

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет перекладознавства

Кафедра англійської і німецької філології та перекладу
імені професора І.В. Корунця

Кваліфікаційна робота магістра з перекладознавства

ФУНКЦІОНУВАННЯ ВЛАСНИХ НАЗВ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ ТА
ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА
МАТЕРІАЛІ РОМАНІВ ДЖ. Р.Р. ТОЛКІНА)

Студентки групи МПн 55-18
денної форми навчання
факультету перекладачів
спеціальності 035 Філологія,
спеціалізації 035.043 Германські мови і
літератури (переклад включно), перша –
німецька,
освітньо-професійної програми:
Переклад і міжкультурна комунікація
(німецька мова і друга іноземна мова)
Остапенко Аліни Віталіївни

Допущена до захисту
«___» _____ 2019 року

Завідувач кафедри

_____ проф. Ніконова В.Г.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Науковий керівник:
доктор філологічних наук,
професор Пилипенко Р.Є.

Національна шкала _____
Кількість балів: _____
Оцінка: ЄКТС _____

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY

School of Translation Studies

Korunets Department of English and German Philology and Translation

Master Qualifying Diploma Paper in Translation Studies

FUNCTIONING OF PROPER NAMES IN ARTISTIC DISCOURSE AND
PECULIARITIES OF THEIR REPRODUCTION IN THE UKRAINIAN
LANGUAGE (CASE STUDY OF J.R.R. TOLKIEN'S NOVELS)

Group MPn 55-18
Faculty of translation
Full-time student
Majoring 035 Philology,
Specialization 035.043 Germanic
Languages and Literature (including
Translation), German as the first language,
Educational Programme Translation and
Intercultural Communication (German and
Second Foreign Language)
Alina V. Ostapenko

Research supervisor:
R.E Pylypenko
Doctor of Philology,
Full Professor

Kyiv – 2019

Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра англійської і німецької філології та перекладу
імені професора І.В. Корунця

Затверджую:

Завідувач кафедри англійської і німецької філології
та перекладу імені професора І.В. Корунця
_____ (підпис)

д.ф.н., проф. Ніконова В.Г.
“10” вересня 2019 р.

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра з перекладознавства

студента(ки) _____ 2 _____ курсу _____ Мн 55-18 _____ групи факультету перекладознавства
КНЛУ

Остапенко Аліни Віталіївни
(ПІБ студента)

спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.043 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – німецька, **освітньо-професійної програми Переклад і міжкультурна комунікація (німецька мова і друга іноземна мова)**

Тема роботи _____ Функціонування власних назв у художньому дискурсі та особливості їх відтворення українською мовою на матеріалі роману Дж.Р.Р. Толкіна)

Науковий керівник _____ Пилипенко Ростислав Євгонійович

Дата видачі завдання _____ “10” вересня 2019 р.

Графік виконання дипломної роботи магістра з перекладознавства

№ п/п	Найменування частин і план дипломної роботи	Графік виконання	Підписи студента і керівника
1.	Аналіз наукових першоджерел і складання бібліографії	Жовтень 2018 р.	
2.	Написання теоретичної частини дипломної роботи (розділ 1)	Листопад 2018 р.	
3.	Добір мовного матеріалу тексту і складання Додатку (100 англійських речень та їх переклад)	Грудень 2018 р.	
4.	Аналіз мовного матеріалу тексту, який досліджується, і написання аналітичної частини дипломної роботи (розділ 2)	Березень 2019 р.	
5.	Проведення перекладацького аналізу досліджуваного мовного явища і написання практичної частини дипломної роботи (розділ 3)	Травень 2019 р.	
6.	Написання вступу і висновків дослідження, подання завершеної дипломної роботи науковому керівнику для попереднього перегляду	Вересень 2019 р.	
7.	Попередній захист дипломної роботи і подання завершеної дипломної роботи на кафедру	17 жовтня 2019 р.	
8.	Оформлення документації (відгуки) і підготовка презентації до захисту дипломної роботи	Жовтень 2019 р.	
9.	Захист дипломної роботи магістра з перекладознавства	Грудень 2019 р.	

Науковий керівник _____ (підпис)

Студент _____ (підпис)

**ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

студента(ки) _____ 2 _____ курсу групи Мн 55-18 факультету перекладознавства спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.043 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – німецька, освітньо-професійної програми Переклад і міжкультурна комунікація (німецька мова і друга іноземна мова)

Остапенко Аліни Віталіївни
(ПІБ студента)

за темою **ФУНКЦІОНУВАННЯ ВЛАСНИХ НАЗВ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНІВ ДЖ. Р.Р. ТОЛКІНА**

Відповідність дипломної роботи нормативним вимогам (необхідне позначити V або +)		
1.	Наявність основних структурних компонентів	_____ усі компоненти присутні , _____ один компонент відсутній _____ декілька компонентів відсутні
2.	Відповідність оформлення, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ незначні помилки в оформленні _____ оформлення неправильне
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження	_____ повна відповідність _____ відповідність неповна _____ не відповідає вимогам

Особиста думка керівника _____

Дипломна робота _____ може бути (не може бути)

(ПІБ студента)

рекомендована до захисту

_____ (підпис керівника)

(_____) (ПІБ керівника)

” ____ ” _____ 2019 року

РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

студента(ки) _____ 2 _____ курсу групи _____ Мпн 55-18 факультету
перекладознавства

спеціальності 035 Філологія, спеціалізації 035.043 Германські мови і літератури
(переклад включно), перша – німецька, **освітньо-професійної програми** Переклад і
міжкультурна комунікація (німецька мова і друга іноземна мова)

Остапенко Аліни Віталіївни

(ПІБ студента)

За темою ФУНКЦІОНУВАННЯ ВЛАСНИХ НАЗВ У ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ
ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНІВ ДЖ. Р.Р. ТОЛКІНА

	Критерії	Оцінка в балах
1.	Наявність основних компонентів структури роботи — загалом 10 балів (усі компоненти присутні – 10 , один компонент відсутній – 5 , декілька компонентів відсутні – 0)	
2.	Відповідність оформлення роботи, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам до дипломної роботи — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи у форматуванні – 8 , незначні помилки в оформленні – 6 , значні помилки в оформленні – 4 , оформлення переважно не відповідає вимогам – 0)	
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки у формулюваннях – 6 , суттєві помилки у формулюваннях – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві помилки у формулюваннях – 8 , недостатня кількість проаналізованих іноземних джерел (мін. 30%) – 6 , відсутній критичний аналіз наукових праць – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність власного аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при перекладі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при перекладі й аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність перекладацького аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , неповне висвітлення результатів дослідження – 6 , часткове висвітлення результатів дослідження – 4 , не відповідає результатам дослідження – 0)	

Усього набрано балів: _____

_____ (ПІБ рецензента)

_____ (підпис рецензента)

” _____ ” _____ 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	1
РОЗДІЛ I	
Ономастичні реалії: лінгвістичні та перекладознавчі аспекти	4
1.1 Власні назви як об'єкт лінгвістичних досліджень.....	4
1.1.1 Класифікація власних назв.....	9
1.1.2 Функції власних назв у літературі	13
1.2 Перекладознавчі дослідження ономастики.....	15
1.3 Специфіка творів фентезі.....	19
1.3.1 Жанрово-стилістичні особливості мови фентезі.....	21
1.3.2 Особливості перекладу літератури фентезі.....	25
1.3.3 Роман «Володар перснів» як об'єкт перекладознавчих досліджен.....	30
Висновки до розділу 1.....	35
РОЗДІЛ II	
Лінгвальні характеристики власних назв.....	38
2.1 Тематична класифікація власних назв.....	38
2.2 Способи утворення власних назв	47
Висновки до розділу 2.....	56
РОЗДІЛ III	
Способи відтворення власних назв українською мовою в романі «Володар перснів».....	58
3.1 Транскрипція\транслітерація.....	58
3.2 Калькування.....	65
3.3 Авторський переклад.....	71
Висновки до розділу 3.....	78
Висновки.....	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84

СПИСОК ВИКОРИСАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	89
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ.....	89
ДОДАТОК.....	91
ZUSAMMENFASSUNG.....	117

ВСТУП

Одним з основних напрямків розвитку сучасного перекладознавства є розробка питань, пов'язаних з проблемами перекладу художньої літератури, а саме фентезі. Під час перекладу художніх творів жанру фентезі можуть виникати певні труднощі при передачі понять, яким немає еквівалентів в мові перекладу.

В ХХ ст. в літературі з'являється новий жанр «фентезі», який відокремився від фантастичної літератури. Даний жанр є специфічний тим, що він допускає все ірраціональне і надприродне, а також передбачає вільний політ фантазії автора, що не вимагає ніякого пояснення. Цим зумовлені численні проблеми, пов'язані з перекладом такої літератури. Одна з цих проблем – це труднощі передачі власних імен. Переклад власних імен не рідко ставить перекладача в скрутне становище, особливо це стосується жанру фентезі, в силу його специфіки.

Одним з найвідоміших представників жанру фентезі є Джон Р.Р. Толкін. Його творчість викликає особливий інтерес до вивчення власних назв, так як ономастичний світ, створений автором у його творах, різноманітний і багатогранний. У них можна побачити безліч реальних і вигаданих власних імен, які несуть в собі помітно виражене смислове навантаження і мають своєрідний звуковий образ.

Магістерську роботу присвячено вивченню специфіки способів перекладу власних імен в романі жанру фентезі Джона Р.Р. Толкіна «Володар перснів».

Актуальність роботи також полягає у тому, що вона виконана у руслі антропоцентризму та передбачає соціально-психологічну, діяльнісну й антропоцентричну інтерпретацію складних мовних феноменів.

Метою дослідження є вивчення особливостей перекладу власних імен у романі жанру фентезі «Володар перснів».

Для досягнення мети передбачається виконання таких **завдань**:

- 1) здійснити огляд теоретичної літератури відповідної до мети дослідження;
- 2) охарактеризувати особливості перекладу ономастики;
- 3) визначити перекладознавчу специфіку жанру фентезі;
- 4) визначити та класифікувати власні назви у романі «Володар перстнів»;
- 5) дослідити способи перекладу власних імен, що вживаються в романі.

Об'єктом данного дослідження виступають власні назви в романі «Володар перстнів» та їх переклади українською мовою.

Предметом дослідження є мовні засоби реалізації власних імен та їх відображення в українському перекладі.

Методи дослідження. У дипломній роботі використано такі методи дослідження: метод зіставного та порівняльного аналізу, метод кількісних підрахунків, метод перекладацького аналізу тексту.

Матеріалом дослідження слугувала німецькомовна версія роману Р.Р. Толкіна «Володар перстнів» та переклад українською мовою .

Апробація роботи. Основні ідеї та положення магістерської були обговорені на науковій конференції “ AD ORBEM PER LINGUAS. ДО СВІТУ ЧЕРЕЗ МОВИ” (березень 2019). Підготовлено та подано до друку публікацію «Перекладацькі прийоми відтворення власних імен у художніх творах жанру фентезі».

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвиненні перекладацького інструментарія для опрацювання текстів перекладу художніх творів жанру фентезі.

Теоретичне значення роботи полягає у тому, що вона робить внесок у теорію перекладу, зокрема поглиблення теоретичних основ перекладу власних імен літератури жанру фентезі , на прикладі роману «Володар перстнів».

Практична цінність магістерської роботи полягає в тому, що її результати можуть використовувати спеціалісти , які займаються перекладами сучасної літератури, а саме творів жанру фентезі.

Структура і обсяг магістерської роботи. Магістерська робота складається зі змісту, вступу, двох розділів та висновків до кожного із них, загальних висновків, списку використаних джерел, списку джерел ілюстративного матеріалу. Обсяг роботи складає 83 сторінку, загальний обсяг роботи із списками використаної літератури, додатком та резюме німецькою мовою становить 119 сторінок. Список використаної літератури становить 70 джерел.

Розділ 1. Ономастичні реалії: лінгвістичні та перекладознавчі аспекти

1.1 Власні назви як об'єкт лінгвістичних досліджень

Власні назви завжди привертали увагу дослідників, а саме їх історія виникнення, значення, зв'язок з історією суспільства, з навколишньою природою. До власних імен належать імена особисті, по батькові, прізвища, прізвиська людей, клички тварин, назви міст, річок, морів, стихійних лих, небесних тощо. [44:175]

Варто наголосити на тому, що власна назва – це об'єкт ономастики, лінгвістичної науки. М. Блох зазначає, що це «слово або словосполучення, яке служить для виділення іменованого об'єкту серед інших об'єктів для його індивідуалізації та ідентифікації».

Власні назви завжди представляли особливий науковий інтерес. [39:127] Безперечно будучи одними з найбільш неоднозначних об'єктів лінгвістики, власні назви вивчаються різноманітними гуманітарними дисциплінами: філософією, логікою, літературознавством, поетикою, фольклористикою і т.д. [45:50] Однак найбільший інтерес до даного феномену мови проявляє лінгвістика, так як дані одиниці мають великий науковий потенціал, незважаючи на уявну простоту як формальну, так і семантичну. [5:145] Досліджуються різні аспекти власних назв: походження, історія імені, семантика, функціонування і тд. Особливо актуальним є дослідження функціонування власних імен, їх прагматичного потенціалу, тобто дослідження життя імен в тексті. [60:133]

А. В. Суперанська виділяє три ознаки, що дозволяють розмежувати власні назви та загальні. Основні відмінні ознаки власних назв полягають, на її думку в тому, що:

- 1) воно дається індивідуальну об'єкту, а не класу об'єктів, що мають межу, характерну для всіх індивідів, що входять в цей клас;

2) іменованій за допомогою власного імені об'єкт завжди чітко визначений, обмежений, окреслений;

3) власні назви не пов'язані безпосередньо з поняттям і не має на рівні мови чіткої і однозначної конотації.

Всі дослідники виділяють специфіку власної назви в її значенні, але розходяться в тлумаченні. Одні бачать специфіку в ослабленій значення, а іноді і в повному його відсутності. Звідси виникає трактування назв як порожніх знаків, ярликів, етикеток, порівняння їх з числовими символічними знаками. Інші дослідники визначають специфіку власного імені по його «гіпертрофованій номінативності», за допомогою якої пов'язана їх особлива конкретність.

Як особливий клас слів дані одиниці були виділені ще в Стародавній Греції філософами-стоїками (Хрисипп та ін.). Однак в наступні історичні періоди вчені і філософи нерідко зверталися до цього складного явища. Вивчення власних назв тривало і в епоху Відродження, в новий час (Т. Гоббс, Г. Лейбніц та ін.) І протягом XIX століття (Дж. Мілл, Х. Джозеф і ін.). Логічним наслідком такого інтересу є відсутність єдиного визначення власного імені. [58:357]

Однією з можливих причин труднощів в розумінні самого терміна «власна назва» А.В. Суперанская, вбачає в неточному калькуванні терміна з грецької мови на латинську і пізніше європейські мови. [58:216] Аналізуючи ряд класичних робіт, присвячених проблемам власних назв, вона стверджує, що при перекладі з грецького слово «власне» позначає:

- 1) має владу;
- 2) має право або можливість;
- 3) узаконений, встановлений;
- 4) призначений, визначений;
- 5) сильний, могутній;

- 6) головний, основний, найважливіший;
- 7) спожитий в основному, або прямому, тобто в непереносному значенні;
- 8) грам. додається до одного лише предмет.

А.В. Суперанська наголошує на тому, що латинський варіант «*proprium*» в повному обсязі відповідає грецькому, маючи такі значення: 1) власний, властивий; 2) особливий; 3) невід'ємний, вірний, надійний . [58:200] При цьому важливими для визначення власного імені, на думку А.В. Суперанської, виступає сьоме і восьме значення грецького терміна і друге значення латинського варіанту, в європейських мовах закріпилося перше значення, яке частково стикається з третім. Сформована термінологічна поліфонія ускладнює виділення основних властивостей даної категорії імен . У зв'язку з цим, на даний момент, в лінгвістиці співіснують діаметрально протилежні точки зору в описі цих одиниць:

- 1) повне заперечення наявності якого-небудь значення у власних іменах
- 2) визнання наявності значення у власних назв, але заперечення їх зв'язку з поняттям ;
- 3) твердження, що власні назви мають і значення, і поняття .

Протилежні концепції з'явилися через неоднорідність підходів до опису власних назв.[1:453] Так, для деяких вчених власні назви є етикетками, так як ігнорується їх мовне «життя», для інших – словами із зайвим семантичним навантаженням, що включає енциклопедичну інформацію, через неухважність до мовного статусу даних одиниць. \

Однією з найскладніших проблем є проблема визначення своєрідності значення власних імен. Погляди на цю проблему як філософів, так і лінгвістів зводиться до трьох основних позиціях.

Перша позиція, якої дотримувалися науковці Дж. Ст. Мілль, А. Гардінер, А.А. Реформатський та ін., ґрунтується на тому, що оніми взагалі не пов'язані з виразом постійних понять-сигніфікатів. [29:92] Так затверджувалася можливість існування лише концентрату Зимовець Н.В. зазначає, що «власні

назви повинні бути стилістично вірними і точними, відповідати духу, ідеї, цілям твору, нести характерний колорит, а іноді і якийсь спеціальний сенс, особливе значення, в якому сконцентровано виражена авторська ідея».

Науковці Г. сьют, Л. Вітгенштейн, А.В. Суперанская та інші, дотримуються другої позиції. Вона базується на тому, що онім може набути повноправного значення, але тільки в тому випадку, коли буде використовуватися в мові, в спеціально підбраному мовному оточенні і особливій мовній ситуації. А.В. Суперанская пише, що «ономастична семантика – це абсолютно особливий тип семантики.

У семантику імені входять і суб'єктивні, соціально обумовлені фактори і емоції, які референт викликає у мовця »[24:56]. Таким чином, логічний і понятійний зв'язок з денотатом є необхідною умовою для визначення семантики оніма, де велику роль відіграють і созначення.

Ця точка зору є найбільш поширеною, так як визначає семантику оніма в нерозривному зв'язку з логікою появи і розвитку власних імен в процесі онтогенезу: в міру пізнання навколишнього світу людина називала окремі його частини, при цьому або класифікувала, або індивідуалізувала їх, включаючи об'єкти в загальну структуру світобудови [63:340].

Третя позиція, якої дотримується Л.В. Щербой, Л.М. Щетиніним та іншими, намагається "примирити" і акумулювати перші дві, і стверджує існування значення власного імені і в мові. Однак значення суттєво відрізняється від семантики загальних імен.

Так як по відношенню до загальних назв мова йде переважно про щось узагальнене, постійне, загалом у структурній організації об'єктів дійсності (рівень мови). Стосовно власних назв – про щось конкретне, одиничне, унікальне окремого предмета в сукупності його характерних ознак [64:142].

За останні кілька десятиліть продовжує розвиватися саме ця точка зору на проблему значення власних назв завдяки використанню методів

компонентного аналізу та діалектичного підходу до співвідношення загального і приватного, абстрактного і конкретного, соціального і індивідуального в семантиці онімів.

Крім вищевказаних позицій, також існують і інші точки зору з проблеми семантики власних імен. Деякі дослідники вважають, що власні назви несуть в собі своєрідні властивості, наприклад: «підвищена знаковість, денотативність, відсутність логічного сенсу, здатність наповнитися будь-яким заданим змістом».

Д.І. Єрмолович вважає, що значення власних назв складається з декількох компонентів, наприклад: а) буттєвий, або інтродуктивний – існування і предметність позначуваного; б) класифікуючий – належність предмета до певного класу (денотат імені); в) індивідуалізуючий – спеціальне призначення даного імені для позначення одного з предметів в рамках денотата (референт імені); г) характеризуюча – набір ознак референта, достатніх, щоб співрозмовники розуміли, про що або про кого йде мова [4:6].

Одним з найважливіших властивостей власних назв є їх співвіднесеність з явищами дійсності, що змінюються в часі. Будь-яка онімічна одиниця вміщує в своєму змістовному обсязі позиції референта, тобто конкретного об'єкта номінації, і денотата. Полемічним залишається питання про сигніфікативний зміст одиниць ономастичних систем.

М.Е. Рут вважає, що, «якщо йти за звичайною схемою: сигніфікат – денотат – коннотат, – визначальною структурою лексичного значення, очевидна відсутність яскраво вираженого сигніфіката».

Логічно, що сигніфікат особистого імені можна конструювати (ознака статі і та інше, проте актуальність його практично дорівнює нулю), але з іншого боку, денотат антропонімів максимально навантажений – ім'я має сенс, якщо воно пов'язане з реальною людиною.

Знати значення імені – значить знати названого цим ім'ям людину », в той же час є « непоодинокі випадки, коли і ім'я, і людина відомі, але не співвіднесені один з одним – тоді відсутність знання про цю співвіднесеність зумовлює семантичну порожнечу імені. [11:178]З іншого боку, якщо носій особистого імені нам не знайомий, але відомий у соціумі, в якому цей носій імені знаходиться, то семантика імені, не маючи образного компонента, містить, набір денотативного ознак, достатніх для функціонування імені як такого »[6:249].

Питання про значення власних назв досі залишається одним з найбільш гострих у дослідженнях з ономастики.

1.1.1 Класифікація власних назв

Не викликає сумнівів, що власні назви є одними з найважчих одиниць для аналізу, так як навіть визначення меж описуваного класу тягне за собою ряд труднощів в силу своєї різноманітності і численності. [21:156] Одним з підтверджень цієї думки можна вважати ряд різноманітних класифікацій власних назв.

Власні назви різноманітні за своєю природою, вони відображають різні реалії життя і діяльності суспільства. Виходячи з цього, однією з проблем в ономастики є проблема класифікації власних назв.

У сучасній ономастики більшість лінгвістів сходяться на думці щодо того, на які категорії слід ділити власні назви. Однак між класифікаціями існують певні відмінності. [51:372] Оптимальне структурування власних назв запропонувала А.В. Суперанська: «Існують дві самостійні, проте досить пов'язані між собою групи власних імен: імена, що склалися природним шляхом, і штучно створені імена, вигадані. Другі в свою чергу поділяються на ті, що вживаються в реальній дійсності, поряд з природними, сформованими іменами (вигадані нові особисті імена, штучні прізвища, перейменування

географічних об'єктів) і на імена, які зустрічаються в книжках (імена та прізвища героїв літературних творів, назви місць дії) ».

Загальнонауковим вважається підхід, який спирається на розмежування власних назв живих істот і неживих предметів:

1. Імена живих істот:

1) антропоніми – власні назви людей: ім'я особове, ім'я по батькові, прізвище, псевдонім, прізвисько;

Ент– Ете, Frodo– Фродо, Мery– Мері

2) зооніми – власні назви (кличка) тварин. Основними мотивуючими ознаками виступають переважно: колір шерсті, особливості поведінки й анатомічної будови;

3) міфоніми – власні назви, найменування вигаданих суб'єктів або об'єктів у переказах, казках, міфах.

Isegard– Изенгард

2. Назви неживих предметів:

1) топоніми – назви географічних об'єктів, які в свою чергу поділяються на :

- міст (астіоніми)
- сіл, селищ (комоніми)
- вулиць (урбаноніми)
- областей (хороніми)
- річок (потамоніми)
- озер (лімноніми)
- морів (пелагоніми)
- океанів (океаноніми)
- боліт (гелоніми)

2) космоніми – назви космічних об'єктів;

Супутник– die Satellit

3) фітоніми – назви рослин;

Ромашка– die Kamille

4) хремотоніми – назви окремих предметів, що охоплюють власні назви матеріальних речей;

5) ергоніми – назви організацій, виробничих і суспільних об'єктів;

ООН– die Uno

6) хрононіми – назви відрізків часу, подій та ін.

Бароко– der Barockstil

М. П. Кочерган зазначає, що власні назви, на відміну від загальних, служать для виділення названого ними об'єкта з низки подібних, його індивідуалізації та ідентифікації [4, с. 186]; пропонує таку класифікацію власних назв:

1) антропоніми – імена людей;

2) топоніми – географічні назви;

3) теоніми – назви божеств;

4) зооніми – клички тварин;

5) астроніми – назви небесних тіл;

6) космоніми – назви зон космічного простору і сузір'їв;

7) хрононіми («квазівласні назви») – назви відрізків часу, пов'язані з історичними подіями;

8) ідеоніми – назви об'єктів духовної культури;

9) хремотоніми – назви об'єктів матеріальної культури;

10) ергоніми – назви об'єднань людей: товариства, організації тощо;

11) гідроніми – назви водоймища (річки, озера, моря, болота);

12) етноніми – назви народів, етнічних груп. [4, с. 186];

М. Рут пропонує класифікацію власних назв за предметною сферою, тобто за позначуваними предметам:

- 1) назви осіб (ім'я, прізвище, по батькові);
- 2) назви (клички) тварин, птахів і т.п.;
- 3) топографічні імена – річок, океанів, морів, заток, проток, озер, країн, океанів, гір, гірських хребтів, міст, поселень, парків, вулиць, доріг і т.д.;
- 4) імена будинків, установ, пароплавів, літаків і інших засобів пересувань;
- 5) назви книг, журналів п'єс, музичних груп і виконавців і т.п. [].

Разом із традиційною класифікацією існує ряд індивідуально-авторських способів для розв'язання цієї проблеми, в основу яких покладено кардинально інші принципи опису ономастичного матеріалу.

А. Гардінер розглядав оніми з точки зору їх зв'язку з певним денотатом і поділив власні назви на втілені та невтільні. Під втіленими він розумів власні назви, закріплені за конкретними об'єктами іменування, а під невтільними – ті самі імена, безвідносно до конкретного денотата.

Багато лінгвістів проаналізували та прийняли ідею такого поділу, зокрема ономастами. [53:159] С. Перкас звертає увагу на те, що носії втілених імен є широко відомими, а невтільні власні назви сприймаються як ті, що можуть співвідноситися з рядом індивідуальних об'єктів, але, на відміну від апелятивів, не є узагальненням по відношенню до цих об'єктів. В певному контексті вони будуть стосуватися конкретного індивідуума. М. Кронгауз вважав втілені власні назви тісно пов'язаними з конкретним об'єктом. [52:325] Невтільні використовуються в мовленні, як умовний знак, засіб іменування, а не для позначення конкретного об'єкта.

Такий самий підхід до питання класифікації онімів у своїх студіях виявили також П. Чесноков, Л. Чеснокова, О. Уляшова та ін. Науковці запропонували виокремити з-поміж онімів загальні власні назви й індивідуальні власні назви. Л. Чеснокова, пропонує робити таке розмежування, враховуючи опозицію мови і мовлення. О. Уляшова розглядає власні назви з точки зору їх визначеності/невизначеності у мові та мовленні. Так, загальні власні назви повторюються в різних найменуваннях і виконують у мові функцію генералізуючої визначеності, а індивідуальні власні назви – імена історичних діячів, літературних персонажів та ін. зберігають за собою індивідуалізуючу визначеність у мові.

Однак, як і у випадку з визначенням, питання класифікації власних імен залишається актуальним.

1.1.2 Функції власних назв у літературі

Будь-який автор використовує власні назви в співвідношенні зі своїм творчим методом і певними ідейно-художніми завданнями. Вживання назв дає уяву про друк певної епохи, літературного напрямку, позиції письменника. Будь-який автор використовує власні назви в співвідношенні зі своїм творчим методом і певними ідейно-художніми завданнями. Вживання назв дає уяву про друк певної епохи, літературного напрямку, позиції письменника.

Власні назви функціонують в художньому тексті і є його невід'ємною частиною. Це один із засобів, що створює вигаданий світ. Імена персонажів, або місць дуже часто приховують в собі певну інформацію.

Дуже часто власна назва говорить більше, ніж сам герой. Автор вигадує не тільки імена персонажів, але також створює всі компоненти ономастического простору художнього тексту.

У художній літературі власні назви можуть мати і вирішальне значення, оскільки в кожному окремо взятому творі, або серії творів вони утворюють

систему, нерозривно пов'язану з сюжетом оповідання, а також виконують особливі функції, що допомагають при створенні певного образу.

Одне і та ж власна назва може служити різним цілям. Власні назви в художньому тексті відрізняються від загальномовних і функціонально, і семантично. Оскільки, в реальному житті немає внутрішнього зв'язку між ім'ям і його носієм. Підкреслюється відсутність у власних назв лексичного значення, їх семантична спустошеність. На протипагу загальним, вони обмежуються однією функцією позначення, що дозволяє їм тільки розрізняти, впізнавати позначені об'єкти.[24:71]

Складність у визначенні власних імен як поняття, однак, не перешкоджає досить однаково виділенню їх функцій в тексті. Зауважимо, що питання функціонального навантаження власних імен широко досліджується. Однак, незважаючи на різницю вихідних позицій, можна виділити ряд основних функцій власних імен:

- 1) номінативну (називна функція онімів обумовлює денотативний компонент семантики власної назви. Деякі дослідники ототожнюють цю функцію з ідентифікацією об'єкта, що позначається власною назвою);
- 2) ідентифікаційну (ідентифікація, як справедливо зазначила Н. Арутюнова, передбачає встановлення тотожності об'єкта самому собі при використанні імені в різних контекстах);
- 3) диференційну (дана функція онімів окреслює їх здатність вказувати на клас предметів, що складається з одного елемента). [26:51]

Другорядними є соціальна, емоційна, акумулятивна, дейктична (вказівна), адресна, експресивна, естетична, стилістична функції.

Залежно від ситуації один і той же чоловік може називатися різними способами, і кожна форма його іменування соціально зумовлена.

Власні імена утворюють в мові певні класи, розряди, що володіють різною експресією і відносяться до різних сфер соціального побуту. Нерідко імена виконують експресивно-емоційну функцією.

Різноманіття функцій, що виділяються дослідниками, говорить, з одного боку, про великий функціональний потенціал власних назв, з іншого боку, про багатогранність аналізу функціонування онімів, в тому числі і в текстах окремих функціональних стилів.

Так, О. І. Фоякова в художньому тексті розглядає оніми з точки зору номінації, сигніфікації і конотації. У сфері ономастичної номінації виділяються мовні (номінативно-диференційна та ідентифікативна функції) і мовні (прагматична, апеллятивна функція та ін).

У сфері сигніфікації - концептуальна, інформативна, акумулятивна (енциклопедична, когнітивна). У сфері конотації називаються мовні функції, такі як стилістична (віднесеність до функціонального стилю мови), емоційно-оціночна, соціально-оціночна, регіональна і культурно-історична, до яких у мові, або в тексті додається естетична функція.

1.2. Перекладознавчі дослідження ономастики

У мовознавстві виділяється особливий розділ, який вивчає власні назви – ономастика. Ономастикою називається сукупність всіх власних назв. Як лінгвістична наука ономастика займається вивченням їх функціональної специфіки, виникнення, розвитку, їх зв'язку з усіма рівнями мови, теоретичним і практичним значенням самої ономастичної науки, а також її зв'язків з іншими науками. [23:13]

Ономастика займається науковим дослідженням імен та досліджує історію, використання та походження імен (коннотація імені). Друга частина ономастики займається теоретичним дослідженням імен, а саме питанням: що є іменем? Це теорія основного значення імені – денотація імені.

Власні найменування людей як типові номінативні одиниці сьогодні становлять собою інтерес для різних гуманітарних наук, зокрема для мовознавства, етнографії історії і демографії. Функціонування власних

особових назв у різні часи засвідчене в давніх писемних пам'ятках. Дуже часто ці пам'ятки є чи не єдиним джерелом фіксації і збереження найменувань особи, констатацією факту існування певного етносу на конкретній території [16:256].

Ономастичними дослідження допомагають виявляти шляхи міграцій і місця колишнього розселення різних народів, мовні та культурні контакти, більш давнє стан мов і співвідношення їх діалектів. Дослідження власних назв становить величезну важливість завдяки специфічним закономірностям їх передачі та збереження.

Різні проблеми ономастики, зокрема антропоніміки, здавна були предметом дослідницьких зацікавлень багатьох учених. Власні назви займають особливе місце в лексичному складі мови, адже вони, як зазначає А.П.Коваль, – «часточка історії кожного народу. У них відображаються вірування, художня творчість народу, його історичні, господарські і культурні зв'язки.

Власні імена, як відомо, утворюють стійкий пласт одиниць, відомих загалом всьому народу, і входять до найбільш активної лексики загальнонаціональної мови.

Питання про значення власних назв має не тільки теоретичний інтерес. Він стає надзвичайно актуальним в міжкультурних і міжмовних контактах. Здавалося б, власні назви легко перетинають міжмовні бар'єри, оскільки прагнуть зберегти свою зовнішню форму і при використанні поза сферою «рідної» мови. Однак іноді достатньо істотним елементам їх змісту буває набагато важче подолати такі бар'єри. А без збереження свого значення власні назви не можуть функціонувати в іншому мовному середовищі. Звідси – можливі проблеми нерозуміння і неточного сприйняття текстів, що містять власні імена. [20:40]

На перший погляд може здатися, що переклад власних імен не представляє особливих труднощів. У сучасній лінгвістиці власні назви часто визначаються як називаючі лексичні одиниці на відміну від загальних слів, які вважаються позначаючими одиницями. Іншими словами, у власних імен «на

перший план виходить номінативна функція – називати, щоб відрізнити однотипні об'єкти один від одного, на противагу загальним іменам, основна функція яких – називати, щоб повідомляти значення».

Вчені розрізняють кілька способів перекладу власних назв:

1) Транслітерація – переведення однієї графічної системи алфавіту в іншу. Даний спосіб має і переваги і недоліки. Позитивною рисою даного способу перекладу є те, що письмовий варіант імені не змінюється, його носій має універсальну, незалежну від мови ідентифікацію. Негативним при транслітерації є те, що люди, які розмовляють на іншій мові часто не можуть зрозуміти по графічній формі, як вимовляється іншомовне власне ім'я. Коли здійснюється перенесення імені в незмінній формі, носії мови, що часто накладають на ім'я вимову, яка є відповідною правилам читання на їхній рідній мові.

Isengrim– Изенгрим

2) Транскрипція – це графічний запис звучання слова. Даний спосіб – найпоширеніший при перекладі власних назв. При використанні цього способу власні назви зберігають властиву їм своєрідність і національний колорит в результаті перекладу.

Gamdschie– Гемджі

3) Транспозиція – використання однієї мовної форми у функції іншої форми. При перекладі її сенс полягає в тому, що власні назви в різних мовах мають загальне лінгвістичне походження, але розрізняються за формою і використовуються для взаємопередачі.

4) Калькування – відтворення не звукового, а комбінаторного складу слова, або словосполучення, коли складові частини слова (морфеми), або фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови перекладу. Калькування як перекладацький прийом послужило основою для великого

числа різного роду запозичень при міжкультурній комунікації тоді, коли транслітерація була неможлива з естетичних, смислових чи інших міркувань.

Вважається, що власні назви «перекладаються» як би самі собою, автоматично, суто формально. Результатом подібного формального підходу є численні помилки, різночитання, неточності в перекладі текстів та використання іншомовних імен та назв. [69:125] А інший раз навпаки, «точність» передачі призводить до виникнення незручних, немилозвучних або безглузких імен та назв. Все це зумовлює актуальність дослідження.

Іноді власні назви в літературі мають подвійне, або навіть потрійне значення. Для перекладу авторської ономастики, за думкою дослідників, слід віднести не тільки калькування, перекладацьку транскрипцію, транслітерацію, а й компенсацію зі збереженням загальної позитивної, чи негативної оцінки персонажа, компенсація з розширенням значення вихідного імені, запозичення, узагальнення (власна назва відкидається, замість неї з'являється більш загальне поняття), звернення до культури оригінала. [55:249] При передачі власних імен перекладач сам повинен прийняти рішення, який прийом застосувати. [67:211]

В ономастиці розрізняють такий підрозділ як «ономастичними реаліями». Ономастичні реалії- це загальновизнаний термін, що позначає реалії, які є власними назви. Ономастичними реаліями представляють собою особливу знакову підсистему, основним параметром якої є велика (в порівнянні з номінальною лексикою) залежність від соціокультурних обставин.[70:72]

До ономастичних реалій відносять:

– антропоніми – імена історичних особистостей, громадських діячів, вчених, письменників, діячів мистецтва, персонажі художньої літератури та фольклору: Ludwig II;

– географічні реалії (топоніми).

Ономастичні реалії завжди національно забарвлені, оскільки власні назви як одиниці мови виступають носіями певного національного колориту. [50:376]

У перекладознавстві виділяють дві основні труднощі передачі ономастичних реалій:

- 1) відсутність в мові перекладу, відповідників (еквівалента, аналога)
- 2) необхідність поряд з предметним значенням (семантикою) реалії передати її колорит (конотацію). [13:112]

1.3 Специфіка творів фентезі

Практично вся література, написана в жанрі фентезі, ґрунтується на скандинавських епосах і староанглійських оповідках. Після Толкіна запозичення імен та сюжетів з них відбувається практично усюди. Найбільш відомими, в тому числі завдяки частому зверненню до них письменників-фантастів, є староанглійська поема «Беовульф», німецька «Пісня про Нібелунгів», давньоісландського сага «Молодша Едда» і справжня скарбниця ісландських міфів і сказань – «Старша Едда». [10:138]

Термін «фентезі» походить від англійського слова «fantasy» – «фантазія». Цей жанр з'явився в Англії на початку ХХ століття та заснований на використанні загальновідомих міфологічних і казкових мотивів. [42:40] Його основоположником був професор Оксфордського Університету Джон Рональд Руел Толкін. [49:260] Фентезі передбачає розкриття вічних морально-філософських і соціальних питань, які вирішуються в іншому, паралельному світі, створеному на основі різних міфів, легенд, епічних оповідей, перероблених фантазією автора. [46:56] Серед звичайних персонажів зустрічаються міфологічні або казкові істоти.

Популярність жанру фентезі невпинно зростає, викликаючи закономірне питання: чим же викликане таке явище? Дана проблема повинна викликати інтерес не тільки у літературознавців, але також у інших фахівців: культурологів, психологів, соціологів, літературних і кінокритиків, філологів, а

також у любителів цього жанру. [3:87] На цьому етапі фентезі є практично не досліджений простір, що вимагає детальної розробки та глибокого вивчення

В описових концепціях фентезі, в сукупності, є визначений ряд ознак жанру, серед яких на перший ряд виходять: фантастична картина світу, казково-міфологічна основа і жанровий синтез. Дослідники знаходять в літературі фентезі елементи героїчного епосу, легенди, лицарського роману, літературної казки, романтичної повісті, готичного роману, окультно-містичної літератури символістів, постмодерністського роману та ін. Можна помітити, що всі перераховані жанри і напрямки, так чи інакше пов'язані з міфом. [14:37] Таким чином, в сучасному літературознавстві на даний момент не існує навіть загальноприйнятого визначення жанру фентезі. Практично всі, хто пише про фентезі, намагається дати власне визначення цьому поняттю. Велику плутанину викликає відсутність загальноприйнятої термінології, визначення жанру і його класифікації.

На відміну від наукової фантастики, фентезі не прагне пояснити світ, в якому відбувається дія твору, з точки зору науки. Сам цей світ існує гіпотетично, часто його місце розташування щодо нашої реальності ніяк не обмовляється: чи то це паралельний світ, то чи інша планета, а його фізичні закони можуть відрізнитися від земних. В такому світі може бути реальним існування богів, чаклунства, міфічних істот (дракони, ельфи, гноми, тролі), привидів і будь-яких інших фантастичних створінь. [9:245] На перший план тут виступають герої, їх вчинки і переживання, а чарівне і казкове відіграє допоміжну, але не другорядну роль.

Але головна мета фентезі – це не розповіді про великого воїна, магів, а розповідь про боротьбу Добра і Зла в людській душі, про шляхи становлення самосвідомості особистості. У цьому жанрі будь-яка містика, чарівні істоти є лише засобами для розкриття філософських, моральних ідей. Також фентезі нагадує казку, оскільки тут зображується неіснуючий світ, що володіє властивостями, неможливими в нашій реальності [18:87]. Оскільки література

жанру фентезі нагадує казку і головна ідея цього жанру – це протистояння добра і зла. Однак фентезі відрізняється від казки хоча б з тієї причини, що добро і зло в ній рівнозначні, а в казці добро перемагає зло без будь-яких для себе втрат.

Ще однією обов'язковою умовою фентезі є його чарівна атмосфера. Фентезі характеризується тим, що визнає як даність існування магії; більш того, саме божественні, містичні і подібні до них сили, як правило, лежать в основі описуваного в фентезі світобудови. [48:14] Тому автори фентезі використовують різні канонічні системи міфів і окультних уявлень (найчастіше – у власній вільній інтерпретації) або ж створюють власну міфопоетичну концепцію.

Автори, що працюють в цьому жанрі, створюють світи, розташовані паралельно реальності, або взагалі ніяк з нею не пов'язані. Світи характерні гармонією людини з природою, різноманітністю розумних істот, де панує диво. Фентезі розкриває філософські та гуманістичні ідеї в доступній формі.

1.3.1 Жанрово-стилістичні особливості мови фентезі

Література фентезі виділяється своїми жанрово-стилістичними особливостями. Цим фентезі відрізняється від інших жанрів. Твори, що належать до жанру фентезі, зазвичай характеризуються низкою специфічних мовних особливостей. [43:119]

Це пояснюється тим, що всі вигадані світи мають властивості, які також були створені самим автором, та які частково або повністю замінили об'єкти нашої дійсності. Зазвичай для детального опису неіснуючих реалій та мешканців, світів, законів, що в них існують, письменники часто не можуть обмежитися вже існуючими поняттями. Тому що, намагаючись змінити певні національно-культурні особливості, письменники все ж таки пишуть книги вже існуючою мовою з вже чітко оформленим набором лексем. Тому виникає

необхідність створювати наряду з новими реаліям, нові слова для їх позначення.

Наявність власних імен і okazіоналізмів є характерною рисою. Вигаданий світ, який дуже відрізняється від нашого, наявність магії в ньому, казкових істот і предметів можуть викликати певні труднощі при перекладі даного літературного жанру. Однак перекладач, як і автор, володіє певною свободою при перекладі нових назв істот і предметів. Головною його метою є передача сенсу і збереження забарвлення оригіналу. Виділяються чотири критерії, що викликають труднощі при перекладі жанру фентезі:

- власні назви;
- топоніми;
- світоустрій;
- реалії.

Однак узагальнивши, можна виділити лише два критерії – власні назви і okazіоналізми. (19: www.academia.edu)

Okazіоналізми, час від часу можна зустріти в художній літературі в різних літературних жанрах. [4:5] Їх головна функція полягає в передачі певного об'єму логіко-предметної інформації, хоча предметом позначення виступає неіснуючий денотат.

Як зазначає А. А. Горчханова, можна виділити три групи okazіоналізмів в залежності від того, чи можна перекласти їх, ґрунтуючись тільки на складові частини okazіонального слова, або необхідно буде вдаватися до більш глибокого аналізу і звертатися до ширшого контексту [7:63]:

1) явні okazіоналізми, значення яких можна визначити на основі семантики складових частин слова і для їх інтерпретації не потрібен контекст;

2) контекстуальні okazіоналізми, значення яких можна розкрити тільки при зверненні до контексту;

3) культурно-зумовлені, інтерпретацію яких можна здійснити тільки на основі фонових знань; вони самі не виражають відносини між своїми компонентами.

Okazіоналізм, використаний тим чи іншим автором, представляє неминучу складність для перекладача, оскільки він відсутній в мовній системі, яка є закріпленою, зокрема, в словниках.

Не є винятком okazіоналізми в текстах фентезі. Численні лексичні новоутворення авторів, пов'язані, з одного боку, з ім'ям персонажів, а з іншого – з назвою реалій, є відмінною рисою фентезі, яка, однак, не зупиняє перекладачів від спроб перекладу відповідних текстів на різні мови світу.

Okazіональна лексика має низку специфічних рис, які впливають на функціонування таких слів в контексті: обов'язкова наявність лінгвокультурного компонента в семантиці, прихована експресивність, особливе співвідношення мовного знака з позначувальним «віртуальним» денотатом, об'єднання властивостей okazіоналізмів і неологізмів (нових одиниць мови). [68:96]

Okazіоналізми зазвичай є специфічними і не мають аналогів в літературі наукової фантастики і фентезі. Номінуючи реалії та явища віртуального світу, створеного автором, вони одночасно виконують номінативну і креативну функції: представляють фрагменти віртуальної мовної картини світу, в якій імовірно зафіксована специфічна для даного мовного колективу схема сприйняття дійсності.[19:47]

Їх переклад є особливо складним, тому що автор фентезі володіє необмеженою свободою створення назв і термінів, які виступають в його вигаданому світі. Він може користуватися не тільки моделями словотворення

своєї мови, але також запозичувати слова з інших мов, використовувати грецькі і латинські форми, наділяти імена героїв творів багатозначними значеннями.

В. С. Виноградов пропонує перекладати okazіоналізми двома способами [10:136]:

1. Використовуючи еквівалент, який існує в мові перекладу.
2. Транскрибуючи, або перекладаючи описово.

Власні назви – це характерна риса художньої літератури. Оскільки фентезі належить до художньої літератури, власні назви є жанрово-стилістичними особливостями мови цього жанру. [47:32] Автори фентезі дуже часто створюють для своїх героїв «розмовляючи» імена і прізвища. Вони передають додаткові риси персонажів. Крім цього, власні назви можуть приховувати в собі якусь важливу інформацію. [56:127] Фантасти, як і всі письменники, знають своїх персонажів і тому можуть підібрати їм «розмовляючі» імена. Коли автор створює вигаданий світ, він конструює імена персонажів і всі компоненти ономастичного простору твору.

Герої творів фентезі можуть розмовляти на вигаданих (штучних) мовах, користуватися предметами або стикатися з істотами, яких немає в реальному світі і тому вони не мають своїх назв. [54:62]

Е. А. Білоусова зазначає, що фантасти у своїх творах використовують спеціальні засоби виразності. Автори фентезі в своїх творах створюють новий світ і в зв'язку з цим створюють нові слова і мови.

Наявність вигаданих мов дуже важлива для більш точного розуміння мислення вигаданих істот, людей, рас та їх відмінностей від людського світосприйняття.

Оскільки, кожна раса в романі має характерну мову, яка частково будується на основі реальних мов, найбільше давньоанглійської, німецької

ісландської, валлійської та фінської . Саме до цих мов Дж. Р. Р. Толкін проявляв найбільший інтерес за все його життя, і завжди комбінував та переосмислюював їх фонетику та граматику, створював свої унікальні мови, так само як він знаходив сюжети своїх творів в епосах різних країн.

Особливості вигаданих мов важливо знати не тільки читачам роману, а й особливо перекладачам для того, щоб не змінити авторські образи. Усі елементи твору, що мають виражений, або прихований зміст, мають бути передані належним чином та пояснені, наприклад, за допомогою перекладацьких коментарів.

Робота зі штучними мовами Толкіна є умовою якості перекладів його творів, адже, як для філолога, для автора вигаданий світ є площиною реалізації його мовного потенціалу та задумів.

Автори фентезі створюють нові слова, якщо не можуть знайти еквіваленти серед одиниць мови, тому що це дуже важливо для передачі образу. Прикладом може слугувати Дж. Р.Р. Толкін, він один з перших почав створювати індивідуально-авторські слова, щоб передати свій задум.

Важливою складовою предметного світу творів фентезі є об'єкти, які не існують в даний час, але можливі в майбутньому; спочатку вигадані автором, вони в подальшому закріплюються в суспільній свідомості завдяки постійному вживанню відповідних їм імен («квазі-термінів», «псевдотермінів», «квазіреферентних слів») в текстах цього жанру.

Найчастіше автори фентезі в своїх творах роблять посилання на римську і грецьку міфологію, а також казки і легенди. І головним завданням перекладача є враховувати особливості перекладу такого жанру як фентезі.

1.3.2 Особливості перекладу літератури фентезі

В останні десятиліття жанр фентезі став надзвичайно популярним, і не тільки в молодіжному середовищі. Твори жанру фентезі активно перекладаються на різні мови, в зв'язку з чим виникає питання про особливості

і специфіку перекладу творів цього жанру. Важливо підкреслити певну гнучкість і відкритість самого жанру фентезі в сенсі легкого проникнення в нього інших жанрів.

Автори творів фентезі, як згадувалося вище, створюють власний світ, який має властивості неможливими в нашій реальності. Придумують нові предмети, рослини, місця і істоти. Автор, через неможливість назви нового знайомими йому словами, придумує нові, створює авторські неологізми. Завжди намагається, щоб придумані реалії виглядали достовірно, в чимось нагадували реальний світ. Створюючи правдоподібні реалії фантастичного світу, автор користується існуючими в мові моделями словотворення.

Вигаданий світ, який має властивості, що є неможливими в нашому світі, наявність магії, чарівних істот і предметів, а також повна свобода автора в їх створенні можуть викликати певні труднощі для перекладача літератури фентезі.

При перекладі історичної літератури, перекладач може звернутися до знайомих йому назв і явищ. При перекладі літератури фентезі ця можливість є неможливою.

Якщо для носіїв мови сприйняття художнього твору підкріплюється, як справедливо зазначено В. Н. Алексеєвою, «...знанням особливостей рідної культури і реалій у автора, а у представника іншої культури виникають певні труднощі з розумінням цього ж художнього твору, але на рідній мові. У зв'язку з цим виникає проблема того, як адекватно перекласти художній твір на іноземну мову» [2:153].

Перекладач, так, як і автор, має повну свободу при перекладі назв нових предметів, рослин, місць або істот. Нові назви не стали ще частиною загальноживаної лексики і загальноприйнятих еквівалентів поки що не існує в мові перекладу. Однак, це теж має своє негативні сторони.

Автор створює нову назву, спираючись на свої знання, а також на лексику і граматику своєї рідної мови. Перекладачу потрібно не тільки розшифрувати задум автора, але ще передати його на мову перекладу таким чином, щоб був він зрозумілий читачеві.

У творах жанру фентезі достатньо часто можна помітити поєднання різних жанрово-видових форм та використання художніх засобів з інших напрямків та жанрів. Це говорить про те що фентезі значною мірою є синкретичним жанром, який поєднує в собі в себе певні риси та особливості інших жанрів, але все ж залишає їх у своїй підсистемі. Тобто, незважаючи на те, що твори набувають характеристик, які властиві, наприклад, детективним або історичним романам, вони все ж залишаються в жанрі фентезі.

Однак новий світ фентезі зі своєю унікальною культурою, географією та історією ставить перед перекладачем важке завдання, яке полягає в тому, щоб знайти адекватні способи передачі реалій неіснуючого світу.

Навіть тоді, коли у реалії є словниковий еквівалент в мові, і він зафіксований в словниках, перекладач далеко не завжди може бути впевнений в тому, що цей «еквівалент входить в рецептивний словник кінцевого одержувача». [12:48]

У літературному перекладі власні назви не тільки виконують функції найменування, називання істоти або об'єкта, а й є тими небагатьма словами, сама форма яких вказує на національну приналежність найменувати предмета . [38:54] Таким чином, власні назви сприяють збереженню в перекладі національного колориту оригіналу. [15:7]

Основними прийомами і трансформаціями, що застосовуються при перекладі реалій взагалі і ономастичних реалій зокрема є: транскрипція / транслітерація, калькування, створення нового слова, пошук місцевого аналога, використання родового поняття, тобто генералізація, додавання прикметника.

Хоча багато фахівців висловлюють думку, що транскрипція або транслітерація реалій надає екзотичний відтінок перекладеним текстам, ці трансформації рідко є оптимальним перекладацьким рішенням з урахуванням обізнаності цільової читацької аудиторії. [16:11]

Обов'язковою умовою при створенні адекватного перекладу постає відтворення національно-культурної своєрідності. Особливого значення ця вимога набуває стосовно жанру фентезі, де етнокультурна специфіка виявляється, власне, інваріантною текст-типологічною ознакою.

Етнокультурний компонент у жанрі фентезі проявляється не тільки на рівні лексико-семантичного контексту у внутрішній формі реалій, символів, топонімів, антропонімів, алюзивних власних імен та інших лексичних одиниць, а загалом – на рівні характерологічного контексту.

Однак новий світ фентезі зі своєю унікальною культурою, географією та історією ставить перед перекладачем важке завдання, яке полягає в тому, щоб знайти адекватні способи передачі реалій неіснуючого світу.

Цілісні фольклорні або міфологічні образи персонажів належать до потужних культурно маркованих елементів тієї чи іншої лінгвокультури, тому і повинні бути адекватно передані у перекладі. В іншому випадку їхнє відтворення у мові перекладу порушуватиме міфопоетичні очікування цільової аудиторії.

Література фентезі так, як і інші художні твори, має свої жанрово-стилістичні особливості. Саме вони впливають на складність перекладу фентезі і свідчать про його специфіку. Перекладач творів фентезі в процесі своєї роботи може зіткнутися з багатьма проблемами.

Дуже часто виникають труднощі при перекладі власних назв. Їх переклад є особливо складним, тому що автор фентезі володіє необмеженою свободою створення назв і термінів, які виступають в його вигаданому світі. [6:251] Він може користуватися не тільки моделями словотворення своєї мови,

але також запозичувати слова з інших мов або використовувати грецькі і латинські форми. [7:66]

Перекладач літератури фентезі, щоб подолати проблеми перекладу саме цього жанру, повинен володіти рядом якостей, наприклад: перекладач повинен знати реалії країни, в якій живе автор, так як це може вплинути на значення вигаданих ним слів. [30:56]

Важливим фактором є запозичення слів без пояснення їхнього змісту. Хибне інтерпретування понять викликає невірне уявлення про сюжет твору, в результаті чого читач не до кінця розуміє сенс і причинно–наслідкові зв'язки описаних подій.

Оскільки переклад охоплює не менше двох мов і двох культурних традицій, перекладачі постійно вирішують проблему відтворення культурних аспектів.

У творах жанру фентезі ці аспекти переплітаються з елементами вигаданої реальності, тому культурна підстава для перекладу таких творів набуває різні форми в широкому діапазоні: від лексики і синтаксису до ідеології та способу життя в певній культурі [8:58]. Перекладачеві фентезі необхідно звертатися до всіх можливих способів перекладу: транслітерація, транскрипція, калькування та інші.

Аналіз перекладів творів цього жанру і основних тенденцій в науковій літературі показує, що переклад фентезі відчуває численні маніпуляції, які призводять до багатьох відхилень, типовими з яких є спорідненість, скорочення, спрощення, модернізація, надмірна дидактизація.

В. Н. Комісаров виділяє два етапи процесу перекладу художніх творів жанру фентезі:

- на першому етапі перекладач виступає в ролі рецептора оригіналу. Його завдання – якнайбільше витягти інформації, яка міститься у творі. «Для

цього він повинен володіти тими ж знаннями, якими володіють носії мови оригіналу».

- на другому етапі перекладач повинен прагнути забезпечити розуміння рецептором перекладу з урахуванням того, що рецептор перекладу належить «до іншого мовного колективу, ніж рецептор оригіналу, володіє іншими знаннями і життєвим досвідом, має іншу історію і культуру. У тих випадках, коли подібні розбіжності можуть перешкодити повноцінному розумінню результативного повідомлення, перекладач усуває ці перешкоди, вносячи в текст перекладу необхідні зміни ». [31:263]

Переклад літератури фентезі в силу жанрової специфіки має ряд особливостей, зокрема труднощі передачі власних імен.

Передача власних назв – завдання нелегке, оскільки самі варіанти перекладу творів жанру фентезі неоднозначні. При передачі онімів постає питання: власне, чи варто їх перекладати, або краще зберегти в авторському оригіналі, адже автор вкладав у власні назви глибоке значення.

Якщо вони є символічними, то вимагають описового перекладу. Переклад онімів є цікавим і водночас важким, та відповідальним, адже інколи перекладачеві недостатньо знань з історії, культури, суспільного ладу може стати причиною неадекватного перекладу та буде сприйматись не належним чином.

Втрата авторської інформації, чи заміна її перекладацькою інтерпретацією призводить до деформації авторського задуму.

1.3.3 Роман «Володар перснів» як об'єкт перекладознавчих досліджень

Особливо затребуваним і улюбленим читачам стають твори жанру фентезі. Це досить молодий жанр, що йде поруч з науково-фантастичною літературою, але відрізняється набагато більш вільною манерою. Сюжет творів не ґрунтується на реальних фактах і ніякому раціональному поясненню не

піддається. [17:326] До однієї з основних жанрових особливостей, що відрізняють літературу фентезі від інших нереалістичних жанрів, відноситься вигаданий авторський світ, який не пов'язаний зі звичною для нас реальністю.

У ньому діють свої закони і правила, автори детально описують свої світи, розкриваючи перед читачем абсолютно унікальні реальності. [61:144] Письменники малюють карти місцевості, вигадують мови, якими розмовляють їхні герої, складають словники. [40:30] Найчастіше, детально описується історія, зоологія і міфологія конкретної неіснуючої реальності. Запорукою існування і достовірності цієї вторинної дійсності є авторські новотвори, тобто типові для цього всесвіту реалії. [32:343] Як правило, це назви конкретних предметів побуту, явищ, а також власні назви героїв і географічні назви. Ці реалії і складають одну з основних труднощів при перекладі фентезі. Якщо говорити про романи інших жанрів, тут перекладач має можливість опиратися на власні накопичені знання про навколишню дійсність.

Творчість Джона Роналда Роуела Толкіна займає особливе місце в сучасній літературі. Протягом багатьох років твори письменника і особливо його роман «Володар перснів» (1954-1955) привертають до себе увагу широкого кола читачів і дослідників. Свідченням великого інтересу до творчості Дж. Толкіна служать не тільки величезні тиражі його творів у нього на батьківщині і за її межами (до кінця XX століття продано більше 50 мільйонів екземплярів «Володаря перснів», і книга стала однією з найбільш продаваних в столітті), але і значне число присвячених йому досліджень. [28:42]

Серед мешканців цього світу зустрічаються цілком реальні істоти: прості люди (наприклад мешканців Брі), а також люди, які нагадують міфічних героїв, що оберігають світ і спокійне в Середзем'я (Рогірими, захисники Гондора). Поряд з цими представниками «реального» в романі зустрічаються нереальні герої, одні з яких нам відомі з казок, міфів і легенд (такі як ельфи, гноми,

чарівники, тролі), інші ж були вигадані самим Толкіном: гобіти, орки, енти. [36:172]

Як писав один критик: «Володар перснів» – безумовно, річ велична, але це не література.» Це не література – це цілий світ, створений уявою автора. У цьому світі свої мови, історії та легенди. [59:233]

У цій країні від її заснування закладені основи зла і добра, псування і благодаті, і проростають вони за законами, загальним для всіх світів, але по-своєму. Тут є високий епос, є священний переказ, поезія, і простий сільський гумор, і притча, і лицарський роман. [35:123]

Різні аспекти творчості Дж. Р. Р. Толкіна вже достатньо довгий час є предметом багатьох досліджень. В першу чергу визначалась жанрова специфіка та стилістичні особливості його творів, адже Толкін був одним із перших авторів у сучасному жанрі фентезі, потім достатньо довгий час аналізу підлягали релігійні та філософські мотиви його творчості.

Роман «Володар перснів» Толкін намагався пояснити перекладачам, як можна і потрібно перекладати власні назви, щоб зберегти ті зв'язки і відносини різних народів і істот Середзем'я один з одним, які він хотів зобразити, використовуючи справжні англійські, німецькі, скандинавські й інші імена і прізвища, і віртуозно створюючи нові, значущі імена своїх героїв. [37:270]

Беручи до уваги те, що Толкіном було створено не тільки мови чарвнього світу, але й його історію та географію, можна стверджувати, що автор майже повністю заміняє нашу реальність на вигадану.

Внаслідок чого все більше і більше об'єктів потребували нових, не існуючих слів на їх позначення. Особливе розповсюдження це питання знаходить у створенні власних назв, які теж повинні мати певне походження та викликати певні асоціації так само як і існуючі слова. [62:338] В цьому значенні вигадана дійсність Дж. Р. Р. Толкіна має достатньо міцну та

непорушну основу, адже сам автор є філологом, який розуміється в етимології та історії слів. Після смерті автора, була опублікована книга «A Tolkien Compass» за редакцією Джареда Лобделла, у яку, окрім детального аналізу вигаданого світу Толкіна, можна знайти інструкцію з перекладу власних назв з «Володаря перснів».

Оскільки, Дж. Р. Р. Толкін, сам розумівся на перекладі, перевіряв та критикував переклади його ж книг, які виходили ще за його життя. Тому, можна прийти до висновку, що автор скоріш за все прагнув передати читачам по всьому світу якомога повніший досвід знайомства з його творами.

Він це робив для того, щоб чичачі змогли відчувати, наче вони читають його твори в оригіналі та розуміють усі прихованні посилання та алюзії. Тому що в такому випадку навіть найбільш кваліфікованому та досвідченому перекладачеві бути тяжко за допомогою обмежених ресурсів мови перекладу повністю передати формальну і змістовну сторону настільки складного твору і не втративши при цьому авторської індивідуальності.

Проблема сприйняття та адекватного перекладу фентезі Дж. Р. Р. Толкієна викликає інтерес багатьох лінгвістів, перекладчів і літературознавців. У зв'язку з цим в центрі уваги зазвичай з'являється питання про виокремлення імпліцитних значень і стратегій сприйняття з урахуванням «впливу двох найважливіших властивостей тексту – цілісності і зв'язності» [34:64]

Цікаво, що сам Толкін був великим знавцем справи літературного перекладу, особливо – переклад епічних і міфологічних творів. [33:90] Корисним є для перекладу Толкіна знати, що він сам думав по перекладацьким питань, адже якби книги Толкіна перекладав на українську мову сам автор, він неодмінно б пішов певним принципам, які сам же і сформулював. [41:126]

Точно так, як Толкін створював свій особливий чарівний світ Середзем'я, беручи за основу прийоми, що були використані в німецькій міфології і середньовічній літературі, створюючи з цього матеріалу щось нове, так і в

іменах своїх героїв він використовував основні способи номінації, починаючи з самих ранніх, що зустрічаються в давніх німців і англо-саксів.[27:64]

Більшість героїв роману спілкуються між собою за допомогою загальної мови, рідної людям, хоча її також певною мірою знають інші раси, такі як гобіти, ельфи, гноми та орки. Проте, як будь-яка нерідна мова, загальна мова використовується усіма ними по-різному. Для того, щоб відобразити ці незначні відмінності, автор використовував різні стильові та діалектичні варіації мови.

Варто уваги те, що Толкін тим чи іншим чином коментував та описував походження, і створення більшості власних назв, які зустрічаються в його творах, що дуже сильно полегшує завдання перекладача. Проте, звертаючи увагу на смислове навантаження цих слів та їх місце в мовній системі вигаданого світу, вони залишаються неабияким викликом для перекладачів.

У деяких випадках може виникнути ще одна складність: зустрічаються імена і назви (це особливо характерно для власних назв з Auenland), які не «безглузді» і містять застарілі або діалектні (щодо сучасної мови) коріння, або коріння з неясним значенням. З точки зору автора, бажано, щоб перекладач мав певне уявлення про імена і назви в мові перекладу і знав слова, які вийшли з ужитку в сучасній мові або які збереглися тільки в окремих місцевостях. [65:103]

При передачі власних імен трилогії Дж.Р.Р. Толкіна перед перекладачем постає завдання: власне чи варто їх перекладати, чи краще зберегти в оригіналі. [25: 58] Питання пов'язане з тим, що сам автор вкладав у імена героїв та географічні назви глибоке значення. Якщо вони є символічними, то вимагають смислового перекладу.

Висновки до розділу 1

Під власною назвою прийнято розуміти слово, словосполучення, або речення, що слугує для виділення об'єкта, який називають, із ряду подібних, приводячи до індивідуалізації та ідентифікації цього об'єкта. Оніми є назвами індивідуалізованих предметів, вираженням абсолютної одиничності.

За допомогою власних імен реалізується загальна гносеологічна і кумулятивна функції мови, тому що в онімах відбивається, фіксується і зберігається інформація про досягнуту людиною дійсність.

Ономастика – це перш за все соціально-історичне утворення, що виникло і функціонує в конкретних умовах в якості найважливішого елемента комунікації. Належність ономастики до реалій, до безеквівалентної лексики зумовлена національною своєрідністю мови і культури народу, якому належить власне ім'я.

Переклад власних імен вимагає особливої точності:

– фахівцю необхідно володіти і широкими філологічними, і вузькоспеціальними знаннями – в області політики, історії, економіки та ін.

– перекладач повинен володіти досить широким спектром знань про культурні, соціальні, літературних, політичних особливостях країн, з мовами яких він працює. В іншому випадку, відсутність подібних знань у фахівця може призвести до спотворень і дезінформації.

До перекладу власних назв у художніх творах треба підходити творчо і спробувати створити аналог, який би зберіг і національну, і авторську специфіку, якщо, звичайно, це представляється можливим.

Зазвичай для передачі онімів використовують такі способи перекладу, як транскрипція, транслітерація, калькування, генералізація, додавання прикметника та ін.

Якщо вищеперелічені способи перекладу не можуть передати авторський задум, тому використовують описовий метод перекладу.

Фентезі – це літературний жанр, що сформувалася в ХХ столітті та який увібрав в себе повчальність і гуманність від казки, епічність і трагічність від міфу, і благородство лицарського роману.

Автори, що працюють в цьому напрямку, створюють нові фантастичні світи. Цим світам властиві гармонія людини з природою, наявність різноманітних розумних істот, присутність чарів і магії. Фентезі розкриває філософські та гуманістичні ідеї в доступній формі

Виявивши основні особливості жанру фентезі ми можемо зробити висновок, що:

- жанр фентезі є різновид фантастичної літератури;
- фентезі не має єдиного жанрового визначення, але має ряд характерних особливостей, сюжетостворюючих елементів;
- головна особливість фентезі – це опис подій і явищ, неможливих в реальному світі.

Структура світу фентезі, його особливості підпорядковані вираженню певних ідей. У світі фентезі легше поставити питання про «вічне», про добро і зло, про бажання і віддаву, про справедливість і необхідність, причому не, тільки в масштабі однієї людської долі або однієї країни, а й у масштабі цілого світу. Своєрідність художнього світу фентезі формується завдяки переплетінню елементів міфу з рисами героїчного епосу, казки і лицарського роману.

Зазвичай літературу фентезі відносять до фантастики, але це не правильно. Автор літератури фентезі наділений повною свободою: він може повернути сюжет найнесподіванішим чином, оскільки чарівний світ фентезі передбачає, що в ньому можливо все. Ця остання ознака – один з найбільш важливих, визначальних рис даного жанру. Він чітко відмежовує фентезі та фантастику, тому що фантастика описує ймовірний світ, і автор обмежений певними рамками. Він змушений дати пояснення неймовірного, обґрунтувати науково або псевдонауково (що найчастіше і відбувається)

Роман Джона Толкіна «Володар перснів» популярний по всьому світу. Сам роман перекладений більш ніж на 38 мов, причому сам Толкін, експерт в філології, часто сам перевіряв якість перекладу.

Достовірність «толкіного» світу переконує саме своєю необхідністю. У приголомшливих фантазіях світу автора можна побачити всі найскладніші взаємини його мешканців. Гобітів і орків, людей і ельфів, гномів і гоблінів, чарівників і вогненних монстрів, жахливих комах та ін.

Толкін був професійним і дуже авторитетним у своїй області філологом-германіст, його придумана цивілізація збудована з різноманітних деталей, його ельфи і воїни розмовляють на вигаданих мовах мовах германської групи, а лиходії-орки – на особливому мерзенному діалекті.

Переклад книг жанру фентезі вважається складним процесом. Перекладачеві необхідно не просто переписати текст іншою мовою, а й передати основний сенс, особливо, ідею, що можливо тільки після детального вивчення твору.

Дотримання основних норм мови вважається важливим елементом перекладу, проте неправильна передача сюжету здатна перекреслити всю цінність книги.

РОЗДІЛ 2. Лінгвальні характеристики власних назв

2.1 Тематична класифікація власних назв

Власні назви складають велику частину соціокультурного контексту мови і мовної картини світу, так як позначають «індивідуальні предмети» безвідносно до їх ознак [65, с. 27]. Ця частина лексики має такі властивості, як унікальна референція, яка зумовлена ознаками денотата. У лінгвістиці немає однозначної думки, чи мають власні назви лексичне значення.

Якщо Н. В. Подольська заперечує цю наявність, то В. Г. Гак стверджує, що будь-яке слово їм володіє; відмінність полягає лише в способі його реалізації, ступеня самостійності.

У лінгвістичній літературі зазначається, що власні назви- це вторинні мовні знаки, які сформувалися на більш високому ступені розвитку суспільства з загальних назв. Вони виконують поряд з ідентифікацією особи і інші функції: юридичну та соціальну.

Прийнято вважати, що власні назви володіють певною «магією», так як у багатьох культурах визнається зв'язок між іменем людини і його долею, тому недбале поводження з власними назвами може завдавати значної шкоди як змістом сказаного, так і спілкуванню [51, с. 270].

А дбайливе ставлення до власних назв сприяє створенню доброзичливої атмосфери спілкування. Власні назви мають особливий статус у багатьох мовах, так як пишуться з великої літери. Але в німецькій мові з великої літери пишуться не тільки власні назви, а й все іменники, тому тільки за формою слова їх складно розрізнити.

Розглядаючи специфіку власних назв, вчені одноставно підкреслюють різноманітність назв (по денотативній співвіднесеності, семантиці, структурі, часу їх появи та існування, функціональної специфіки) і вказують на особливе становище ономастичних одиниць у системі мови, (в фонетиці, граматиці і

навіть в синтаксисі). При цьому необхідно відзначити той факт, що у вітчизняній лінгвістиці досі не визначені основні закономірності формування таких аспектів ономастики, як граматичний, лексичний і, в якійсь мірі, навіть фонетичний аспект.

Розглядаючи питання про значення власних назв, багато вчених в якості семантики оніма приймають його структурно-мовний зміст: «порівнюючи їх з абстрактно-структурним (власне мовним), понятійним за своєю сутністю змістом апеллятивів. Вони вважають, що семантика власноних назв є біднішою через неявної представленості в ній понятійного початку. В інших випадках про семантику власних назв судять по конкретно-мовному вживанні, в якому відбувається гранично «тілесне» сприйняття об'єктів дійсності» [67, с. 132].

А.Л. Шарандін, розглядаючи власні назви як особливі мовні знаки, звертає увагу на їх семантику. Виявлення визначальної семантики у власних назв і розглядання їх в аспекті співвідношення частин мови і лексико-граматичних розрядів дозволяє вченому зробити висновок про те, що власні назви не є лексико-граматичним розрядом іменників, «це, швидше за все, самостійний клас слів, особлива частина мови, що має своє категоріальне значення».

Тим самим, аналізуючи власні назви з точки зору їх безпосереднього співвідношення з предметом, на який воно вказує, дослідники нерідко підміняють мовне значення оніма знанням про нього.

Лінгвістичний енциклопедичний словник визначає поняття категорія як «будь-яка група мовних елементів, що виділяється на підставі будь-якої загальної властивості; іншими словами - це деяка ознака (параметр), який лежить в основі розбиття великої сукупності однорідних мовних одиниць на обмежене число непересічних класів, члени яких характеризуються одним і тим же значенням цього показника». Це означає, що формується в нашій свідомості ономастичне знання і воно не обмежується одним конкретним

об'єктом, або суб'єктом, а поширюється на певні розряди, класи і підкласи. Іншими словами ономастичні знання - це знання власної назви і все, що з ним пов'язано.[44:120]

Необхідно визнати, що питання про класифікацію власних назв є одним з найважчих при їх дослідженні.

Всі власні назви в художньому творі тісно пов'язані і являють собою систему, в якій будь-яка одиниця значима при комплексному описі. Вивчаючи художній текст, безсумнівно, треба розглядати всі типи онімів в їх взаємодію, тобто необхідно комплексно аналізувати всі власні назви.

При аналізі власних назв в художньому тексті неминуче постає питання про їх класифікацію та, зокрема. У різний час проблемою визначення та класифікації власних назв займалися такі вчені, як А. В. Суперанская, В. Д. Бондалетов, А. А. Реформатський, О. І. Фонякова, Е. А. Білоусова.

Систематизуючи їх в конкретному художньому творі, дослідник стикається з конкретними проблемами, що виникають внаслідок відсутності в науковому середовищі чіткої, логічно вибудованої класифікації ономастичної лексики, а саме неправильне розуміння багатьох власних назв, оскільки у творах жанру фентезі, існує велика кількість різноманітних антропонімів і топонімів.

Відразу ж потрібно відзначити, що більшість лінгвістів сходяться в думках щодо того, на які категорії слід ділити власні назви, проте є певні відмінності, які необхідно враховувати в їх дослідженні.

А. В. Суперанская в своїй класифікації спирається на різних лінгвістів ХХ століття, як вітчизняних так і зарубіжних. Вона поділяє власну назву на кілька категорій, наприклад є класифікація імен в зв'язку з іменованими об'єктами. За її словами, «підхід до поділу власних назв може бути різним в силу не тільки об'єктивних, але і суб'єктивних причин, які визначаються як факторами громадського порядку, так і індивідуальністю дослідника».[53:103]

Варто, однак, взяти до уваги, що А. В. Суперанская також включає в свій список власні назви, які в даний час зустрічаються достатньо рідко, або зовсім не зустрічаються, а також підкатегорії, які з певної точки зору можуть здатися зайвими.

До такої тематичної класифікації власних назв можна віднести назви рослин. Вони є спірною підкатегорією, так як в даний час вони зустрічаються як в складі топонімів, так і антропонімів, проте на початкових етапах розвитку людства було широко поширене одухотворення рослин, особливо дерев. Це робить фітоніми власними назвами, які все ж можна включити в окрему групу.

- Affalter

Die Menschen in Bree die schienen alle Rechte botanischen Namen zu haben, etwa BinsenLicht, Geißblatt, Heidezehen, Affalter, Distelwolle und Farning. (HR,181)

Люди в Бригорі мали якісь незвичайні, рослинні прізвища: Конвалій, Конопліс, Верес, Папаротт, Реп'яхоу та навіть один Терник (не кажучи вже про самого Барбариса) (ВП ПМ ,117)

- Butterlur

Ihm kam der Verdacht, dass sich selbst hinter dem fetten Gesicht des alten Butterlur finstere Absichten verbargen. (HR, 189)

Він уже почав підозрювати, що навіть лискуча пика старого Барбариса приховує підступні задуми. (ВП ПМ, 123)

- BinsenLicht

Die Menschen in Bree die schienen alle Rechte botanischen Namen zu haben, etwa BinsenLicht, Geißblatt, Heidezehen, Affalter, Distelwolle und Farning. (HR,181)

Люди в Бригорі мали якісь незвичайні, рослинні прізвища:

Конвалій, Конопліс, Верес, Папаротт, Реп'яхоу та навіть один Терник (не кажучи вже про самого Барбариса) (ВП ПМ ,117)

- Labkrauts

Einige der Hobbits hatten ähnliche Namen. Die Labkrauts zum Beispiel schienen zahlreich zu sein. Aber die meisten Hobbits hatten natürliche Namen wie Hang, Dachsbau, Langhöhlen, Sandheber und Stollen, von denen viele auch im Auenland gebräuchlich waren.(HR, 181)

У гобітів було те ж саме, наприклад, кілька Полинків, але здебільшого імення звучали зовсім звичні: Крутосхил, Лисонор, Глибокоп, Піскорит, Тунеллі — такі зустрічалися й у Гобітанії. (ВП ПМ, 117)

- Lobelia

Es waren viele Beutlins und Boffins da, und auch viele Tuks und Brandybocks; verschiedene Grubers (Verwandte von Bilbo Beutlins Großmutter); außerdem verschiedene Pausbackens (Verwandte seines Tuk-Großvaters); und ein paar auserwählte Lochners, Bolgers, Straffgürtels, Dachsbaus, Gutleibs, Hornbläusers und Stolzfußens. Die Sackheim-Beutlins waren nicht vergessen worden: Otho und seine Frau Lobelia waren da.

За тим столом зустрілися Торбинси, і численні Туки, і Брендібоки, та Мудрінси, різні Рясні (родичі Більбо з бабусиноного боку) та Нерясні (а ті — від дідуся-Тука), був також широкий загал Копайнорів, Бульберів, Розпояссів та Нор-Бобрингів, Трюхстонів, Люлькасів, Мохностопів; та не забули й зовсім далеку рідню, дехто взагалі вперше приїхав до Гобітону, — навіть Кошелів-Торбинсів, Одо та його дружину Геранію. (ВП ПМ, 18)

Ще однією категорією власних назв, які можна віднести до тематичної класифікації – це імена тварин. Вивчення кличок, імен тварин присвячена величезна кількість робіт лінгвістів різних країн, кожен з яких несе неоціненну користь для вивчення даних власних назв і їх розвитку. Клички, імена тварин

привертають увагу лінгвістів, їх місце в ономастичного просторі викликає масу протиріч.

- Fang

Plötzlich, als sie näher kamen, hob ein entsetzliches Gebelle und Gekläffe an, und eine laute Stimme rief: »Greif! Fang! Wolf! Kommt her, Burschen! (HR, 115)

Коли мандрівники підійшли ближче, з-за стіни долинуло грізне гавкання, й хтось голосно гукнув: "Гей, Хвацько! Ікло! Вовчок! Вперед, дітки!" (ВП ПМ, 69)

- Olifnat

Ich wünschte, wir hätten tausend Olifanten mit Gandalf auf einem weißen an der Spitze", sagte er. (HR, 713)

— Шкода, що в нас немає тисячі таких звірів, ти уяви — попереду Гандальф на білому Оліфанті! — сказав він. (ВП ДВ, 164)

- Schattenfell

Der Boden ist fest im Ostemnet, wo der Hauptpfad nach Norden liegt, jenseits des Flusses, aber Schattenfell kennt den Weg durch jeden Sumpf und jede Senke. (HR, 559)

У Східній марці шлях кращий, там прокладений головний тракт, але цей шлях коротший, а будь-яка трясовина чи байраки Тінеборові не перешкоджають. (ВП ДВ, 67)

Одними з категорій, що належать до тематичної класифікації власних назв це:

- кольора та відтінки

1)Dong-dong! Dongelong! Wohin wollt ihr pilgern? Auf, ab, nah und fern - hierhin, dorthin, nirgends? Löffelohr, Schnüffelschnauz, Wedelschwanz und Humpel, Kleiner Weißfuß und mein altes Plumpel! (HR, 168)

Гайда! Поні де? Де ви заблудили? Непосиди-малюки, коні норовливі. Гостровух і Мудроніс, Пишнохвіст, Брикливий, Мій маленький Білоніг і Товстунчик милий! (ВП ПМ, 109)

2)Doch bestand er darauf, dass sie wenigstens jeden Tag früh aufbrachen und bis spät am Abend weiterfahren; denn er ahnte, dass die Zeit drängte, und fürchtete, der Dunkle Herrscher sei nicht müßig gewesen, während sie sich in Lórien aufgehalten hatten. (HR, 425)

Арагорн згодився пливати за течією, зберігаючи сили для прийдешніх труднощів, але все ж таки наполіг, щоб відчалювали рано-вранці і пливли до пізнього вечора; серце підказувало йому, що час не жде: навряд чи Чорний Володар сидів склавши руки, поки вони ніжилися у Лорієні. (ВП ХК, 290)

3)Sie hatten die Braunen Landerreicht, die sich riesig und verlassen zwischen dem Südlichen Düsterwald und den Bergen des Eryn Muil erstreckten. (HR, 425)

То були Палені пустища, просторі й безжиттєві — вони відділяли південне Чорнолісся від гір Емін-Мейл. (ВП ХК, 290)

Schwärzlinge nennen wir sie in unseren Geschichten. (HR, 713)

У переказах вони називаються свертами. (ВП ДВ, 163)

- частини світу

1)Der Boden ist fest im Ostemnet, wo der Hauptpfad nach Norden liegt, jenseits des Flusses, aber Schattenfell kennt den Weg durch jeden Sumpf und jede Senke. (HR, 559)

У Східній марці шлях кращий, там прокладений головний тракт, але цей шлях коротший, а будь-яка трясовина чи байраки Тінеборові не перешкоджають. (ВП ДВ, 67)

2) *Er kannte viele Geschichten und Sagen aus alter Zeit, von Ostlingen und Menschen und von guten und bösen Taten in der Altvorderenzeit. Sie fragten sich, wie alt er wohl sei und woher er dieses Wissen habe. (HR, 220)*

Слухаючи легенди про Східні племена, про людей та ельфів, про добрі та злі вчинки минувшини, гобіти мимохіть замислилися, скільки ж років Блукачу та де він міг навчитися всього того. (ВП ПМ, 145)

3) *Auf seinen Rat hin beschlossen sie, von seinem Haus aus fast genau nach Norden zu gehen, über die westlichen und niedrigeren Abhänge der Höhen: Auf diese Weise könnten sie hoffen, die Oststraße in einem Tag zu erreichen und die Hügelgräber zu vermeiden. (HR,174)*

Він порадив іти майже точно на північ по західних, низьких схилах пагорбів; тоді вони можуть дістатися до Східного Тракту протягом одного дня, не заходячи до Могильників. (ВП ПМ, 101)

5) *Na, es geschieht euch recht, wenn ihr nach Hause kommt und die Dinge im Ostviertel weniger gut findet, als ihr es gern hättet. (HR,1082)*

Ну, ти одержиш своє з гаком, коли відвідаєш Східну чверть. (ВП ПК, 169)

- звуки

Er entspringt in den Ettenöden, den Trel-Höhen nördlich von Bruchtal, und vereinigt sich weit im Süden mit der Lautwasser. (HR,301)

Вона тече з Етену, Тролячого узгір'я на північ від Рівенделлу, і зливається з Гримучою далі на південь. (ВП ПМ, 152)

- аксесуари (сумка, торба та ін.)

1) *Sie haben den Beutelhandenweg aufgedigrahen, und da zieht der arme alte Ohm mit seinen Siebensachen auf einem Karren den Bühl hinunter. Ich muss nach Hause! (HR,336)*

Вони перекопали весь Торбин узвіз, і мій старий покидає Кручу, майно на візку везе! (ВП ПМ, 276)

2)Er kehrte heim nach Beutelsend am 22. Juni in seinem zweiundfünfzigsten Jahr (A. Z. 1342), und nichts sehr Bemerkenswertes geschah im Auenland, bis Herr Beutlin mit den Vorbereitungen zur Feier seines einundelfzigsten Geburtstages begann (A. Z. 1401). An diesem Punkt beginnt die Geschichte. (HR, 21)

Більбо повернувся до Торби-на-Кручі 22-го червня 1342 р. Гоб., на 52-му році життя, і нічого особливого не траплялося у Гобітанії, аж доки він не наблизився до свого 111-го дня народження (1401 р. Гоб.). (ВП ПМ,10)

3)Es waren viele Beutlins und Boffins da, und auch viele Tuks und Brandybocks; verschiedene Grubers (Verwandte von Bilbo Beutlins Großmutter); außerdem verschiedene Pausbackens (Verwandte seines Tuk-Großvaters); und ein paar auserwählte Lochners, Bolgers, Straffgürtels, Dachhause, Gutleibs, Hornbläusers und Stolzfußens. Die Sackheim-Beutlins waren nicht vergessen worden: Otho und seine Frau Lobelia waren da. (HR,45)

За тим столом зустрілися Торбинси, і численні Туки, і Брендібоки, та Мудрінси, різні Рясні (родичі Більбо з бабусиною боку) та Нерясні (а ті — від дідуся-Тука), був також широкий загаль Копайнорів, Бульберів, Розпояссів та Нор-Бобрингів, Трюхстонів, Люлькасів, Мохностопів; та не забули й зовсім далеку рідню, дехто взагалі вперше приїхав до Гобітону, — навіть Кошелів-Торбинсів, Одо та його дружину Геранію. (ВП ПМ, 18)

- гірські споруди

1)Ein paar Meilen nach Nordosten standen die Vorberge des Aschengebirges wie dunkle graue Geister da, und hinter ihnen erhoben sich die nebligen nördlichen Höhenzüge wie eine ferne Wolkenlinie, die kaum dunkler war als der finster drohende Himmel. (HR, 1007)

За декілька миль на північний схід темним силуетом проступали Горілі Гори, за ними невиразно окреслювалася крайка північних хребтів. (ВП ПК, 132)

2) *Einige der Hobbits hatten ähnliche Namen. Die Labkrauts zum Beispiel schienen zahlreich zu sein. Aber die meisten Hobbits hatten natürliche Namen wie Hang, Dachsbau, Langhöhlen, Sandheber und Stollen, von denen viele auch im Auenland gebräuchlich waren. (HR, 181)*

У гобітів було те ж саме, наприклад, кілька Полинків, але здебільшого імення звучали зовсім звичні: Крутосхил, Лисонор, Глибокоп, Піскорит, Тунеллі — такі зустрічалися й у Гобітанії. (ВП ПМ ,117)

3) *Hinter ihm erhob sich ein steiler Rücken grau und kahl, und jenseits davon die dunklen Umrisse der Hügelgräberhöhen fern in der östlichen Nacht. (HR, 146)*

За нею височіли оголені сірі скелі, а далі здіймалися темні верхівки Могильної Гряди. (ВП ПМ, 93)

4) *Dort teilt sich das Nebelgebirge, und zwischen den beiden Gabeln liegt das tief verschattete Tal, dass wir nicht vergessen können: Azanulbizar, was Schattenbachsteig, das die Elbenben Nanduhirion nennen. (HR, 323)*

Там Імлисті Гори розступаються, і між їхніми відрогами ховається незабутній Азанулбізар, Марева Долина, ельфійський Нандагіріон. (ВП ПМ, 215)

2.2 Способи утворення власних назв

Власні назви на перший погляд не викликають ніяких складнощів при перекладі, так як вони, як часто говорять, не перекладаються, а транскрибуються.

Проте, це хибна думка, тому що переклад власних назв на іншу мову - складна і багатогранна проблема. Вона пов'язана з численними непорозуміннями, курйозами і помилками. Справа в тому, що прагнення зберегти за об'єктом унікальне ім'я мається на увазі цілий ряд завдань. Але ці

завдання не можуть бути реалізовані у всій повноті в силу об'єктивних обмежень, а також тому, що деякі з цих завдань в конкретних ситуаціях суперечать іншим.

Цікавим феноменом в німецькій мові є способи творення власних назв. Наприклад, власна назва може перетворюватися в деяких словах в постфікси, або в елемент, що конкретизує якусь негативну, або позитивну ознаку, наприклад:

- німецький антропонім «Ганс - Hans» може перетворюватися в постфікси і надавати новоствореному слову негативний смисловий відтінок: "хвалько, хвастун, вихваляка - Prahlhans», «базікало, п'ятакало, пустомеля - Faselhans» та інші.
- німецький антропонім «Фріц - Fritz» також може брати на себе роль словотвірного елемента і утворювати нові слова з негативними значеннями: «чоловік-вонючка - Stinkfritz (e)», «гуляка, гульвіса - Bummelfritz (e)», «скиглий - Nörgelfritz (e) » і багато інших.
- німецький антропонім «Ліза - Liese» теж може перетворитися в постфікси і надати новому слову негативного значення: «бруднуля, замазура - Schlumpliese», «плакса, нюня - Heulliese» та інші.[27:78]

Більшість німецький власних назв утворюються за допомогою словоскладання (поєднання кількох слів в одному складному слові. Утворюються на основі словосполучень прикладкового типу і виражають одне поняття. поєднання кількох слів в одному складному слові.), основоскладання (один із найпродуктивніших способів утворення нових слів. Основоскладання ґрунтується на словосполученнях, які згортаються в складні слова), та іноді з доданням суфіксів:

Bärenhäuter (Медвежатник) - цим ім'ям в старовину називали тих, хто замість подвигів, або реальних справ залишався валятися вдома на ведмежій шкурі, яка в давні часи служила теплим ліжком.

З іншого боку, це ганебне ім'я 'Schandsname' конкретної людини. Власна назва *Bärnhäuter* - це складний іменник, який утворений із злиттям словосполучень: іменник *die Haut* + іменник *des Bären* + словотвірний суфікс - *er*.

Власна назва "Медвежатник" не зовсім вдалий варіант перекладу, так як в сучасній українській мові цим словом відзначається вміння людини спритно зламувати замки і сейфи під час відсутності їх господарів. Це, безсумнівно, назва професії. Варіант "Лежебока" - це більш адекватний варіант перекладу.

Власні назви даних персонажів в німецькій мові - це результат різноманітних словотворчих моделей, які можна легко перетворити в предикативні структури, що містять порівняння: дроворуб - *Knochenstark* (*stark wie ein Knochen*) 'твердий як кістка'; мисливець - *Vogelschnell* (*schnell wie ein Vogel*).

Інші власні назви являють собою вже готове словосполучення, що складається з прислівника та дієслова: ненажера - *Vielfrass* (*frisst viel*); Saufaus (*trinkt viel*); *Feinohr* (*Feines Ohr*): словосполучення, що складається з імені прикметника *fein* + іменника *das Ohr*, яке утворило один складний іменник.

Як вище було зазначено в німецькій мові антропоніми і топоніми за морфологічними особливостями можна розділити на дві групи:

- 1) власні назви, які складаються з одного слова;
- 2) власні назви, які представляють собою словосполучення.

Наприклад, у романі «Володар перснів» Дж. Р. Толкіна важливу роль відіграють різні істоти, які населяють чарівний світ Середзем'я. Всіх своїх героїв Толкін наділив особливою зовнішністю, власною мовою, історією, легендами, характерами.

У своєму «Посібнику з перекладу власних імен з « Володаря перснів»» Дж. Толкіен підкреслює, що власне ім'я, яке використовується ним, є надзвичайно важливим з точки зору розуміння його текстів, оскільки автор використовує не антропоніми і топоніми реального світу, а вигаданого художнього простору казки, при інтерпретації яких, велику роль відіграють суб'єктивна оцінка і уява.[40:27]

Більшість слів, які складають ці імена, відносяться до героїчного словника, тобто мали таке значення, як «війна», «слава», «влада», а також «любов», «краса», «благородство»). Такі власні назви описували характер, або виражали певні якості людини, реальні, або бажані.

Толкін пише, що всі імена в романі перекладені ним з мови оригіналу (тобто з Спільної Мови Середзем'я) за винятком імен даних на мові Ельфів, Гномів або Нуменорців. Необхідно також відзначити, що переклад зроблений з дотриманням відносин архаїчних і сучасних форм, що зустрічаються в оригіналі, щоб показати особливості сприйняття імен хобітами. Про особисті імена гобітів розповідається також, що:

«... Імена Гобітів в Гобітоні та Брі були для тих часів своєрідними, Цього разу багато імен було запозичено для сімей. Більшість цих прізвищ мали очевидний зміст у мовній мові, будучи похідними від прізвищ, або від топонімів, чи від назв рослин і дерев ...»

Гобітам, а саме дівчатам зазвичай давали називали на честь квітів, чи коштовностей. Деякі жіночі імена було схожими. Хлопчикам вони зазвичай давали імена, які взагалі не мали значення в щоденній мові.

Найдавніший тип імен, який використовується Толкіном в романі – це власні назви, що складаються з двох повнозначних слів (словоскладання):

- Mittelerde

Es heißt, Celeborn habe nach dem Abschied von Galadriel dort gewohnt, aber der Tag ist nicht aufgezeichnet, an dem er sich schließlich zu den Grauen Anfurten aufmachte und mit ihm die letzte lebende Erinnerung an die Altvorderenzeit in Mittelerde dahinging. (HR,33)

Кажуть, що й Келеборн оселився там після того, як Галадріель розсталася з ним; але ніхто не знає, коли він зрештою попрямував до Срібної Гавані, а з ним відійшли останні живі спогади про Давні Віки Середзем'я. (ВП ПМ, 12)

- Nebelgebirge

Dort teilt sich das Nebelgebirge, und zwischen den beiden Gabeln liegt das tief verschattete Tal, das wir nicht vergessen können: Azanulbizar, was Schattenbachsteig, das die Elben Nanduhirion nennen. (HR, 323)

Там Імлисті Гори розступаються, і між їхніми відрогами ховається незабутній Азанулбізар, Марева Долина, ельфійський Нандагіріон. (ВП ПМ, 215)

- Weißfuß

Dong-dong! Dongelong! Wohin wollt ihr pilgern? Auf, ab, nah und fern - hierhin, dorthin, nirgends? Löffelohr, Schnüffelschnauz, Wedelschwanz und Humpel, Kleiner Weißfuß und mein altes Plumpel! (HR, 168)

Гайда! Поні де? Де ви заблудили? Непосиди-малюки, коні норовливі. Гостровух і Мудроніс, Пишнохвіст, Брикливий, Мій маленький Білоніг і Товстунчик милий! (ВП ПМ, 109)

- Oststraße

Auf seinen Rat hin beschlossen sie, von seinem Haus aus fast genau nach Norden zu gehen, über die westlichen und niedrigeren Abhänge der Höhen: Auf diese Weise könnten sie hoffen, die Oststraße in einem Tag zu erreichen und die Hügelgräber zu vermeiden. (HR,174)

Він порадив іти майже точно на північ по західних, низьких схилах пагорбів; тоді вони можуть дістатися до Східного Тракту протягом одного дня, не заходячи до Могильників. (ВП ПМ, 101)

- Stolzfußens

Es waren viele Beutlins und Boffins da, und auch viele Tuks und Brandybocks; verschiedene Grubers (Verwandte von Bilbo Beutlins Großmutter); außerdem verschiedene Pausbackens (Verwandte seines Tuk-Großvaters); und ein paar auserwählte Lochners, Bolgers, Straffgürtels, Dachsbaus, Gutleibs, Hornbläusers und Stolzfußens. Die Sackheim-Beutlins waren nicht vergessen worden: Otho und seine Frau Lobelia waren da. (HR, 45)

За тим столом зустрілися Торбинси, і численні Туки, і Брендібоки, та Мудрінси, різні Рясні (родичі Більбо з бабусиною боку) та Нерясні (а ті — від дідуся-Тука), був також широкий загаль Копайнорів, Бульберів, Розпояссів та Нор-Бобрингів, Трюхстонів, Люлькасів, Мохноstopів; та не забули й зовсім далеку рідню, дехто взагалі вперше приїхав до Гобітону, — навіть Кошелів-Торбинсів, Одо та його дружину Геранію. (ВП ПМ, 18)

- Abendstern

Und er trug das Szepter von Annuminas, und neben ihm auf einem grauen Zelter Read Armen, seine Tochter, Abendstern ihres Volkes. (HR,1069)

Дочка Елронда Арвен їхала поруч на сірому коні. Фродо з захопленням дивився, як вона наближалася, Вечірня Зірка свого племені, ясніючи в літніх сутінках, і зірки блищали над її чолом. (ВП ПМ,161)

- Aschengebirge

Ein paar Meilen nach Nordosten standen die Vorberge des Aschengebirges wie dunkle graue Geister da, und hinter ihnen erhoben sich die nebligen nördlichen Höhenzüge wie eine ferne Wolkenlinie, die kaum dunkler war als der finster drohende Himmel. (HR, 1007)

За декілька миль на північний схід темним силуетом проступали Горілі Гори, за ними невразно окреслювалася крайка північних хребтів. (ВП ПК, 132)

- Beutelhandenweg

Sie haben den Beutelhandenweg aufgegraben, und da zieht der arme alte Ohm mit seinen Siebensachen auf einem Karren den Bühl hinunter. Ich muss nach Hause! (HR,336)

Вони перекопали весь Торбин узвіз, і мій старий покидає Кручу, майно на візку везе! (ВП ПМ, 276)

- Beutelsend

Er kehrte heim nach Beutelsend am 22. Juni in seinem zweiundfünfzigsten Jahr (A. Z. 1342), und nichts sehr Bemerkenswertes geschah im Auenland, bis Herr Beutlin mit den Vorbereitungen zur Feier seines einundelfzigsten Geburtstages begann (A. Z. 1401). An diesem Punkt beginnt die Geschichte. (HR, 21)

Більбо повернувся до Торби-на-Кручі 22-го червня 1342 р. Гоб., на 52-му році життя, і нічого особливого не траплялося у Гобітанії, аж доки він не наблизився до свого 111-го дня народження (1401 р. Гоб.). (ВП ПМ, 10)

- Starkhorn

Die Aussicht von hier war klar und weit, ganz anders als der verschleierte und neblige Blick von Starkhorn im Alten Wald, die sie jetzt sahen, wie sie fahl und grün aus den dunklen Bäumen im Westen aufragte. (HR, 160)

Тепер від туманного серпанку не було й сліду, і добре виднівся той Лисий верх, де вони вчора спробували роздивитися, зелений в оточенні темних дерев.

(ВП ПМ, 103)

Die Menschen in Brew die schienen alle Rechte botanischen Namen zu haben, etwa BinsenLicht, Geißblatt, Heidezehen, Affalter, Distelwolle und Farning.

(HR,181)

Люди в Бригорі мали якісь незвичайні, рослинні прізвища: Конвалій, Конопліс, Верес, Папаротт, Реп'яхоу та навіть один Терник (не кажучи вже про самого Барбариса).

(ВП, ПМ 117)

В романі «Володар перснів» часто зустрічаються власні назви, які утворюються за допомогою суфіксів, наприклад:

- **Adelar**

Adelar hatte viele Schirme mitgehen lassen, die ihm nicht zgedacht ware.(HR,39)

Еделяр був дуже здатний прихопити з гостин чужу парасольку). (ВП ПМ, 26)

- **Affalter**

Die Menschen in Bree die schienen alle Rechte botanischen Namen zu haben, etwa BinsenLicht, Geißblatt, Heidezehen, Affalter, Distelwolle und Farning. (HR,181)

Люди в Бригорі мали якісь незвичайні, рослинні прізвища:

Конвалій, Конопліс, Верес, Папаротт, Реп'яхоу та навіть один Терник (не кажучи вже про самого Барбариса) (ВП ПМ ,117)

- **Bolgers**

Es wäre ein schmerzlicher Schlag für die Welt, wenn die Dunkle Macht das Auenland überwältigte; wenn all eure freundlichen, fröhlichen, dummen Bolgers,

Hornbläusers, Boffins, Straffgürtels mitsamt den übrigen, ganz zu schweigen von den lächerlichen Beutlins, versklavt würden. (HR,68)

Велика буде втрата для світу, коли Тьма поглине Гобітанію, і всі ті добрі, веселі Бульбери, Мудрінси, Люлькаси та Розпоясси, не кажучи вже про диваків Торбинсів, стануть чиймись невільниками. (ВП ПМ, 35)

- **Farning**

Die Menschen in Bree die schienen alle Rechte botanischen Namen zu haben, etwa BinsenLicht, Geißblatt, Heidezehen, Affalter, Distelwolle und Farning. (HR,181)

Люди в Бригорі мали якісь незвичайні, рослинні прізвища: Конвалій, Конопліс, Верес, Папаротт, Реп'яхоу та навіть один Терник (не кажучи вже про самого Барбариса) (ВП ПМ , 117)

- **Gollum**

Gollum aß jedes Lebewesen, selbst Orks, wenn er sie erwischen und kampflos erwürgen konnte. Er besaß ein geheimnisvolles Kleinod, das er vor langen Jahren erhalten hatte, als er noch im Licht lebte: einen goldenen Ring, der seinen Träger unsichtbar machte. Es war das Einzige, was er liebte, sein »Schatz«, und er führte Gespräche mit ihm, auch wenn er ihn nicht bei sich hatte. (HR, 28)

Горлум з'їдав усе, що до лап потрапить, а ще він мав єдину втіху: скарб, який здобув так давно, що й сам не пам'ятав, коли: золотий перстень, який мав чарівну силу — хто одівав його на палець, ставав невидимим. (ВП ПМ, 9)

Висновки до розділу 2

Власні назви дійсно відіграють важливу роль в художньому просторі тексту, і його системоутворююча функція найчастіше є одним з найголовніших компонентів в створенні цілісного образу вигаданого автором світу.

Класифікація власних назв досить багата і різноманітна (по денотативній співвіднесеності, семантиці, структурі, часу їх появи та існування, функціональної специфіки) і вказують на особливе становище ономастичних одиниць у системі мови.

Переклад власних назв передбачає детальне вивчення їхньої структури і семантики, урахування позамовного оточення. Аналіз класифікацій власних назв складених видатними лінгвістами та перекладачами допоміг створити власну тематичну класифікацію, яка підходить для потреб цього дослідження, і успішно застосувалась на практиці. Дана класифікація включає в себе: фітоніми, імена тварин, кальора та відтінки, частини світу, звуки, аксесуари (сумка, торба та ін.), гірські споруди.

Проблемою перекладу власних назв займаються багато вчених. Даному питанню присвячена безліч статей і публікацій, однак при цьому відсутня єдина система, єдині правила для передачі власних назв з мови однієї культури на мову іншої культури, що ускладнює процес міжкультурної та міжмовної комунікації.

Представлена класифікація власних назв в романі «Володар перснів» дає загальні уявлення про те, яких персонажів можна зустріти на сторінках книги, а також полегшує вибір способу перекладу.

Не менш важливим для залишається питання про способі творення власних назв художній літературі. Зазвичай вони утворюються за допомогою суфіксального, префіксального способу творення, також за допомогою основоскладання та словоскладання.

Німецькі власні назви, що вживаються в німецьких творах- це результат метонімії або метафоризації, субстантивації різних частин мови, використання численних словотворчих моделей.

В романі «Володар перснів» більшість власних назв утворюються за суфіксального способу, а саме –um, –ing, –er, –ar, творення допомогою словоскладання.

РОЗДІЛ 3. Способи відтворення власних назв українською мовою в романі «Володар перснів»

3.1 Транскрипція\транслітерація

Транскрипції\транслітерації підлягають практично всі власні назви, включаючи імена людей, географічні назви і народів.

Застосування транскрипції / транслітерації (залежно від способи подачі вихідного тексту) для перекладу власних назв потребують попереднього культурологічного аналізу можливих традиційних форм тієї, чи іншої власної назви, що вже затвердилися у світовій культурі і вимагають відтворення саме в тій формі, в якій вони існують.

Прикладом слугує рідкісне прізвище, на яке Толкін несподівано наткнувся. "Володарі перснів" ж вона утворена від коренів, що входять в назву *Brandyweinfluss*– *Брендівіни* і в прізвище *Altbock*– . Останнє містить корінь "bock" (в значенні тваринного), «козел» «баран».

Dahinter erhob sich der Bockberg: und von dort schimmerten zwischen einzelnen Nebelschleiern viele runde Fenster gelb und rot. Es waren die Fenster von Brandygut, dem alten Heim der Brandybocks. (HR, 121)

Протилежний берег був крутий, від причалу вела нагору дорога, освітлена мерехтливими лампами: За нею в тумані виднівся пагорб, усіяний безліччю жовтих та червоних вогників — то були вікна Брендідару, стародавньої садиби Брендібоків. (ВП ПМ, 74)

Прізвище належить одному Фродо – Сему. Походження її Толкін не знає. При перекладі він радить найкраще обходитися з цим прізвищем як з "безглуздий" і зберегти його. При цьому внівши зміни, необхідні для відповідності стилю мови перекладу. наділяючи героя незапланованої автором характеристикою.

Herr Tuk und Herr Brandybock», stellte Frodo vor. »Und das ist Herr Gamdschie.

(HR,175)

— Це — пан Тук, пан Бревдібок, — сказав Фродо, — а це Сем Гемджі.

(ВП ПМ, 115)

Провінція Гондора. Анфалас перебував на південному узбережжі між річкою Лефнуї і річкою Черноводною. Йшов далеко по узбережжю Затоки Белфалас. На захід від нього був мис Андраст, Піннат Гелин (синд.) були на півночі, а на сході були володіння Белфаласа. Як зазначив Толкін ця назва на загальній мові, так що перекладати її варто за змістом: “довгий”.

Aus Anfalas, dem fernen Langstrand, eine stattliche Schar von Männern aller möglichen Berufe, Jäger und Hirten und Bauern aus kleinen Dörfern. (HR, 848)

З Анфалату, далекої області над Морем, прийшов збірний загін: мисливці, пастухи, землероби, всі бідно споряджені, окрім Голасгіла, їхнього вождя, та його дружини. (ВП ПК, 19)

Ім'я та прізвище гоббіта. Прізвище невідомого походження. Таким чином, її слід передати за звучанням, відповідно до правил мови перекладу.

Folko Boffin und Fredegar Bolger gehörten dazu; aber seine engsten Freunde waren Peregrin Tuk .(HR,60)

Він жив самотником, як раніше Більбо, але мав багато друзів, особливо серед молоді (здебільшого туківського роду), що дітьми любили Більбо й часто навідувались до Торби: Фолько Мудрінс, Фредегар Бульбер, а ще найближчі — Перегрій Тук. (ВП ПМ, 30)

Імена Туків треба зберегти в тій же формі і в тому ж написанні, в яких вони дані в тексті :

- ... ist Peregrin, Paladins Sohn, aus dem Hause Tuk. (HR, 615)

... мій товариш — Перегрій, син Паладіна, з роду Туків

(ВП ДВ, 101)

- *Adelar hatte viele Schirme mitgehen lassen, die ihm nicht zugedacht ware. (HR,39)*

Еделяр був дуже здатний прихопити з гостин чужу парасольку).
(ВП ПМ, 26)

- *Es ist nicht genug Schneid von du Bandobras in mir: dieses Geheil lässt mir das Blut gerinnen. (HR,338)*

Не в Бандобраса я вдався — від виття цього в мене геть уся кров холоне. (ВП ПМ, 227)

Вигадана істота, один з ключових персонажів творів Джона Р.Р. Толкіна «Гобіт, або Туди і назад» і «Володар Кілець». У перекладі ім'я звучить як Горлум. Це ім'я могло бути взято з давньонорвезької мови, в якому є слово *gull* (інша форма – *goll*), яке означає “золото, скарб, коштовність”. У романі особливо відомим фразо Горлума “*mein Schatz*”, так він називає Кільце. Підкреслюючи цю його особливість, в перекладі на українську мову, Сем зі злістю говорить ще до зустрічі з Горлумом: “... йому в глотку, нехай потрапить він мені!”. Мабуть, тому деякі перекладачі провели зв'язок між горлом і перевели прізвисько як Горлум.

Gollum aß jedes Lebewesen, selbst Orks, wenn er sie erwischen und kampflos erwürgen konnte. Er besaß ein geheimnisvolles Kleinod, das er vor langen Jahren erhalten hatte, als er noch im Licht lebte: einen goldenen Ring, der seinen Träger unsichtbar machte. Es war das Einzige, was er liebte, sein »Schatz«, und er führte Gespräche mit ihm, auch wenn er ihn nicht bei sich hatte. (HR, 28)

Горлум з'їдав усе, що до лап потрапить, а ще він мав єдину втіху: скарб, який здобув так давно, що й сам не пам'ятав, коли: золотий перстень, який мав чарівну силу — хто одівав його на палець, ставав невидимим. (ВП ПМ, 9)

Це слово слід зберегти як і окреме слово, так і в якості складової частини. Вважається, що так називали цих істот на мові долини Андуйна (зокрема, в

Рохані). Хоч це слово і означає "великий", "гігантський", просте при перекладі було використано транслітерацію.

Orks und Ents und meilenweite Grasflächen und galoppierende Reiter und glitzernde Höhlen und weiße Türme and goldene Hallen und Schlachten und große Segelschiffe, all das zog vor Sams Geist vorüber, bis er ganz verwirrt war. (HR,1051)

Орки, Енти, широкі степи, вершники, осяяні самоцвітами печери, білі вежі і золоті палати, стрункі кораблі з напнутими вітрилами, битви і подвиги — усе це жваво вставало перед очима приголомшеного Сема. (ВП ПК, 148)

Перекладу не підлягає, оскільки вважається, що це слово не походить із загальної мови.

Vor die Tür schoben Hobbits einen niedrigen Sessel und schlossen das Fenster. (HR, 203)

Гобіти підтягли під двері важке крісло та замкнули вікно. (ВП ПМ, 133)

Це давнє німецьке ім'я. Ймовірно, зараз воно найбільше відоме як ім'я вовка (Isegrim). Найкраще залишити його без перекладу, оскільки не передбачається, що воно складено з коренів загальної мови.

Aber alle Berichte stimmen darin überein, dass Tobold Hornbläser aus Langgrund im Südviertel in den Tagen von Isegrim. (HR, 25)

Але усі фахівці згодні з тим, що вирощувати листя для люльок на своїх ланах перший почав Тобольд Люлькас з Довгонора у Південній чверті за часів Ізенгрима. (ВП ПМ,37)

Це слово не варто перекладати. Це застаріла форма слова "der Elefant" ("слон"), в даному випадку вона використовувалася для створення "простацького" колориту, в припущенні, що слух про південного звіра проник в Середзем'я як легенда. Цей нюанс можна передати, просто замінивши першу

букву "e" на "o" в звичайній назві слона на мову перекладу – слово можна буде легко впізнати, навіть якщо в мові немає аналогічної застарілої форми. Назви чужоземних звірів (яких люди ніколи, або майже ніколи не бачили) часто переплутуються в запозичає мовою.

Давньонімецьке слово "olbenta", ймовірно, безпосередньо пов'язане з класичним "elephant" (латинське слово, яке прийшло з грецької мови).

Ich wünschte, wir hätten tausend Olifanten mit Gandalf auf einem weißen an der Spitze", sagte er. (HR, 713)

— Шкода, що в нас немає тисячі таких звірів, ти уяви — попереду Гандальф на білому Оліфанті! — сказав він. (ВП ДВ, 164)

Орки у "Володарі перснів" і в «Сильмарилліоні», мають, звичайно і традиційні для гоблінів риси, але, у них інше походження, інша роль, і вони іншим чином пов'язані з ельфами.

Die Orks wichen zurück und schrien und warfen Schwert und Speer beiseite. Wie ein schwarzer Rauch, von einem aufsteigenden Wind getrieben, flohen sie. (HR, 398)

Орки зі скиглінням кидали шаблі та дротики, метались, немов дим під поривами свіжого вітру. (ВП ДВ, 92)

Також у творі зустрічається велика власних назв, які перекладаються за допомогою транслітерації, наприклад:

- *Er ist das Haupt der Mearas, der Fürsten unter den Pferden, und nicht einmal Théoden, König von Rohan, hat je ein besseres Ross erblickt. (HR, 558)*
- Це Тінебор, ватажок табунів Рохану. Навіть Теоден, ярл Рохану, не бачив кращого скакуна.
(ВП ПМ, 66)

- *Nicht alle diese Pfosten und Säulen in der Ebene sind von Saruman gepflanzt. (HR, 616)*

Бачите, які стовпи вкопав Саруман, а які самі по собі стоять? (ВП ДВ, 102)

- *Doch hat Fangorn irgendein besonderes Geheimnis. Was es ist, weiß ich nicht. (HR,491)*

Але Фангорн свої таємниці оберігає, про них я нічого не знаю. (ВП ДВ, 22)

- *Nur drei sind übrig von den ersten Ents, die vor der Dunkelheit in den Wäldern wanderten: nurich, Fangorn, und Finglas und Fladriř- so lauten ihre elbischen Namen. (HR,526)*

- З тих, хто гуляв лісами до наступу Темряви, тільки троє — я, тобто Фангорн, та ще Фінглас і Флад-риф — так нас називають ельфійською. (ВП ДВ, 46)

- *Nur drei sind übrig von den ersten Ents, die vor der Dunkelheit in den Wäldern wanderten: nurich, Fangorn, und Finglas und Fladriř- so lauten ihre elbischen Namen. (HR,526)*

З тих, хто гуляв лісами до наступу Темряви, тільки троє — я, тобто Фангорн, та ще Фінглас і Фладриф — так нас називають ельфійською. (ВП ДВ, 46)

Одним з найцікавіших прикладів є слово Lune. Так називалася річка на північному заході Еріадора в Середзем'ї. Цей топонім зустрічається в оригіналі кілька разів, проте в українському перекладі він з'являється лише двічі.

Гобітських варіант ельфійського Lhûn. Таким чином, це іншомовнеа назва, при перекладі її треба зберегти, транскрибуватися, при необхідності, так, щоб воно читалося як [lûn]

Und in jenen Tagen vergaßen die Hobbits auch, welcher Sprachen sie sich früher bedient hatten, und sprachen von nun an die Gemeinsame Sprache, das Westron, wie

es genannt wurde, das in allen Ländern die Könige von Arnor bis Gondor und an allen Küsten des Meeres von Belfalas bis Lune geläufig war. (HR, 19)

Тоді ж забулася мова, якою вони користалися раніше, бо гобіти звикли до вестрону, чи то пак загальної мови, що запанувала від Арнору до Гондору, а також майже по всьому узбережжю Моря від Белфаласа до Луни. (ВП ПМ, 4)

Фортеця в долині Нан-Курунір на південному краю Імлистих гір, одна з головних в Середзем'я. Слово «Ізенгард» є перекладом на мову рохіррім синдаринського.

У керівництві Толкіна даний топонім розбирається в такий спосіб: «Isen» – це означає «das Eisen» («залізо»); «Gard», що означає «обгороджене місце», а саме навколо житла або групи будівель. Відповідно, Isengard («залізний двір») назвався так завдяки тому, що камінь в тих місцях був дуже твердим, особливо той, з якого була побудована центральна вежа.

Die Zeit ist vorüber, da ein Eichhörnchen von Baum zu Baum hüpfen konnte von dem Land, das heute das Auenland ist, nach Dunland westlich von Isengart. (HR, 300)

Колись білка могла, перестрибуючи з дерева на дерево, дістатися від тих земель, що нині звать Гобітанією, до країни Темноликх на захід від Ізенгарду. (ВП ПМ, 201)

Так само відоме як *Trell-Höhen* – Троляче узгір'я – гірська область в Еріадорі на заході від Імлистих гір. Толкієн передбачає, що ця назва на загальній мові (не ельфійська назва).

Er entspringt in den Ettenöden, den Trell-Höhen nördlich von Bruchtal, und vereinigt sich weit im Süden mit der Lautwasser. (HR, 301)

Вона тече з Етену, Тролячого узгір'я на північ від Рівенделлу, і зливається з Гримучою далі на південь. (ВП ПМ, 152)

Долина за брамою Казад-Дума (мовою гномів) на східній стороні Імлистих гір. Толкін пише, що так на загальній мові називали долину *Azanulbizar* (мова гномів), *Nanduhirion* (ельфійською мовою).

Dort teilt sich das Nebelgebirge, und zwischen den beiden Gabeln liegt das tief verschattete Tal, dass wir nicht vergessen können: Azanulbizar, das Schattenbachsteig, das die Elben Nanduhirion nennen. (HR, 323)

Там Імлисті Гори розступаються, і між їхніми відрогами ховається незабутній Азанулбізар, Марева Долина, ельфійський Нандагіріон. (ВП ПМ, 215)

На Синдарині *Loeg Ningloron* – болотиста місцевість в долині річки *Schwertelflusses*– ріка Ірисна, яка є притокою Андуну, згідно з легендою саме тут Ісільдур втратив кільце Всевладдя.

Viele waren im Osten und Süden gewesen; und einige von die- sen hatten das Gebirge überquert und Düsterwald besucht; und andere wie- der hatten den Pass an den Quellen des Schwertelflusses erstiegen, waren nach Wilderland und über die Schwertelfelder gekommen und schließlich zum alten Heim von Radagast in Rhosgobel. (HR,309)

Хтось прямував на схід та південь, ще хтось перевалив через гори й дістався до Чорнолісся, а інші досягли перевалу понад витокami ріки Ірисної та, пройшовши по глухих місцях поза Ірисною Оболонню, дійшли нарешті до колишнього житла Радагаста у Росгобелі. (ВП ПМ, 208)

3.2 Калькування

Калькування - відтворення не звукового, а комбінаторного складу слова або словосполучення, коли складові частини слова (морфеми) або фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови.

Кальки в данному романі виникають в результаті буквального перекладу на українську мову іншомовного слова по частинах: префікс, кореня, суфікса при точному повторенні способу його утворення та значення.

Калькування допомагає не тільки передати значення власних назв, а й уникнути надлишку транскрибованих\транслітерованих слів в перекладі, так як часто це ускладнює розуміння їх під час читання роману. Прикладом можуть слугувати такі власні назви :

«Кінь Гандальфа», Толкін радить перекладати це ім'я зі збереженням сенсу і без втрати національних особливостей. Було додано суфікс «бор». За задумом перекладача це мало розширити значення імені, для більш точного розуміння тексту.

Der Boden ist fest im Ostemnet, wo der Hauptpfad nach Norden liegt, jenseits des Flusses, aber Schattenfell kennt den Weg durch jeden Sumpf und jede Senke. (HR, 559)

У Східній марці шлях кращий, там прокладений головний тракт, але цей шлях коротший, а будь-яка трясовина чи байраки Тінеборові не перешкоджають. (ВП ДВ, 67)

Підлягає перекладу, якщо в мові є два варіанти порівняльного ступеня слова "старий", то потрібно вибрати більш давній.

...Und die Ältere Sippe wird dahinschwinden oder von dannen gehen. (HR,1068)

Плем'я Першонароджених зів'яне чи відійде. (ВП ПК, 160)

Кличка собаки, підлягає перекладу. Звичайно ж, малося на увазі слово "fang" – «ікло» (німецькою мовою "fangzahn").

Plötzlich, als sie näher kamen, hob ein entsetzliches Gebelle und Gekläffe an, und eine laute Stimme rief: »Greif! Fang! Wolf! Kommt her, Burschen! (HR,115)

Коли мандрівники підійшли ближче, з-за стіни долинуло грізне гавкання, й хтось голосно гукнув: "Гей, Хвацько! Ікло! Вовчок! Вперед, дітки!" (ВП ПМ, 69)

Данну власну назву варто перекласти як поєднання "weiß" ("білий") і "fuss" ("стопа"). При перекладі на українську мову були дотримані рекомендації автора.

Dong-dong! Dongelong! Wohin wollt ihr pilgern? Auf, ab, nah und fern - hierhin, dorthin, nirgends? Löffelohr, Schnüffelschnauz, Wedelschwanz und Humpel, Kleiner Weißfuß und mein altes Plumpel!(HR, 168)

Гайда! Поні де? Де ви заблудили? Непосиди-малюки, коні норовливі. Гостровух і Мудроніс, Пишнохвіст, Брикливий, Мій маленький Білоніг і Товстунчик милий! (ВП ПМ, 109)

Одна з назв ельфів, яка підлягає перекладу. Ельфів називають "первонароджені", оскільки вони з'явилися в світі ще до всіх інших народів: не тільки людей, а й гномів (які мають незалежне походження). Хоббіти, зрозуміло, вважаються особливим різновидом людей.

Elrond sagt, die beiden seien verwandt, die letzten Bollwerke der mächtigen Wälder der Altvorderenzeit, als die Erstgeborenen wanderten, während die Menschen noch schliefen.(HR, 491)

— Так, він ровесник Старого Лісу за Могильниками. Елронд казав, ці ліси — залишки Первісного Лісу, де мандрували Первонароджені, коли людські племена ще не прокинулися. (ВП ДВ, 22)

Зокрема, прізвище Baggins Толкін вимагав перекладати з коренем, що означає "сумка" або "рюкзак". При перекладі на українську мову рекомендації Толкіна були дотримані.

Übersetzungen aus dem Elbischen Bilbo Baggins.(HR, 1085)

Переклад з ельфійської Більбо Торбинс. (ВП ПК, 171)

На синдаринській мові данна власна назва Nithaeglir. Гірський ланцюг, що простягається на 1280 кілометрів з півночі на південь між Еріадором і долиною Великої Річки Андуїн. У них знаходяться Гномські копальні, вони ж держава Казад-Дум. В українському варіанті перекладено як Імлисті гори. В данному випадку використовується калькування. Всі випадки відповідають за змістом.

Dort teilt sich das Nebelgebirge, und zwischen den beiden Gabeln liegt das tief verschattete Tal, dass wir nicht vergessen können: Azanulbizar, was Schattenbachsteig, das die Elben Nanduhirion nennen.(HR, 323)

Там Імлисті Гори розступаються, і між їхніми відрогами ховається незабутній Азанулбізар, Марева Долина, ельфійський Нандагіріон. (ВП ПМ, 215)

Данна власна назва дослівно означає Середина землі – континент в міфічному світі Арда (– світ, що включає всі місця, згадані у «Володарі пернів» і супутніх творах. Арда включає в себе кілька морів і океанів, континенти Середзем'я і Аман, гігантський острів Нуменор і інші землі, які ледь згадані Толкином в чернетках.

Часто цим словом позначають весь літературний всесвіт Толкіна. У самих же книгах цим ім'ям називається східна частина Арди, де проживають смертні, за якими стежать експедиції безсмертних ельфів, на противагу райським берегам безсмертного Валинора (в перекладі з синдарину – «країна Valinor», на квенья – Валиноре (англ. Valinurë) в тому ж значенні.

Валинор також відомий як «Безсмертні землі». Термін цей, скоріше, неправильний: тільки безсмертним істотам дозволялося жити в Валинорі, однак сама країна, навіть будучи благословенний Валар, не давала можливості смертним жити вічно.

У керівництві Толкіна зазначається, що це «землі, населені (ельфами) і людьми», які лежать між Західним морем і Далеким сходом (відомому на заході лише за чутками).

У древньоскандинавською це місце називалося Midgard, Middenheim, Manaheim, тобто світ, протиставляє невидимим світами, описані в одному з листів Толкіна (The Letters of J.R.R. Tolkien, 1981) таким як світ ельфів, світ богів, світ гігантів. Крім того, цей світ розташовується між світом богів, що зверху, і між світом гігантів, що знизу.

Es heißt, Celeborn habe nach dem Abschied von Galadriel dort gewohnt, aber der Tag ist nicht aufgezeichnet, an dem er sich schließlich zu den Grauen Anfurten aufmachte und mit ihm die letzte lebende Erinnerung an die Altvorderenzeit in Mittelerde dahinging. (HR,33)

Кажуть, що й Келеборн оселився там після того, як Галадріель розсталася з ним; але ніхто не знає, коли він зрештою попрямував до Срібної Гавані, а з ним відійшли останні живі спогади про Давні Віки Середзем'я. (ВП ПМ, 12)

Переклад на мову Середзем'я Ered Lithui (на синдаринському "orod", мн.ч. "eryd", "ered" – "гора"; "lith" – "попіл" + "ui", частка, що утворює прикметник). Автор радить перекладати за змістом: гори попелястого кольору.

Ein paar Meilen nach Nordosten standen die Vorberge des Aschengebirges wie dunkle graue Geister da, und hinter ihnen erhoben sich die nebligen nördlichen Höhenzüge wie eine ferne Wolkenlinie, die kaum dunkler war als der finster drohende Himmel. (HR, 1007)

За декілька миль на північний схід темним силуетом проступали Горілі Гори, за ними невиразно окреслювалася крайка північних хребтів. (ВП ПК, 132)

Данну власну назву автор радить перекладати за змістом: низькі, безлісні пагорби, на яких розташовані безліч "die Graber" ("могильників"), тобто курганів, або інших стародавніх поховань.

Hinter ihm erhob sich ein steiler Rücken grau und kahl, und jenseits davon die dunklen Umrisse der Hügelgräberhöhen fern in der östlichen Nacht (HR, 146).

За нею височили оголені сірі скелі, а далі здіймалися темні верхівки Могильної Гряди. (ВП ПМ, 93)

Ця власна назва запозичена з древніх німецьких легенд і географії, і збереглося головним чином в староісландському "myrkviðr", хоча найстаріша зафіксована форма – старонімецького "mirkiwidu". Перекладати варто за змістом, використовуючи, по можливості, поетичні або застарілі обороти.

Sie hatten die Braunen Landerreicht, die sich riesig und verlassen zwischen dem Südlichen Düsterwald und den Bergen des Eryn Muil erstreckten. (HR, 425)

То були Палені пустища, просторі й безжиттєві — вони відділяли південне Чорнолісся від гір Емін-Мейл. (ВП ХК, 290)

Так само звана Bruinen-Бруїнен, річка в Західному Середзем'ї. Починалася злиттям двох річок у Імлистих горах (один з них починався у Високому перевалі, де пізніше був викопане Місто Гоблінів). Річка формувала південний кордон королівства Арнор, а пізніше – князівства Рудаур, на південь від Ерегіона. Південний рукав річки протікав через глибоку долину, де Елронд заснував притулок Імладріс, або Рівендел (при цьому Елронд мав здатність частково контролювати річку).

Er entspringt in den Ettenöden, den Trel-Höhen nördlich von Bruchtal, und vereinigt sich weit im Süden mit der Lautwasser. (HR, 301)

Вона тече з Етену, Тролячого узгір'я на північ від Рівенделлу, і зливається з Гримучою далі на південь. (ВП ПМ, 152)

У романі зустрічається велика кількість власних назв, які перекладаються за допомогою калькування. Данний спосіб перекладу є цілком

доцільним, оскільки він розкриває для читача, незнайомого з мовою-оригіналом, значення власної назви, що перекладається:

Na, es geschieht euch recht, wenn ihr nach Hause kommt und die Dinge im Ostviertel weniger gut findet, als ihr es gern hättet. (HR,1082)

Ну, ти одержиш своє з гаком, коли відвідаєш Східну чверть. (ВП ПК, 169)

3.3 Авторський переклад

Найдавніший ент. Один з декількох персонажів трилогії, чиє ім'я має описове значення. Його ім'я походить від *der Baum* «дерево» і *der Bart* «борода». На ельфійській мові його називають Фангорн, цим же ім'ям зветься ліс, де живуть енти. Автор рекомендує перекладати ім'я за змістом.

“Willkommen im Baumgarten von Orthanc!” , sagte Baumbart. (HR, 1076)

— Вітаємо вас у садах Ортханку! — звучно вимовив Древес. (ВП ПК, 165)

Прізвище, основою якого є рослина "жимолость". Це стара назва жимолості, пор. французьке "chèvrefeuille" (на середньовічній латині "caprifolium").

Перекладач передав це слово на українську мову, повністю його замінивши. Основою стала рослина "конопля", хоча можна було використати спосіб калькування і не змінювати повністю прізвища. Оскільки це може змінити задум автора і не правильно передати читачеві значення прізвища.

Die Menschen in Bree die schienen alle Rechte botanischen Namen zu haben, etwa BinsenLicht, Geißblatt, Heidezehen, Affalter, Distelwolle und Farning.(HR,181)

Люди в Бригорі мали якісь незвичайні, рослинні прізвища: Конвалій, Конопліс, Верес, Папаротт, Реп'яхоу та навіть один Терник (не кажучи вже про самого Барбариса) (ВП ПМ ,117)

В основу прізвищ, були закладені назви рослин. Проте, не ті, які першочергового задумав автор. Наприклад прізвище *Butterbur* – *Барбарис*. *Butterbur* перекладається як “кремена” і сам Толкін описує цю рослину як “... дуже масивна рослина з важкою квітковою головою на товстому стеблі і з дуже великим листям”.

Ihm kam der Verdacht, dass sich selbst hinter dem fetten Gesicht des alten Butterlur finstere Absichten verbargen. (HR, 189)

Він уже почав підозрювати, що навіть лискуча пика старого Барбариса приховує підступні задуми. (ВП ПМ, 123)

Згідно із задумом ця власна назва це – «безглузде» прізвище, яке звучить по-хоббітськи.

Zwei von Maggots Söhnen und seine drei Töchter kamen herein, und ein üppiges Mahl wurde aufgetischt. (HR,118)

До кухні увійшли двоє синів та три дочки Чудернака, накрили стіл до вечері.
(ВП ПМ, 72)

Данну власну назву варто переклати як *Боффінси*, для того, щоб зберегти значення, яке вклав автор в прізвище.

Es wäre ein schmerzlicher Schlag für die Welt, wenn die Dunkle Macht das Auenland überwältigte; wenn all eure freundlichen, fröhlichen, dummen Bolgers, Hornbläusers, Boffins, Straffgürtels mitsamt den übrigen, ganz zu schweigen von den lächerlichen Beutlins, versklavt würden. (HR,68)

Велика буде втрата для світу, коли Тьма поглине Гобітанію, і всі ті добрі, веселі Бульбери, Мудрінси, Люлькаси та Розпоясси, не кажучи вже про диваків Торбинсів, стануть чиймись невільниками. (ВП ПМ,35)

Вигадана назва комах. Слід замінити його на вигадане слово аналогічного звучання (передбачається, що цей звук нагадує скрекіт цвіркуна).

Obwohl die Zirperkirper (wie Sam sie genannt hatte) zurück- geblieben waren, verfolgten die Mücken sie immer noch.! (HR,211)

Щоправда "Кррикуни", як Сем охрестив їх там уже не водилися, але комарі не відставали. (ВП ПМ,138)

За словами Сема, так називали в Гобітон легендарний (з точки зору гобітів) темношкірий народ з "Sonnenland" (земель, розташованих далеко на півдні). Можна залишити його без зміни, тому що це особливе місцеве слово (що не входить до загальної мови).

Schwärzlinge nennen wir sie in unseren Geschichten. (HR, 713)

У переказах вони називаються свертами. (ВП ДВ, 163)

Данна власна назва підлягає перекладу, але повинен містити хоча б корінь, який використаний при перекладі назви річки (Брендівін).

Dahinter erhob sich der Bockberg: und von dort schimmerten zwischen einzelnen Nebelschleiern viele runde Fens- ter gelb und rot. Es waren die Fenster von Brandygut, dem alten Heim der Brandybocks. (HR, 121)

Протилежний берег був крутий, від причалу вела нагору дорога, освітлена мерехтливими лампами: За нею в тумані виднівся пагорб, усіяний безліччю жовтих та червоних вогників — то були вікна Брендідару, стародавньої садиби Брендібоків. (ВП ПМ, 74)

Ця власна назва є назвою села: воно знаходилось біля широкого ставка, утвореного течією Ріки, головної річки Середзем'я, притока Брендівайн. Перекладати варто за змістом.

Die Zungen standen nicht still in Hobbingen und Wasserau; und das Gerücht von dem bevorstehenden Ereignis verbreitete sich im ganzen Auenland. (HR, 21)

Язики заторохтіли і в Гобітоні, і в Поріччі, чутки про подію, що наближалася, розійшлися по всьому Краю. (ВП ПМ,13)

Назва місцевості в Bockland– Забоччя. Повинно сприйматися як поєднання кореня + слово «loch». «– Loch» (невелике заглиблення в землі) може бути перекладене за змістом, "- Krick" необхідно залишити без перекладу і протранскрибувати. Проте при перекладі на українську мову поради автора не були дотримані.

Dunst hing über den Tälern und dem Flussufer, das Haus in Krickloch lag still da. (HR, 204)

Понад лощинами й ложем річки здіймався туман; в домі Фродо, у Струмковій Ярузі, стояла тиша. (ВП ПМ, 133)

Bree означає пагорб (з кельтської мови) і назва є достатньо виправданою, адже це і є місто, розташоване навколо великого пагорба. В українському перекладі автор це місто зазначається як Бригори, що здається цілком логічним.

Однак, якщо звернутися до «Посібника з перекладу власних імен з Володаря перснів», стає очевидно, що переклад не зовсім коректний, тому що автор радить зберегти назву.

Sie waren größer und dunkler als die Menschen in Bree, und man glaubte von ihnen, dass sie ein besonderes Sehvermögen und einen ungewöhnlichen Gehörsinn besäßen und die Sprachen der Tiere und Vögel verstünden. (HR, 175)

Слідопити мали темніше волосся та більший зріст, ніж мешканці Бригори, славилися на диво гострим зором і слухом; подекували, ніби вони також вміли розуміти пташину й звірячу мову. (ВП ПМ, 113)

Данна власна назва- це величезне підземне місто в Імлистих горах Середзем'я. Його велика мережа тунелів включала глибокі шахти і величезні зали, з'єднані переходами. Протягом багатьох тисяч років його мешканцями були гноми з династії Дьюріна.

Der Weg, von dem ich sprach, führt zu Moria«, sagte Gandalf. (HR,333)

— Шлях цей веде до Морійських копалень, — сказав Гандальф. (ВП ПМ, 224)

Ця власна назва – це місцева назва будинку Більбо, яке має асоціюватися у читачів з дном мішка, сумки або торби.

Er kehrte heim nach Beutelsend am 22. Juni in seinem zweiundfünfzigsten Jahr (A. Z. 1342), und nichts sehr Bemerkenswertes geschah im Auenland, bis Herr Beutlin mit den Vorbereitungen zur Feier seines einundelfzigsten Geburtstages begann (A. Z. 1401). An diesem Punkt beginnt die Geschichte. (HR, 21)

Більбо повернувся до Торби-на-Кручі 22-го червня 1342 р. Гоб., на 52-му році життя, і нічого особливого не траплялося у Гобітанії, аж доки він не наблизився до свого 111-го дня народження (1401 р. Гоб.). (ВП ПМ,10)

Даний топонім- це невелика вуличка де знаходиться Beutelsend– Торба-на-Кручі. У коментарях Толкін пише, що це ряд невеликих нір у провулку нижче Торбу-на-Кручі, який, як говорили, був названий так через те, що вирита під час викопування Торбб-на-Кручі земля зсипалася з крутого пагорба вниз, туди, де пізніше з'явилися сади і земляні стіни скромніших мешкань. Толкін радить перекладати за змістом, приблизно використовуючи слова, що означають der Beutel"- сумка.

Sie haben den Beutelhandenweg aufgegraben, und da zieht der arme alte Ohm mit seinen Siebensachen auf einem Karren den Bühl hinunter. Ich muss nach Hause! (HR,336)

Вони перекопали весь Торбин узвіз, і мій старий покидає Кручу, майно на візку везе! (ВП ПМ, 276)

Це назва гори в Рохані. Можна не перекладати, оскільки ця назва не на загальній мові воно означає "ріг" або "пік" ("horn"), "жорстко стирчить як шип". Наявність слова "stark" в німецькій мові робить його сенс досить зрозумілим.

Die Aussicht von hier war klar und weit, ganz anders als der verschleierte und neblige Blick von Starkhorn im Alten Wald, die sie jetzt sahen, wie sie fahl und grün aus den dunklen Bäumen im Westen auffragte. (HR, 160)

Тепер від туманного серпанку не було й сліду, і добре виднівся той Лисий верх, де вони вчора спробували роздивитися, зелений в оточенні темних дерев. (ВП ПМ, 103)

Данна власна назва є роханською назва, вона означає на мові Рохана «східна рівнина».

Велика кількість власних назв в романі «Володар пернів» перекладаються за допомогою авторського перекладу. Проте деякі власні назви при перекладі на українську мову втратили значення, яке автор вкладав у слово.

O ja, Kankra wird ihn kriegem, nicht Sméagol: Er hat versprochen, er würde dem Herrn nichts antun. (HR,799)

Так-так, хай його з'їсть Шелоба, Смеагорл заприсягся не чіпати доброго хазяїна. (ВП ДВ, 217)

Es waren viele Beutlins und Boffins da, und auch viele Tuks und Brandybocks; verschiedene Grubers (Verwandte von Bilbo Beutlins Großmutter); außerdem verschiedene Pausbackens (Verwandte seines Tuk-Großvaters); und ein paar auserwählte Lochners, Bolgers, Straffgürtels, Dachsbaus, Gutleibs, Hornbläusers und

Stolzfußens. Die Sackheim-Beutlins waren nicht vergessen worden: Otho und seine Frau Lobelia waren da. (HR, 45)

За тим столом зустрілися Торбинси, і численні Туки, і Брендібоки, та Мудрінси, різні Рясні (родичі Більбо з бабусиноного боку) та Нерясні (а ті — від дідуся-Тука), був також широкий загал Копайнорів, Бульберів, Розпояссів та Нор-Бобрингів, Трюхстонів, Люлькасів, Мохноstopів; та не забули й зовсім далеку рідню, дехто взагалі вперше приїхав до Гобітону, — навіть Кошелів-Торбинсів, Одо та його дружину Геранію. (ВП ПМ, 18)

Da hast du recht, Väterchen, sagte der Gaffer. (HR,38)

— Правду кажеш, друже! — згодився майстер Хемфаст. (ВП ПМ, 13)

Glaub, was du willst, aber es gibt keinen anderen Weg für uns - es sei denn, du willst zurückgehen zum Moria-Tor oder die pfadlosen Berge erklimmen oder ganz allein Michelbänge durchschwimmen. (HR, 379)

Можеш вірити у що завгодно, однак іншого шляху нема. Чи, може, ти волієш повернутися до воріт Морії, чи тинятися по гірському бездоріжжю, чи пливти без човнів по Великій Ріці? (ВП, 257)

Die Menschen in Brew die schienen alle Rechte botanischen Namen zu haben, etwa BinsenLicht, Geißblatt, Heidezehen, Affalter, Distelwolle und Farning. (HR,181)

Люди в Бригорі мали якісь незвичайні, рослинні прізвища: Конвалій, Конопліс, Верес, Папаротт, Реп'яхоу та навіть один Терник (не кажучи вже про самого Барбариса) (ВП ПМ ,117)

Висновки до розділу 3

З точки зору літературної мови, застосування різних видів власних назв необхідно і неминуче, оскільки вони є центром розповіді будь-якого твору. На їх основі будуються як образи персонажів, так і образи природи, і, отже, образи всього сюжету тієї дійсності, в якій перебувають герої Д.Толкіна.

В процесі роботи над цим розділом було проаналізовано переклад роману «Володар перснів», а саме трьох книг: «Перстень з Мордору», «Дві Вежі » та «Повернення Короля».

Для цілей цього дослідження з тексту були виокремити власні назви та проаналізовані застосовані принципи і прийоми перекладу на українську мову.

Одна з важливих рис фентезійного роману письменника Толкіна «Володар перснів» – велика частина авторської лексики, яку сам автор назвав «номенклатурою».

Аналізуючі власні назви в романі "Володар перснів" можна сказати, що при їх перекладі, перекладачами використовувалися всі відомі способи їх перекладу. Важливо зазначити, що при перекладі цього твору необхідно більш уважно поставитися до рекомендацій самого Дж.Р.Р. Толкіна. Оскільки власні назви в романі є авторськими і у кожного з них є своє неповторне значення, яке іноді руйнується перекладачами, які використовують неправильні способи перекладу.

Таким чином, як показав аналіз, при перекладі трилогії «Володар перснів» Дж. Р. Р. Толкіна, вдавалися до різних способів передачі власних назв на українську мову: транслітерація, транскрипція, калькування, авторський переклад.

Однак при перекладі були виявлені свої недоліки, які стосуються як окремих способів передачі власних назв, так і загальної системи перекладу.

Ми виявили велику кількість випадків вільного (авторського) перекладу, які спотворюють текст оригіналу.

Необхідно також відзначити, що при перекладі на українську мову, перекладач орієнтувався на власні погляди й уподобання. Незважаючи на те, що традиційно, в більшості випадків, власні назви перекладаються за допомогою транскрипції, чи транслітерації, то в практичній частині, ми виявили, що в романі Дж. Толкіна (український переклад) використовується авторський переклад.

Самі власні назви є одним із способів побудови просторово-часового континууму художнього тексту, а саме способу всесвіту, створеної Дж.Р.Р. Толкіном. Більш того, вони дозволяють читачеві зробити висновок про зовнішні і внутрішні характеристики, як про окремих персонажів.

Таким чином вони виявляють свій авторський перекладацький стиль, адже до сих пір строго не встановлено, як саме краще перекладати топоніми, немає чітких правил, яких потрібно дотримуватися, що дозволяє перекладачам проявляти свою індивідуальність і своєрідність особистісного сприйняття, а так само відношення до персонажів, твору і навіть самому автору.

Крім того, при перекладі роману на українську мову, далеко не завжди враховувалися рекомендації самого автора з перекладу власних назв, що також спотворює текст оригіналу. Таким чином, ми прийшли до висновку, що з художньої точки зору переклад власних назв в романі «Володар перснів» не завжди є адекватним.

ВИСНОВКИ

Всі власні назви володіють значенням предметності, тобто частиною їх змісту є узагальнення про існування якогось предмета (або сутності, яку ми уявляємо собі як предмет). Вони несуть в собі інформацію саме про конкретний предмет та про його властивості.

Проблема передачі власних імен дуже актуальна. Різноманітні складності і помилки, пов'язані з нею, швидше за все, будуть виникати в силу як суб'єктивних, так і об'єктивних причин.

Однак кількість неточностей і помилок залежить від того, з якою серйозністю дослідники підходять до цього питання. Причини, за якими при передачі власних назв іноді виникають проблеми, в більшості своїй пов'язані з мовними посередниками, тобто перекладачами, які не завжди бачать проблеми і не завжди мають достатню компетенцію.

При передачі онімів постає питання: власне, чи варто їх перекладати, або краще зберегти в авторському оригіналі. Якщо власні назви є символічними, то вимагають описового перекладу.

Прийнято вважати, що зазвичай власні назви транскибують, або транслітерують. Проте, для перекладу авторської ономастики, за думкою дослідників, слід віднести не тільки калькування, перекладацьку транскрипцію, транслітерацію, а й компенсацію зі збереженням загальної позитивної, чи негативної оцінки персонажа, компенсація з розширенням значення вихідного імені, запозичення, узагальнення (власна назва відкидається, замість неї з'являється більш загальне поняття), звернення до культури оригінала.

Функціонування онімів в художніх, в більшій мірі, залежить від автораю. Він створює художній твір, а також від того, який він робить акцент на використанні ним оніми і чи несуть вони якусь інформацію про персонажа, чи ні.

Ономастика художнього твору завжди «говорить», але що саме і як вона каже, кожен читач розуміє по-різному. Це пов'язано з тим, що читачі сприймають по-своєму кожен твір, так би мовити «пропускаючи» його через себе.

Підбираючи імена, автор орієнтується на загальноприйнятну формулу, за допомогою якої можна передати інформацію про соціальне, національне, іменованої особи. Крім того, склад і поєднання антропонімів залежить від соціальної та естетичної позиції автора художнього тексту, а так само від загальної культури письменника і культури того середовища, в якій живе персонаж. Тому в художньому творі вони несуть яскраво виражене смислове навантаження, мають прихований асоціативний фон і незвичайний звуковий «вигляд».

Фентезі – це жанр літератури, в основі якого лежать магичні та інші надприродні явища в якості основного сюжету, теми або місця дії. У творах жанру фентезі власні займають особливе місце, оскільки створюючи свої твори, письменник, перш за все, створює новий світ, в якому будуть діяти його герої.

Вся суть жанру фентезі (тобто чарівної казки) полягає в повному відході від дійсності, створення «дієздатної» і реалістичної моделі світу.

Як вже було сказано раніше, автор повинен детально і продумано подати світ читачеві. Саме так і робить Дж. Р. Р. Толкін у всіх своїх творах. Трилогія «Володар пернів» має чітко окреслений хід часу, реалістичних персонажів, народи, раси, культуру (у кожного народу і раси вона своя), карту світу і навіть мови.

Заслуга Толкіна в тому, що, всупереч ономастичним нормам, він створює свій, ні на що не схожий світ, змінюючи традиційні координати і виходячи за рамки традиційної культури.

Образи, створені автором за мотивами валлійських легенд, ірландських і ісландських саг, германської міфології, малюють читачам дуже красиву і правдоподібну картину цілого світу, життя і закони якого схожі на наші.

Можна прийти до висновку, що при перекладі даного твору потрібно уважно поставитися до порад автора, але не брати їх в якості жорсткого правила, від якого не можна відступати. Необхідно знайти компроміс між сліпим наслідуванням рекомендацій і нормам української мови – як граматичним, так і фонетичним. Провівши аналіз перекладу кількох ми з'ясували, що при перекладі антропонімів і топонімів в трилогії «Володар перснів» перекладачами використовувалися всі відомі способи їх перекладу. Однак здебільшого вони орієнтувалися на власні погляди, ніж на рекомендації Толкіна.

В практичній частині роботи були розглянуті особливості перекладу власних назв в трилогії «Володар перснів».

При перекладі на українську мову використовується дещо інший підхід до тексту. Переклад являє собою дещо іншу інтерпретацію Толкіна та розповідається дещо інша історія.

Назви є новою, додатковою межею образу кожного героя, які несуть в собі інформацію про характер їх власників, їх зовнішності.

У своїй статті написаної спеціально для майбутніх перекладачів свого роману, Толкін описує створення деяких імен, прізвищ (в основному гобітських), їх джерела та їх значення.

Своєю роботою Толкін намагався пояснити перекладачам як можна і потрібно перекладати, щоб зберегти ті зв'язки і відносини різних народів і істот Середзем'я один з одним, які він хотів зобразити, використовуючи справжні, німецькі, скандинавські й інші імена і прізвища.

При перекладі трилогії «Володар перснів» Дж. Р. Р. Толкіна, ми вдавалися до різних способів передачі власних назв на українську мову: транслітерація, транскрипція, калькування, авторський переклад.

Оскільки при перекладі на українську мову не завжди дотримувались рекомендації, описані в керівництві Толкіна і не простежували етимологію власних назв, за допомогою яких вони були утворені і тому досить часто їх переклади, або не підходили за змістом, або не відображали тих рис, які необхідно було передати при перекладі в вигаданому, віртуальному світі.

Хоча, зазвичай, власні назви передаються транскрипцією, в паркринній частині, ми виявили, що в перекладі роману на українську мову Дж. Толкін використовує авторський переклад.

Таким чином, ми бачимо, що дуже важливо приділяти увагу не тільки основним прийомам і способам перекладу, але так само і тим рисам, якими володіє те місце, чію назва ми перекладаємо. Необхідно простежувати етимологію власної назви, вона розповідає багато про що. Тільки розглянувши власну назву з усіх боків можна перекласти їх правильно на мову перекладу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Автономова, Н. С. Философия и филология Наука глазами гуманитария. Москва: Прогресс-Традиция, 2005 с.450—652
2. Алексеева, В. Н. Проблема перевода художественного текста на иностранный язык/ Ярославский педагогический вестник. 2012. Том I (Гуманитарные науки), № 3. с. 153–155.
3. Афанасьева Е. А. Жанр фэнтези: проблема классификации Фантастика и технологии (памяти Станислава Лема) : сб. материалов Международной научной конференции. – Самара : Изд. дом «Раритет», 2007. с. 86–93.
4. Бабенко, Н.Г. Окказиональное в художественном тексте. Структурно-семантический анализ: учебное пособие/Н.Г. Бабенко – Калининград, 1997. с. 5–10.
5. Белей Л.О. Нова українська літературно-художня антропонімія: Проблеми теорії та історії. Ужгород, 2002. с. 135–175
6. Бережна М.В. Імена власні в романі жанру фентезі: методи формування відповідників ,Нова філологія. Збірник наукових праць ЗНУ. 2008. с. 249 – 255.
7. Бережна М.В. Тринадцять етапів перекладу власних назв та імен Вісник СумДУ. Філологія. Суми, 2007. с. 62–67
8. Бережная М. В. Особенности передачи имен главных персонажей в фэнтезийном тексте Университетское переводоведение. Вып. 9. Материалы IX международной научной конференции по переводоведению «Федоровские чтения», 18-20 октября 2007г. – СПб.: Филологический факультет СПбГУ, 2008. с.57 – 67.
9. Беренкова В. М. Многоименность персонажей как способ отражения мифотворческой реальности произведения Слово и текст: коммуникативный, лингвокультурный и исторический аспекты. Материалы международной научной конференции. Ростов н/Д : Логос, 2009, 50–245 с.

- 10.Бондина Е. С. К типологии жанра фэнтези.Пограничные процессы в литературе и культуре : сб. материалов Международной научной конференции. Пермь,2009. С. 136–138.
- 11.Будагов Р.А. Литературные языки и языковые стили Москва.: Наука, 1987. 100–354 с.
- 12.Булаховский Л.А. Введение в языкознание. Москва.: Учпедгиз, 1984. 174 с
- 13.Виноградов, В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы) Москва : Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. 56–224 с.
- 14.Винтерле И. Д. Миф как основа фэнтези 2012. С. 37–39.
- 15.Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. – Москва.: Международные отношения, 1980. с. 7–33.
- 16.Влахов С.И. Непереводимое в переводе: учебное пособие 1982. 200–342 с.
- 17.Гарбовский Н.К. Теория перевода. Москва.: Издательство Московского университета. 2004.с. 322–544
- 18.Гоголева, С. А. Другие миры: традиция и типология жанра фэнтези 2006.С. 85-88
- 19.Горчханова, А. А. Особенности перевода окказионализмов, Москва.2016.с 34-123
- 20.Гудманян А.Г. Відтворення власних назв у перекладі: Автореф. дис... д-ра філол. наук: 10.02.16 / А.Г. Гудманян; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2000. С. 40-66.
- 21.Ермолович Д.И. Имена собственные. Теория и практика межъязыковой передачи на стыке языков и культур, Москва.: Валент, 2005. 416 с.
- 22.Ермолович Д.И. К вопросу о раскрытии содержательной структуры имен собственных в переводе Москва.: Междунар. отношения, 1981. с. 64-76.
- 23.Ермолович Д.И. Основания переводоведческой ономастики, Москва: УРСС, 2005. 48 с

24. Ермолович, Д.И. Имена собственные на стыке языков и культур Москва: Валент, 2001 с. 38-132
25. Жамалова А. Р., Петрова Е. В. Особенности перевода имён собственных на материале произведения Дж. Толкиена «Властелин колец», Москва. 148с.
26. Зарицький М. С. Переклад: створення та редагування: Посібник, Київ. : Парламентське видавництво, 2004. 120 с.
27. Земская Е. А. Словообразование как деятельность Москва.: Книжный лом «ЛИБРОКОМ», 2009. 224с.
28. Иванова Э. Создание вторичных миров: Дж. Р. Р. Толкин и жанр «фэнтези», Москва. 2008, с. 41– 45.
29. Казакова Т.А. Практические основы перевода СПб.: Союз, 2002. 320 с.
30. Киселева, И.А. Особенности перевода литературы жанра фэнтези 2007. – Сер. 9. Филология. Востоковедение. Журналистика. – Вып. 1 Ч. 2. с. 55-58.
31. Комиссаров, В. Н. Современное переводоведение Москва: ЭТС, 2001. 424 с.
32. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства, Київ.: Академія, 2005. – 368 с.
33. Кошелев С. Л. Жанровая природа «Повелителя колец» Дж. Р. Р. Толкина, Москва., 1981. С. 81–96.
34. Краснова Л. В. До проблеми аналізу та інтерпретації художнього твору, Дрогобич : ТзОВ «Вимір», 1997. 147 с.
35. Кузнецова М. От мифа к миру. Мифологические корни Средиземья / Москва., 2011. С. 122-125
36. Кулик, О. П. Вопрос о «научном фэнтези» в современной русской литературе // Наукові записки. Серія «Філологічна», Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія». 2010. С. 170-176.
37. Кушнір Л. О. Етапи перекладацької роботи над формуванням онімних відповідників (на прикладі перекладі ономастикону роману Дж. Р. Р.

- Толкіна «Володар Перснів» українською мовою), Острог. Вип. 45. 2014. С. 268–272.
38. Лазуткина О., Седина И. В. Коннотативные значения именобственных и лингвокультурологические аспекты перевода // *Nulla dies sine linea*: сб. научн. работ студентов фак. Иностр, Саранск : Изд –во Мордов. ун-та, 2008. С. 52–56.
39. Латышев, Л. К. Перевод: проблемы теории, практики и методики преподавания Москва : Просвещение, 1988. 160 с.
40. Лебедева Е. А. Ономастикон произведения Дж. Р. Р. Толкиена «Властелин колец» : автореф. дис. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.19 «Теория языка», Ростов-наДону, 2006. 30 с
41. Лебедева Е.А. Мифопоэтические традиции в ономастиконе произведения Дж.Р.Р. Толкиена «Властелин Колец». Материалы международной конференции. Ростов н/Д: РГПУ, 2006. С. 124-127.
42. Логвіненко Н. М. Фентезі як вид фантастичної прози Київ. 2014. –№5. С. 38–40.
43. Магазаник Э.Б. Ономапозэтика, или «говорящие имена» в литературе. – Ташкент: Фан, 1978. – 146 с.
44. Марьяньянова Н.В. Символика личных имён в языке и переводе , Москва, 2002. С. 175-176
45. Мельник М.Р. Вивчення власних назв в українській художній літературі, Київ, 1998. С. 50–52
46. Минасян, С. В. История зарубежной литературы XX века Ростов-на-Дону : ДГТУ, 2016. 77 с.
47. Миньяр-Белоручева А. П. Имена собственные в романе Дж. Толкиена «Властелин Колец». Москва, 2007. Т. 5, № 15 (87). С. 30–37.
48. Павлухина, О. В. Мифическое и магическое в современной британской детской литературе: Диссертация на соискание ученой степени кандидата философских наук. Санкт-Петербург, 2014. С. 14.

- 49.Потапова О. С. Мифотворчество Дж. Р. Р. Толкина: «Сильмариллион» в контексте современной теории мифа. Нижний Новгород, 2005. 260 с.
- 50.Ребрій О. В. Сучасні концепції творчості у перекладі : [монографія]. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.
- 51.Рецкер, Я.И. Теория перевода и переводческая практика. Москва.: Просвещение, 2006. 566 с.
- 52.Сдобников В. В. Коммуникативная ситуация как основа выбора стратегии перевода : дис. на соискание учен. степени док. фил. наук : спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание». Нижний Новгород, 2015. с.5– 492
- 53.Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава : Довкілля – Київ, 2010. 100– 844 с.
- 54.Сидорова М. Ю. Интернет-лингвистика: вымышленные языки. Москва. 2006. 50–184 с.
- 55.Солодуб Ю.П. Теория и практика художественного перевода. Москва.: Издательский центр "Академия", 2005. 240–304 с.
- 56.Соскина С. Н. Имя собственное в семантической структуре научнофантастического текста. Калининград : Изд-во Калининградского ун-та. 1993. С. 127–136.
- 57.Стасюк Б. В. Новий український переклад із Дж. Р. Р. Толкіна: особливості прочитання ,Харків, 2007. №772. С. 66–70
- 58.Суперанская А.В. Общая теория имени собственного. Москва: Наука, 1973. 198–366 с.
- 59.Тихомирова О. В. Концептуальні проблеми перекладу творів Джона Толкіна, Київ, 2001. Т. 4, № 1. С. 232–238.
- 60.Ткаченко А. О. Мистецтво слова ,Київ. : Правда Ярославичів, 1997. 448 с
- 61.Тодоров, Цв. Введение в фантастическую литературу, Москва : Дом интеллектуальной книги, 1999. 144 с.
- 62.Фадеева О. В. Відтворення толкієнізмів у перекладацькій практиці, Київ. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. С. 337–342.

- 63.Федоров А. В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы) : [Учеб. пособие для ин-тов и фак. иностр. яз.], Москва. : «ФИЛОЛОГИЯ ТРИ», 2002. 320–416 с.
- 64.Фирстов, М. С. Порядок операций при последовательном переводе и необходимые специфические компетенции , Москва. 2010. С. 142–155.
- 65.Фонякова О. И. Имя собственное в художественном тексте. Ленинград: ЛГУ, 1990. 103 с
- 66.Чернікова О. І. Звукосимволічна складова топоніму у творах Дж. Р. Р. Толкіна, Київ. 2010. С. 296–303.
- 67.Швейцер А.Д. Теория перевода: статус, проблемы, аспекты. Москва.: Наука, 1988. 210–215 с.
- 68.Яцук, Н. Д. Семантико-деривационные особенности лексических окказионализмов, Удмуртск, 2011. Вып. 2. С. 87-96
69. Güttinger, Fritz 1963. Zielsprache: Theorie und Technik des Übersetzens. 2. Aufl. Zürich: Manesse. S.120-188
- 70.Snell-Hornby, M. et all. 2006. Handbuch Translation. Tübingen: Stauffenburg Verlag Brigitter Narr GmbH. S. 34-230

СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- 71.(D) <https://www.duden.de>
72. (M)<http://www.multitran.ru>

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

- 73.(HR)J.R.R. Tolkien. Der Herr der Ring . 2009 by J.G. Gotta'sche Buchhandlung Nachfolger Gmb, gegr. 1659,Stuttgard
- 74.(ВП,ПМ)Дж.Р.Р.Толкін. Володар пернів.Перстень з Мордору. Фоліо.Харків– 2003
URL <https://nemaloknig.com/book-25320.html>
- (ВП,ДВ)Дж.Р.Р.Толкін. Володар пернів. Дві вежі. Фоліо.Харків– 2003
URL <https://nemaloknig.com/book-112813.html>

(ВП,ПК)Дж.Р.Р.Толкін.Володар перснів.Повернення короля.Фоліо.Харків–
2003

URL <https://nemaloknig.com/book-112814.html>

Додаток. Власні назви в романі «Володар перснів» при перекладі на українську мову

1.	<p><i>Und er trug das Szepter von Annuminas, und neben ihm auf einem grauen Zelter Read Armen, seine Tochter, <u>Abendstern</u> ihres Volkes.</i></p> <p>(HR,1069)</p>	<p>Дочка Елронда Арвен їхала поруч на сірому коні. Фродо з захопленням дивився, як вона наближалася, <u>Вечірні Зірка</u> свого племені, ясніючи в літніх сутінках, і зірки блищали над її чолом</p> <p>(ВП ПК,161)</p>
2.	<p><i><u>Adelar</u> hatte viele Schirme mitgehen lassen, die ihm nicht zgedacht ware.</i></p> <p>(HR,39)</p>	<p><u>Еделяр</u> був дуже здатний прихопити з гостин чужу парасольку).</p> <p>(ВП ПМ, 26)</p>
3.	<p><i>Die Menschen in Bree die schienen alle Rechte botanischen Namen zu haben, etwa BinsenLicht, Geißblatt, Heidezehen, <u>Affalter</u>, Distelwolle und Farning.</i></p> <p>(HR,181)</p>	<p>Люди в Бригорі мали якісь незвичайні рослинні прізвища: Конвалій, Конопліс, Верес, <u>Папаротт</u>, Реп'яхоу та навіть один Терник (не кажучи вже про самого Барбариса)</p> <p>(ВП ПМ ,117)</p>
4.	<p><i>Wenn mir nichts Schlimmeres bevorsteht als der <u>Alte Wald</u>, dann kann ich mich glücklich preisen, meinte Frodo.</i></p> <p>(HR,134)</p>	<p>Якщо попереду на нас не чекає нічого страшнішого за <u>Старий Ліс</u>, то твоє побажання здійсниться.</p> <p>(ВП ПМ, 83)</p>
5.	<p><i>...Und die <u>Ältere Sippe</u> wird dahinschwinden oder von dannen gehen.</i></p> <p>(HR,1068)</p>	<p><u>Плем'я Першонароджених</u> зів'яне чи відійде.</p> <p>(ВП ПК, 160)</p>

6.	<p><i>Aus <u>Anfalas</u>, dem fernen Langstrand, eine stattliche Schar von Männern alle möglichen Berufe, Jäger und Hirten und Bauern aus kleinen Dörfern. (HR, 848)</i></p>	<p>З <u>Анфалату</u>, далекої області над Морем, прийшов збірний загін: мисливці, пастухи, землероби, всі бідно споряджені, окрім Голасгіла, їхнього вождя, та його дружини. (ВП ПК, 19)</p>
7.	<p><i>Ein paar Meilen nach Nordosten standen die Vorberge <u>des</u> <u>Aschengebirges</u> wie dunkle graue Geister da, und hinter ihnen erhoben sich die nebligen nördlichen Höhenzüge wie eine ferne Wolkenlinie, die kaum dunkler war als der finster drohende Himmel. (HR, 1007)</i></p>	<p>За декілька миль на північний схід темним силуетом проступали <u>Горілі</u> <u>Гори</u>, за ними невразно окреслювалася крайка північних хребтів. (ВП ПК, 132)</p>
8.	<p><i>Dort teilt sich das Nebelgebirge und zwischen den beiden Gabeln liegt das tief verschattete Tal, dass wir nicht vergessen können: <u>Azanulbizar</u>, das Schattenbachsteig, das die Elben Nanduhirion nennen. (HR, 323)</i></p>	<p>Там Імлисті Гори розступаються, і між їхніми відрогами ховається незабутній <u>Азанулбізар</u>, Марева Долина, ельфійський Нандагіріон. (ВП ПМ, 215)</p>
9.	<p><i>Übersetzungen aus dem Elbischen <u>Bilbo Baggins</u>. (HR, 1085)</i></p>	<p>Переклад з ельфійської Більбо <u>Торбинс</u>. (ВП ПК, 171)</p>
10.	<p><i>Es ist nicht genug Schneid von du <u>Bandobras</u> in mir: dieses</i></p>	<p>Не в <u>Бандобраса</u> я вдався — від виття цього в мене геть уся кров холоне.</p>

	<i>Geheil lässt mir das Blut gerinnen. (HR,338)</i>	(ВП ПМ, 227)
11.	<i>“Willkommen im Baumgarten von Orthanc!” , sagte <u>Baumbart</u>. (HR, 1076)</i>	— Вітаємо вас у садах Ортханку! — звучно вимовив <u>Древес</u> . (ВП ПК, 165)
12.	<i>Sie haben den <u>Beutelhandenweg</u> aufgegraben, und da zieht der arme alte Ohm mit seinen Siebensachen auf einem Karren den Bühl hinunter. Ich muss nach Hause! (HR,336)</i>	Вони перекопали весь <u>Торбин узвіз</u> , і мій старий покидає Кручу, майно на візку везе! (ВП ПМ, 276)
13.	<i>Er kehrte heim nach <u>Beutelsend</u> am 22. Juni in seinem zweiundfünfzigsten Jahr (A. Z. 1342), und nichts sehr Bemerkenswertes geschah im Auenland, bis Herr Beutlin mit den Vorbereitungen zur Feier seines einundelfzigsten Geburtstages begann (A. Z. 1401). An diesem Punkt beginnt die Geschichte. (HR, 21)</i>	Більбо повернувся до <u>Торби-на-Кручі</u> 22-го червня 1342 р. Гоб., на 52-му році життя, і нічого особливого не траплялося у Гобітанії, аж доки він не наблизився до свого 111-го дня народження (1401 р. Гоб.). (ВП ПМ,10)
14.	<i>Die Menschen in Bree die schienen alle Rechte botanischen Namen zu haben, etwa <u>BinsenLicht</u>, <u>Geißblatt</u>,</i>	Люди в Бригорі мали якісь незвичайні рослинні прізвища: <u>Конвалій</u> , Конопліс, Верес, Папаротт, Реп'яхоу та навіть один Терник (не

	<i>Heidezehen, Affalter, Distelwolle und Farning. (HR,181)</i>	кажучи вже про самого Барбариса) (ВП ПМ ,117)
15.	<i>Es wäre ein schmerzlicher Schlag für die Welt, wenn die Dunkle Macht das Auenland überwältigte; wenn all eure freundlichen, fröhlichen, dummen Bolgers, Hornbläusers, Boffins, Straffgürtels mitsamt den übrigen, ganz zu schweigen von den lächerlichen Beutlins, versklavt würden. (HR,68)</i>	Велика буде втрата для світу, коли Тьма поглине Гобітанію, і всі ті добрі, веселі Бульбери, <u>Мудрінси</u> , Люлькаси та Розпоясси, не кажучи вже про диваків Торбинсів, стануть чиймись невільниками. (ВП ПМ,35)
16.	<i>Es wäre ein schmerzlicher Schlag für die Welt, wenn die Dunkle Macht das Auenland überwältigte; wenn all eure freundlichen, fröhlichen, dummen <u>Bolgers</u>, Hornbläusers, Boffins, Straffgürtels mitsamt den übrigen, ganz zu schweigen von den lächerlichen Beutlins, versklavt würden (HR,68)</i>	Велика буде втрата для світу, коли Тьма поглине Гобітанію, і всі ті добрі, веселі <u>Бульбери</u> , Мудрінси, Люлькаси та Розпоясси, не кажучи вже про диваків Торбинсів, стануть чиймись невільниками. (ВП ПМ,35)
17.	<i><u>Borkenhaut</u> wohnte an den Berghängen westlich von Isengart. (HR,334)</i>	<u>Берест</u> раніше мешкав на схилах на захід від Ізенгарда, а там якраз було найбільше дерев порубано. (ВП ДВ, 46)

18.	<p><i>Nun, meinte <u>Boromir</u>, wenn Köpfe versagen, müssen Leiber herhalten, wie es in meinem Lande heißt.</i></p> <p>(HR, 337)</p>	<p>— Ну, — сказав <u>Боромир</u>, — коли розумні голови не допомагають, люди руки прикладають — так у нас кажуть</p> <p>(ВП ПМ, 222)</p>
19.	<p><i>Dahinter erhob sich der Bockberg: und von dort schimmerten zwischen einzelnen Nebelschleiern viele runde Fens-ter gelb und rot. Es waren die Fenster von Brandygut, dem alten Heim der <u>Brandybocks</u>.</i></p> <p>(HR, 121)</p>	<p>Протилежний берег був крутий, від причалу вела нагору дорога, освітлена мерехтливими лампами: За нею в тумані виднівся пагорб, усіяний безліччю жовтих та червоних вогників — то були вікна <u>Брендідару</u>, стародавньої садиби <u>Брендібоків</u>.</p> <p>(ВП ПМ, 74)</p>
20.	<p><i>Dahinter erhob sich der Bockberg: und von dort schimmerten zwischen einzelnen Nebelschleiern viele runde Fens-ter gelb und rot. Es waren die Fenster von <u>Brandygut</u>, dem alten Heim der <u>Brandybocks</u>.</i></p> <p>(HR, 121)</p>	<p>Протилежний берег був крутий, від причалу вела нагору дорога, освітлена мерехтливими лампами: За нею в тумані виднівся пагорб, усіяний безліччю жовтих та червоних вогників — то були вікна <u>Брендідару</u>, стародавньої садиби <u>Брендібоків</u>.</p> <p>(ВП ПМ, 74)</p>
21.	<p><i>Sie waren größer und dunkler als die Menschen in <u>Bree</u>, und man glaubte von ihnen, dass sie ein besonderes Sehvermögen und einen ungewöhnlichen Gehörsinn besäßen und die Sprachen der Tiere und Vögel verstünden.</i></p> <p>(HR, 175)</p>	<p>Слідопити мали темніше волосся та більший зріст, ніж мешканці <u>Бригори</u>, славилися на диво гострим зором і слухом; подекували, ніби вони також вміли розуміти пташину й звірячу мову.</p> <p>(ВП ПМ, 113)</p>

22.	<p><i>Ihm kam der Verdacht, dass sich selbst hinter dem fetten Gesicht des alten <u>Butterblume</u> finstere Absichten verbargen.</i></p> <p><i>(HR, 189)</i></p>	<p>Він уже почав підозрювати, що навіть лискуча пика старого <u>Барбариса</u> приховує підступні задуми.</p> <p>(ВП ПМ, 123)</p>
23.	<p><i>Es waren viele Beutlins und Boffins da, und auch viele Tuks und Brandybocks; verschiedene Grubers (Verwandte von Bilbo Beutlins Großmutter); außerdem verschiedene Pausbackens (Verwandte seines Tuk-Großvaters); und ein paar auserwählte Lochners, Bolgers, Straffgürtels, <u>Dachhause</u>, Gutleibs, Hornbläusers und Stolzfußens. Die Sackheim-Beutlins waren nicht vergessen worden: Otho und seine Frau Lobelia waren da.</i></p> <p><i>(HR,45)</i></p>	<p>За тим столом зустрілися Торбинси, і численні Туки, і Брендібоки, та Мудрінси, різні Рясні (родичі Більбо з бабусиною боку) та Нерясні (а ті — від дідуся-Тука), був також широкий загал Копайнорів, Бульберів, Розпояссів та <u>Нор-Бобрингів</u>, Трюхстонів, Люлькасів, Мохностопів; та не забули й зовсім далеку рідню, дехто взагалі вперше приїхав до Гобітону, — навіть Кошелів-Торбинсів, Одо та його дружину Геранію.</p> <p>(ВП ПМ, 18)</p>
24.	<p><i>Einige der Hobbits hatten ähnliche Namen. Die Labkrauts zum Beispiel schienen zahlreich zu sein. Aber die meisten Hobbits hatten natürliche Namen wie Hang, <u>Dachsbau</u>, Langhöhlen, Sandheber und Stollen, von denen viele auch im Auenland gebräuchlich waren.</i></p>	<p>У гобітів було те ж саме, наприклад, кілька Полинків, але здебільшого імення звучали зовсім звичні: Крутосхил, <u>Лисонор</u>, Глибокоп, Піскорит, Тунеллі — такі зустрічалися й у Гобітанії.</p> <p>(ВП ПМ ,117)</p>

	(HR, 181)	
25.	<p><i>Einige der Hobbits hatten ähnliche Namen. <u>Die Labkrauts</u> zum Beispiel schienen zahlreich zu sein. Aber die meisten Hobbits hatten natürliche Namen wie Hang, Dachsbau, Langhöhlen, Sandheber und Stollen, von denen viele auch im Auenland gebräuchlich waren.</i></p> <p>(HR, 181)</p>	<p>У гобітів було те ж саме, наприклад, кілька <u>Полинків</u>, але здебільшого імення звучали зовсім звичні: Крутосхил, Лисонор, Глибокоп, Піскорит, Тунеллі — такі зустрічалися й у Гобітанії.</p> <p>(ВП ПМ ,117)</p>
26.	<p><i>Die Menschen in Brew die schienen alle Rechte botanischen Namen zu haben, etwa BinsenLicht, Geißblatt, Heidezehen, Affalter, <u>Distelwolle</u> und Farning.</i></p> <p>(HR,)</p>	<p>Люди в Бригорі мали якісь незвичайні рослинні прізвища: Конвалій, Конопліс, Верес, Папаротт, <u>Реп'яхоу</u> та навіть один Терник (не кажучи вже про самого Барбариса).</p> <p>(ВП,)</p>
27.	<p><i>Gut, Frodo, <u>Drogos Sohn</u>», sagte er. »Du sollst eine Stunde haben, und du sollst allein sein.</i></p> <p>(HR, 442)</p>	<p>— Гаразд, Фродо, сине <u>Дрого</u>, ти матимеш цю годину, і ти проведеш її сам.</p> <p>(ВП ПМ, 302)</p>
28.	<p><i>Doch bestand er darauf, dass si wenigstens jeden Tag früh aufbrachen und bis spät am Abend weiterfahren; denn er ahnte, dass die Zeit drängte, und fürchtete, <u>der Dunkle Herrscher</u> sei nicht müßig gewesen,</i></p>	<p>Арагорн згодився пливати за течією, зберігаючи сили для прийдешніх труднощів, але все ж таки наполог, щоб відчалювали рано-вранці і пливли до пізнього вечора; серце підказувало йому, що час не жде: навряд чи <u>Чорний Володар</u> сидів склавши руки,</p>

	<i>während sie sich in Lórien aufgehalten hatten.</i> (HR, 425)	поки вони ніжилися у Лорієні. (ВП ХК, 290)
29.	<i>Sie hatten die Braunen Landerreicht, die sich riesig und verlassen zwischen dem Südlichen <u>Düsterwald</u> und den Bergen des Eryn Muil erstreckten.</i> (HR, 425)	То були Палені пустища, просторі й безжиттєві — вони відділяли південне <u>Чорнолісся</u> від гір Емін-Мейл. (ВП ХК, 290)
30.	<i>Orks und Ents und meilenweite Grasflächen und galoppierende Reiter und glitzernde Höhlen und weiße Türme and goldene Hallen und Schlachten und große Segelschiffe, all das zog vor Sams Geist vorüber, bis er ganz verwirrt war.</i> (HR, 1051)	Орки, <u>Енти</u> , широкі степи, вершники, осяяні самоцвітами печери, білі вежі і золоті палати, стрункі кораблі з напнутими вітрилами, битви і подвиги — усе це жваво вставало перед очима приголомшеного Сема. (ВП ПК, 148)
31.	<i>Elrond sagt, die beiden seien verwandt, die letzten Bollwerke der mächtigen Wälder der Altvorderenzeit, als die <u>Erstgeborenen</u> wanderten, während die Menschen noch schliefen.</i> (HR, 491)	— Так, він ровесник Старого Лісу за Могильниками. Елронд казав, ці ліси — залишки Первісного Лісу, де мандрували <u>Первонароджені</u> , коли людські племена ще не прокинулися. (ВП ДВ, 22)
32.	<i>Er entspringt in den <u>Ettenöden</u>, den Trel-Höhen nördlich von Bruchtal, und vereinigt sich wei</i>	Вона тече з <u>Етену</u> , Тролячого узгір'я на північ від Рівенделлу, і зливається з Гримучою далі на

	<i>im Süden mit der Lautwasser. (HR,301)</i>	південь. (ВП ПМ, 152)
33.	<i>Plötzlich, als sie näher kamen, hob ein entsetzliches Gebelle und Gekläffe an, und eine laute Stimme rief: »Greif! <u>Fang!</u> Wolf! Kommt her, Burschen! (HR,115)</i>	Коли мандрівники підійшли ближче, з-за стіни долинуло грізне гавкання, й хтось голосно гукнув: "Гей, Хвацько! <u>Ікло!</u> Вовчок! Вперед, дітки!" (ВП ПМ, 69)
34.	<i>Doch hat <u>Fangorn</u> irgendein besonderes Geheimnis. Was es ist, weiß ich nicht. (HR,491)</i>	Але <u>Фангорн</u> свої таємниці оберігає, про них я нічого не знаю. (ВП ДВ, 22)
35.	<i>Die Menschen in Brew die schiene alle Rechte botanischen Namen zu haben, etwa BinsenLicht, Geißblatt, Heidezehen, Affalter, Distelwolle und <u>Farning</u>. (HR,181)</i>	Люди в Бригорі мали якісь незвичайні рослинні прізвища: Конвалій, Конопліс, Верес, Папаротт, Реп'яхоу та навіть один <u>Терник</u> (не кажучи вже про самого Барбариса) (ВП ПМ ,117)
36.	<i>Der <u>Feurigen Berg</u> schwelte, und sein Feuer ging aus. (HR, 1007)</i>	Згубна Гора курилася, вогні її згасли. (ВП ПК, 121)
37.	<i>Von Herzen gern hätte ich <u>Firmberhil</u> wiedergesehen. (HR, 538)</i>	Який би я був радий побачити мою <u>Фимбретіль!</u> (ВП ДВ, 54)
38.	<i>Nur drei sind übrig von den ersten Ents, die vor der Dunkelheit in den Wäldern wanderten: nurich, Fangorn, und <u>Finglas</u> und Fladrif- so</i>	З тих, хто гуляв лісами до наступу Темряви, тільки троє — я, тобто Фангорн, та ще <u>Фінглас</u> і Фладриф — так нас називають ельфійською. (ВП ДВ, 46)

	<i>lauten ihre elbischen Namen. (HR,526)</i>	
39.	<i>Nur drei sind übrig von den ersten Ents, die vor der Dunkelheit in den Wäldern wanderten: nurich, Fangorn, und Finglas und Fladrif- so lauten ihre elbischen Namen. (HR,526)</i>	З тих, хто гуляв лісами до наступу Темряви, тільки троє — я, тобто Фангорн, та ще Фінглас і Фладриф — так нас називають ельфійською. (ВП ДВ, 46)
40.	<i>Herr Tuk und Herr Brandybock», stellte Frodo vor. »Und das ist Herr Gamschie. (HR,175)</i>	— Це — пан Тук, пан Бревдібок, — сказав Фродо, — а це Сем Гемджі. (ВП ПМ, 115)
41.	<i>Die Menschen in Brew die schienen alle Rechte botanischen Namen zu haben, etwa BinsenLicht, Geißblatt, Heidezehen, Affalter, Distelwolle und Farning. (HR, 181)</i>	Люди в Бригорі мали якісь незвичайні рослинні прізвища: Конвалій, Конопліс, Верес, Папаротт, Реп'яхоу та навіть один Терник (не кажучи вже про самого Барбариса) (ВП ПМ ,117)
42.	<i>Wenn ihr mir die Entscheidung überlassen, würde ich drei Gefährten aus- wählen: Sam, der es anders nicht ertragen würde, Gimli und mich selbst. (HR, 454)</i>	Якби це від мене залежало, я б запропонував Фродо трьох супутників: Сема — він іншого й не допустив би, Гімлі та себе самого. (ВП ПМ, 308)
43.	<i>Gollum aß jedes Lebewesen, selbst Orks, wenn er sie erwischen und kampflös erwürgen konnte</i>	Горлум з'їдав усе, що до лап потрапить, а ще він мав єдину втіху: скарб, який здобув так давно, що й сам не пам'ятав, коли: золотий

	<p><i>Er besaß ein geheimnisvolles Kleinod, das er vor langen Jahren erhalten hatte, als er noch im Licht lebte: einen goldenen Ring, der seinen Träger unsichtbar machte. Es war das Einzige, was er liebte, sein »Schatz«, und er führte Gespräche mit ihm, auch wenn er ihn nicht bei sich hatte.</i></p> <p>(HR, 28)</p>	<p>перстень, який мав чарівну силу — хто одівав його на палець, ставав невидимим.</p> <p>(ВП ПМ, 9)</p>
44.	<p><i>Wie <u>Gorbag</u> gesagt hatte, wurde der Schnee immer weniger, je tiefer sie kamen, sodass selbst die Hobbits laufen konnten.</i></p> <p>(HR, 331)</p>	<p>Як і казав <u>Горбат</u>, чим нижче, тим менше ставало снігу, під кінець навіть гобіти вже могли йти самі.</p> <p>(ВП ПМ, 224)</p>
45.	<p><i>Es waren viele Beutlins und Boffins da, und auch viele Tuks und Brandybocks; verschiedene Grubers (Verwandte von Bilbo Beutlins Großmutter); außerdem verschiedene Pausbackens (Verwandte seines Tuk-Großvaters); und ein paar auserwählte Lochners, Bolgers, Straffgürtels, Dachsbaus, <u>Gutleibs</u>, Hornbläusers und Stolzfußens. Die Sackheim-Beutlins waren nicht vergessen</i></p>	<p>За тим столом зустрілися Торбинси, і численні Туки, і Брендібоки, та Мудрінси, різні Рясні (родичі Більбо з бабусиного боку) та Нерясні (а ті — від дідуся-Тука), був також широкий загал Копайнорів, Бульберів, Розпояссів та Нор-Бобрингів, <u>Трюхстонів</u>, <u>Люлькасів</u>, Мохноступів; та не забули й зовсім далеку рідню, дехто взагалі вперше приїхав до Гобітону, — навіть Кошелів-Торбинсів, Одо та його дружину Геранію.</p>

	<p><i>worden: Otho und seine Frau Lobelia waren da.</i></p> <p><i>(HR, 45)</i></p>	<p>(ВП ПМ, 18)</p>
46.	<p><i>Einige der Hobbits hatten ähnliche Namen. Die Labkrauts zum Beispiel schienen zahlreich zu sein. Aber die meisten Hobbits hatten natürliche Namen wie <u>Hang</u>, <u>Dachsbau</u>, <u>Langhöhlen</u>, <u>Sandheber</u> und <u>Stollen</u>, von denen viele auch im Auenland gebräuchlich waren.</i></p> <p><i>(HR,181)</i></p>	<p>У гобітів було те ж саме, наприклад, кілька Полинків, але здебільшого імення звучали зовсім звичні: <u>Крутосхил</u>, <u>Лисонор</u>, <u>Глибокоп</u>, <u>Піскорит</u>, <u>Тунеллі</u> — такі зустрічалися й у Гобітанії.</p> <p>(ВП ПМ ,117)</p>
47.	<p><i>Die Menschen in Brew die schienen alle Rechte botanischen Namen zu haben, etwa <u>BinsenLicht</u>, <u>Geißblatt</u>, <u>Heidezehen</u>, <u>Affalter</u>, <u>Distelwolle</u> und <u>Farning</u>.</i></p> <p><i>(HR,181)</i></p>	<p>Люди в Бригорі мали якісь незвичайні рослинні прізвища: <u>Конвалій</u>, <u>Конопліс</u>, <u>Верес</u>, <u>Папаротт</u>, <u>Реп'яхоу</u> та навіть один <u>Терник</u> (не кажучи вже про самого Барбариса)</p> <p>(ВП ПМ ,117)</p>
48.	<p><i>Und Herr Drogo war gerade im Brandygut bei seinem Schwiegervater, dem alten <u>Herrn Gorbadoc</u>, wie er es oft nach seiner Heirat tat (weil er eine Schwäche für gefüllte Speisekammern hatte und der alte Gorbadoc eine mächtig üppige Tafel hielt).</i></p> <p><i>(HR, 39)</i></p>	<p>Дрого часто приїжджав на гостини у Брендідар до тестя, старого <u>пана Горбадока</u> (любив поласувати смачненьким, а там же пригощали на повну губу!)</p> <p>(ВП ПМ, 14)</p>

49.	<p><i>Die Zungen standen nicht still in <u>Hobbingen und Wasserau</u>; und das Gerücht von dem bevorstehenden Ereignis verbreitete sich im ganzen Auenland.</i></p> <p>(HR,38)</p>	<p>Язика заторохтіли і в <u>Гобітоні</u>, і в Поріччі, чутки про подію, що наближалася, розійшлися по всьому Краю.</p> <p>(ВП ПМ, 13)</p>
50.	<p><i>Vor die Tür schoben <u>Hobbits</u> einen niedrigen Sessel und schlossen das Fenster.</i></p> <p>(HR, 203)</p>	<p><u>Гобіти</u> підтягли під двері важке крісло та замкнули вікно.</p> <p>(ВП ПМ, 133)</p>
51.	<p><i>Es waren viele Beutlins und Boffins da, und auch viele Tuks und Brandybocks; verschiedene Grubers (Verwandte von Bilbo Beutlins Großmutter); außerdem verschiedene Pausbackens (Verwandte seines Tuk-Großvaters); und ein paar auserwählte Lochners, Bolgers, Straffgürtels, Dachsbaus, Gutleibs, <u>Hornbläusers</u> und Stolzfußens. Die Sackheim-Beutlins waren nicht vergessen worden: Otho und seine Frau Lobelia waren da.</i></p> <p>(HR,45)</p>	<p>За тим столом зустрілися Торбинси, і численні Туки, і Брендібоки, та Мудрінси, різні Рясні (родичі Більбо з бабусиною боку) та Нерясні (а ті — від дідуся-Тука), був також широкий загал Копайнорів, Бульберів, Розпояссів та Нор-Бобрингів, Трюхстонів, <u>Люлькасів</u>, Мохностопів; та не забули й зовсім далеку рідню, дехто взагалі вперше приїхав до Гобітону, — навіть Кошелів-Торбинсів, Одо та його дружину Геранію.</p> <p>(ВП ПМ, 18)</p>
52.	<p><i>Hinter ihm erhob sich ein steiler Rücken grau und kahl, und jenseits davon die dunklen</i></p>	<p>За нею височіли оголені сірі скелі, а далі здіймалися темні верхівки <u>Могильної Гряди</u>.</p>

	<i>Umrisse der <u>Hügelgräberhöhen</u> fern in der östlichen Nacht (HR, 146).</i>	(ВП ПМ, 93)
53.	<i>Die Zeit ist vorüber, da ein Eichhörnchen von Baum zu Baum hüpfen konnte von dem Land, das heute das Auenland ist, nach Dunland westlich von <u>Isegart</u>. (HR, 300)</i>	Колись білка могла, перестрибуючи з дерева на дерево, дістатися від тих земель, що нині зуть Гобітанією, до країни Темноликх на захід від <u>Ізенгарду</u> . (ВП ПМ, 201)
54.	<i>Aber alle Berichte stimmen darin überein, dass Tobold Hornbläser aus Langgrund im Südviertel in den Tagen von <u>Isegrim</u>. (HR, 54)</i>	Але усі фахівці згодні з тим, що вирощувати листя для люльок на своїх ланах перший почав Тобольд Люлька з Довгонора у Південній чверті за часів <u>Ізенгрима</u> . (ВП ПМ,37)
55.	<i>Dunst hing über den Tälern und dem Flussufer, das Haus in <u>Krickloch</u> lag still da. (HR, 204)</i>	Понад лощинами й ложем річки здіймався туман; в домі Фродо, у <u>Струмковій Ярузі</u> , стояла тиша. (ВП ПМ, 133)
56.	<i>Einige der Hobbits hatten ähnliche Namen. Die Labkrauts zum Beispiel schienen zahlreich zu sein. Aber die meisten Hobbits hatten natürliche Namen wie Hang, Dachsbau, <u>Langhöhlen</u>, Sandheber und Stollen, von denen viele auch im Auenland gebräuchlich waren. (HR, 181)</i>	У гобітів було те ж саме, наприклад, кілька Полинків, але здебільшого імення звучали зовсім звичні: Крутосхил, Лисонор, <u>Глибокоп</u> , Піскорит, Тунеллі — такі зустрічалися й Гобітанії. (ВП ПМ ,117)

57.	<i>Er entspringt in den Ettenöden, den Trel-Höhen nördlich von Bruchtal, und vereinigt sich weit im Süden mit der <u>Lautwasser</u>. (HR, 301)</i>	Вона тече з Етену, Тролячого узгір'я на північ від Рівенделлу, і зливається з <u>Гримучою</u> далі на південь. (ВП ПМ, 152)
58.	<i>Wie <u>Legolas</u> gesagt hatte, wurde der Schnee immer weniger, je tiefer sie kamen, sodass selbst die Hobbits laufen konnten. (HR, 330)</i>	Як і казав <u>Леголас</u> , чим нижче, тим менше ставало снігу, під кінець навіть гобіти вже могли йти самі. (ВП ПМ, 224)
59.	<i>Es waren viele Beutlins und Boffins da, und auch viele Tuks und Brandybocks; verschiedene Grubers (Verwandte von Bilbo Beutlins Großmutter); außerdem verschiedene Pausbackens (Verwandte seines Tuk-Großvaters); und ein paar auserwählte Lochners, Bolgers, Straffgürtels, Dachsbaus, Gutleibs, Hornbläusers und Stolzfußens. Die Sackheim-Beutlins waren nicht vergessen worden: Otho und seine Frau <u>Lobelia</u> waren da. (HR,45)</i>	За тим столом зустрілися Торбинси, і численні Туки, і Брендібоки, та Мудрінси, різні Рясні (родичі Більбо з бабусиною боку) та Нерясні (а ті — від дідуся-Тука), був також широкий загал Копайнорів, Бульберів, Розпояссів та Нор-Бобрингів, Трюхстонів, Люлькасів, Мохноступів; та не забули й зовсім далеку рідню, дехто взагалі вперше приїхав до Гобітону, — навіть Кошелів-Торбинсів, Одо та його дружину <u>Геранію</u> . (ВП ПМ, 18)
60.	<i>Du, <u>Lugdusch</u>, hole noch zwei andere und bewache sie. (HR, 504)</i>	<u>Лугдуше</u> , візьми двох хлопців та стережи полонених. (ВП ДВ, 30)

61.	<p><i>Und in jenen Tagen vergaßen die Hobbits auch, welcher Sprachen sie sich früher bedient hatten, und sprachen von nun an die Gemeinsame Sprache, das Westron, wie es genannt wurde, das in allen Ländern die Könige von Arnor bis Gondor und an allen Küsten des Meeres von Belfalas bis <u>Lune</u> geläufig war.</i></p> <p>(HR, 19)</p>	<p>Тоді ж забулася мова, якою вони користалися раніше, бо гобіти звикли до вестрону, чи то пак загальної мови, що запанувала від Арнору до Гондору а також майже по всьому узбережжю Моря від Белфаласа до <u>Луни</u>.</p> <p>(ВП ПМ, 4)</p>
62.	<p><i>Zwei von <u>Maggots</u> Söhnen und seine drei Töchter kamen herein und ein üppiges Mahl wurde aufgetischt.</i></p> <p>(HR, 118)</p>	<p>До кухні увійшли двоє синів та три дочки <u>Чудернака</u>, накрили стіл до вечері.</p> <p>(ВП ПМ, 72)</p>
63.	<p><i><u>Mauhur</u> und seine Jungs sind im Wald, und sie müssten jetzt eigentlich jeden Augenblick auftauchen.</i></p> <p>(HR, 505)</p>	<p>А все ж таки ми для тих білявих приготували даруночок: в лісі чекає <u>Маугур</u> зі своїми хлоп'ятами!</p> <p>(ВП ДВ, 72)</p>
64.	<p><i>Glaub, was du willst, aber es gibt keinen anderen Weg für uns - es sei denn, du willst zurückgehen zum Moria-Tor oder die pfadlosen Berge erklimmen oder ganz allein <u>Michelbinge</u> durchschwimmen.</i></p>	<p>Можеш вірити у що завгодно, однак іншого шляху нема. Чи, може, ти волієш повернутися до воріт Морії, чи тинятися по гірському бездоріжжю, чи пливти без човнів по <u>Великій Ріці</u>?</p> <p>(ВП, 257)</p>

	(HR, 379)	
65.	<i>Es heißt, Celeborn habe nach dem Abschied von Galadriel dort gewohnt, aber der Tag ist nicht aufgezeichnet, an dem er sich schließlich zu den Grauen Anfurten aufmachte und mit ihm die letzte lebende Erinnerung an die Altvorderenzeit in <u>Mittelerde</u> dahinging.</i> (HR,33)	Кажуть, що й Келеборн оселився там після того, як Галадріель розсталася з ним; але ніхто не знає, коли він зрештою попрямував до Срібної Гавані, а з ним відійшли останні живі спогади про Давні Віки <u>Середзем'я</u> . (ВП ПМ, 12)
66.	<i>Der Weg, von dem ich sprach, führt zu <u>Moria</u>«, sagte Gandalf.</i> (HR,333)	— Шлях цей веде до <u>Морійських копалень</u> , — сказав Гандальф. (ВП ПМ, 224)
67.	<i>Dort teilt sich <u>das Nebelgebirge</u> und zwischen den beiden Gabeln liegt das tief verschattete Tal, dass wir nicht vergessen können: Azanulbizar, was Schattenbachsteig, das die Elben Nanduhirion nennen.</i> (HR, 323)	<u>Там Імлисті Гори</u> розступаються, і між їхніми відрогами ховається незабутній Азанулбізар, Марева Долина, ельфійський Нандагіріон. (ВП ПМ, 215)
68.	<i>Da hast du recht, Väterchen, sagte der <u>Gaffer</u>.</i> (HR,38)	— Правду кажеш, друже! — згодився <u>майстер Хемфаст</u> . (ВП ПМ, 13)
69.	<i>Zu ihren Füßen floss wie ein Silberfaden der Fluss, der in dem Tal entsprang; am Rand <u>Oberbüh</u> sahen sie, noch weit entfernt, ein Glitzern in der</i>	Біля гирла найширшої долини височів <u>Верховний горб</u> , його огинала безіменна річка; вранішнє сонце висвічувало її переكاتи. (ВП ДВ,67)

	<i>aufgehenden Sonne, einen Schimmer von Gold. (HR, 560)</i>	
70.	<i>Ich wünschte, wir hätten tausend <u>Olifanten</u> mit Gandalf auf einem weißen an der Spitze", sagte er. (HR, 713)</i>	— Шкода, що в нас немає тисячі таких звірів, ти уяви — попереду Гандальф на білому <u>Оліфанті!</u> — сказав він. (ВП ДВ, 164)
71.	<i>Die <u>Orks</u> wichen zurück und schrien und warfen Schwert und Speer beiseite. Wie ein schwarzer Rauch, von einem aufsteigenden Wind getrieben, flohen sie. (HR, 398)</i>	<u>Орки</u> зі скиглінням кидали шаблі та дротики, метались, немов дим під поривами свіжого вітру. (ВП ДВ, 92)
72.	<i>Rauch steigt von neuem aus dem <u>Orodruin</u> auf, den wir Schicksalsberg nennen. (HR,)</i>	Вершина <u>Ородруїну</u> — Згубної гори, як ми її звемо, — знов оповита димом (ВП ПМ, 184)
73.	<i>Der Boden ist fest im <u>Ostemnet</u>, wo der Hauptpfad nach Norden liegt, jenseits des Flusses, aber Schattenfell kennt den Weg durch jeden Sumpf und jede Senke. (HR, 559)</i>	У <u>Східній марці</u> шлях кращий, там прокладений головний тракт, але цей шлях коротший, а будь-яка трясовина чи байраки Тінеборові не перешкоджають. (ВП ДВ, 67)
74.	<i>Er kannte viele Geschichten und Sagen aus alter Zeit, von <u>Ostlingen</u> und Menschen und von guten und bösen Taten in</i>	Слухаючи легенди про <u>Східні племена</u> , про людей та ельфів, про добрі та злі вчинки минувшини, гобіти мимохіть замислилися, скільки ж

	<i>der Altvorderenzeit. Sie fragte sich, wie alt er wohl sei und woher er dieses Wissen habe. (HR, 220)</i>	років Блукачу та де він міг навчитися всього того. (ВП ПМ, 145)
75.	<i>Auf seinen Rat hin beschlossen sie, von seinem Haus aus fast genau nach Norden zu gehen, über die westlichen und niedrigeren Abhänge der Höhen: Auf diese Weise könnten sie hoffen, die <u>Oststraße</u> in einem Tag zu erreichen und die Hügelgräber zu vermeiden. (HR,174)</i>	Він порадив іти майже точно на північ по західних, низьких схилах пагорбів; тоді вони можуть дістатися до <u>Східного Тракту</u> протягом одного дня не заходячи до Могильників. (ВП ПМ, 101)
76.	<i>Na, es geschieht euch recht, wenn ihr nach Hause kommt und die Dinge im <u>Ostviertel</u> weniger gut findet, als ihr es gern hättet. (HR,1082)</i>	Ну, ти одержиш своє з гаком, коли відвідаєш <u>Східну чверть</u> . (ВП ПК, 169)
77.	<i>Es waren viele Beutlins und Boffins da, und auch viele Tuks und Brandybocks; verschiedene Grubers (Verwandte von Bilbo Beutlins Großmutter); außerdem verschiedene Pausbackens (Verwandte seines Tuk-Großvaters); und ein paar auserwählte Lochners, Bolgers, Straffgürtels, Dachsbaus,</i>	За тим столом зустрілися Торбинси, і численні Туки, і Брендібоки, та Мудрінси, різні Рясні (родичі Більбо з бабусиною боку) та Нерясні (а ті — від дідуся-Тука), був також широкий загал Копайнорів, Бульберів, Розпояссів та Нор-Бобрингів, Трюхстонів, Люлькасів, Мохноstopів; та не забули й зовсім далеку рідню, дехто взагалі вперше приїхав до

	<i>Gutleibs, Hornbläusers und Stolzfußens. Die Sackheim-Beutlins waren nicht vergessen worden: <u>Otho</u> und seine Frau <u>Lobelia</u> waren da.</i> (HR,45)	Гобітону, — навіть Кошелів-Торбинсів, <u>Одо</u> та його дружину Геранію. (ВП ПМ, 18)
78.	<i>... ist <u>Peregrin</u>, Paladins Sohn, aus dem Hause Tuk.</i> (HR, 615)	... мій товариш — Перегрій, син <u>Паладіна</u> , з роду Туків (ВП ДВ, 101)
79.	<i>Folko Boffin und Fredegar Bolger gehörten dazu; aber seine engsten Freunde waren <u>Peregrin Tuk</u>.</i> (HR,60)	Він жив самітником, як раніше Більбо але мав багато друзів, особливо серед молоді (здебільшого туківського роду), що дітьми любили Більбо й часто навідувались до Торби: Фолько Мудрінс, Фредегар Бульбер, а ще найближчі — <u>Пегррій Тук</u> . (ВП ПМ, 30)
80.	<i>Es waren viele Beutlins und Boffins da, und auch viele Tuks und Brandybocks; verschiedene Grubers (Verwandte von Bilbo Beutlins Großmutter); außerdem verschiedene Pausbackens (Verwandte seines Tuk-Großvaters); und ein paar auserwählte Lochners, Bolgers, Straffgürtels, Dachsbaus, Gutleibs, Hornbläusers und <u>Stolzfußens</u>. Die Sackheim-Beutlins waren nicht vergessen</i>	За тим столом зустрілися Торбинси, і численні Туки, і Брендібоки, та Мудрінси, різні Рясні (родичі Більбо з бабусиною боку) та Нерясні (а ті — від дідуся-Тука), був також широкий загал Копайнорів, Бульберів, Розпояссів та Нор-Бобрингів, Трюхстонів, Люлькасів, <u>Мохностопів</u> ; та не забули й зовсім далеку рідню, дехто взагалі вперше приїхав до Гобітону, — навіть Кошелів-Торбинсів, <u>Одо</u> та його дружину Геранію.

	<p>worden: <i>Otho und seine Frau Lobelia waren da.</i> (HR, 45)</p>	(ВП ПМ, 18)
81.	<p><i>Aber die Rohirrim haben hier gestern einen großen Brand geschürt, sagte Gimli, und sie haben Bäume gefällt für das Feuer, wie man sehen kann.</i> (HR, 491)</p>	<p>— <u>Роханці</u> нещодавно палили величезне багаття, — наполягав Гімлі — онде, поглянь, скільки нарубили дров. (ВП ДВ, 21)</p>
82.	<p><i>Es waren viele Beutlins und Boffins da, und auch viele Tuks und Brandybocks; verschiedene Grubers (Verwandte von Bilbo Beutlins Großmutter); außerdem verschiedene Pausbackens (Verwandte seines Tuk-Großvaters); und ein paar auserwählte Lochners, Bolgers, Straffgürtels, Dachsbaus, Gutleibs, Hornbläusers und Stolzfußens. Die Sackheim-Beutlins waren nicht vergessen</i> worden: <i>Otho und seine Frau Lobelia waren da.</i> (HR, 45)</p>	<p>За тим столом зустрілися Торбинси, і численні Туки, і Брендібоки, та Мудрінси, різні Рясні (родичі Більбо з бабусиною боку) та Нерясні (а ті — від дідуся-Тука), був також широкий загал Копайнорів, Бульберів, Розпояссів та Нор-Бобрингів, Трюхстонів, Люлькасів, Мохностопів; та не забули й зовсім далеку рідню, дехто взагалі вперше приїхав до Гобітону, — навіть <u>Кошелів-Торбинсів</u>, Одо та його дружину Геранію. (ВП ПМ, 18)</p>
83.	<p><i>Einige der Hobbits hatten ähnliche Namen. Die Labkrauts zum Beispiel schienen zahlreich</i></p>	<p>У гобітів було те ж саме, наприклад, кілька Полинків, але здебільшого імення звучали зовсім</p>

	<p><i>zu sein. Aber die meisten Hobbits hatten natürliche Namen wie Hang, Dachsbau, Langhöhlen, <u>Sandheber</u> und Stollen, von denen viele auch im Auenland gebräuchlich waren.</i></p> <p>(HR, 181)</p>	<p>звичні: Крутосхил, Лисонор, Глибокоп, <u>Піскорит</u>, Тунеллі — такі зустрічалися й у Гобітанії.</p> <p>(ВП, 117)</p>
84.	<p><i>Nicht alle diese Pfofen und Säulen in der Ebene sind von <u>Saruman</u> gepflanzt.</i></p> <p>(HR, 616)</p>	<p>Бачите, які стовпи вкопав <u>Саруман</u>, а які самі по собі стоять?</p> <p>(ВП ДВ, 102)</p>
85.	<p><i>Der Boden ist fest im Ostemnet, wo der Hauptpfad nach Norden liegt, jenseits des Flusses, aber <u>Schattenfell</u> kennt den Weg durch jeden Sumpf und jede Senke.</i></p> <p>(HR, 559)</p>	<p>У Східній марці шлях кращий, там прокладений головний тракт, але цей шлях коротший, а будь-яка трясовина чи байраки <u>Тінеборові</u> не перешкоджають.</p> <p>(ВП ДВ, 67)</p>
86.	<p><i>Dong-dong! Dongelong! Wohin wollt ihr pilgern? Auf, ab, nah und fern - hierhin, dorthin, nirgends? Löffelohr, <u>Schnüffelschnauz</u>, Wedelschwanz und Humpel, Kleiner Schelm im weißen Strumpfund mein altes Plumpel!</i></p> <p>(HR, 168)</p>	<p>Гайда! Поні де? Де ви заблудили? Непосиди-малюки, коні норовливі. Гостровух і <u>Мудроніс</u>, Пишнохвіст, Брикливий, Мій маленький Білоніг і Товстунчик милий!</p> <p>(ВП ПМ, 109)</p>
87.	<p><i><u>Schwärzlinge</u> nennen wir sie in unseren Geschichten.</i></p> <p>(HR, 713)</p>	<p>У переказах вони називаються <u>свертами</u>.</p> <p>(ВП ДВ, 163)</p>

88.	<p><i>Viele waren im Osten und Süden gewesen; und einige von diesen hatten das Gebirge überquert und Düsterwald besucht; und andere wieder hatten den Pass an den Quellen des Schwertelflusses erstiegen, waren nach Wilderland und über die <u>Swertelfelder</u> gekommen und schließlich zum alten Heim von Radagast in Rhosgobel.</i></p> <p>(HR,309)</p>	<p>Хтось прямував на схід та південь, ще хтось перевалив через гори й дістався до Чорнолісся, а інші досягли перевалу понад витокami ріки Ірисної та, пройшовши по глухих місцях поза <u>Ірисною Оболонню</u>, дійшли нарешті до колишнього житла Радагаста у Росгобелі.</p> <p>(ВП ПМ, 208)</p>
89.	<p><i>Die Orks mit der Last waren schon hindurchgegangen. Gorbag und <u>Schagrath</u> näherten sich dem Tor.</i></p> <p>(HR, 816)</p>	<p>Орки, котрі несли бранця, вже увійшли; під грубий спів та дзенькіт гонгів Горбаг і <u>Шаграт</u> теж переступили поріг.</p> <p>(ВП ДВ, 227)</p>
90.	<p><i>O ja, <u>Kankra</u> wird ihn kriegen, nicht Sméagol: Er hat versprochen, er würde dem Herrn nichts antun.</i></p> <p>(HR,799)</p>	<p>Так-так, хай його з'їсть <u>Шелоба</u>, Смеагорл запрягся не чіпати доброго хазяїна.</p> <p>(ВП ДВ, 217)</p>
91.	<p><i>Alles, was sich im Altertum darüber herausfinden ließ, hat Meriadoc Brandybock (der spätere Herr von Bock-land) zusammengestellt, und da er un- der Tabak des Südviertels in</i></p>	<p>Всі відомості про це, що існували у давні часи, зібрав Меріадок Брендібок який потім став Господарем Забрентії а оскільки й сам він, і тютюн з Південної чверті відіграють неабияку роль в історії, пропонованій читачеві,</p>

	<p><i>unserer Geschichte eine Rolle spielen, sei hier zitiert, was er in Vorwort zu seiner Kräuterkunde vom <u>Auenland</u> darüber berichtet.</i></p> <p>(HR, 25)</p>	<p>то буде слушно процитувати уривок з його твору "Трави та зілля <u>Гобітанії</u>".</p> <p>(ВП ПМ, 6)</p>
92.	<p><i>Die Aussicht von hier war klar und weit, ganz anders als der verschleierte und neblige Blick von <u>Starkhorn</u> im Alten Wald, die sie jetzt sahen, wie sie fahl und grün aus den dunklen Bäumen im Westen aufragte.</i></p> <p>(HR, 160)</p>	<p>Тепер від туманного серпанку не було й сліду, і добре виднівся той <u>Лисий верх</u>, де вони вчора спробували роздивитися, зелений в оточенні темних дерев.</p> <p>(ВП ПМ, 103)</p>
93.	<p><i>Einige der Hobbits hatten ähnliche Namen. Die Labkrauts zum Beispiel schienen zahlreich zu sein. Aber die meisten Hobbits hatten natürliche Namen wie Hang, Dachsbau, Langhöhlen, Sandheber und <u>Stollen</u>, von denen viele auch im Auenland gebräuchlich waren.</i></p> <p>(HR, 194)</p>	<p>У гобітів було те ж саме, наприклад, кілька Полинків, але здебільшого імення звучали зовсім звичні: Крутосхил, Лисонор, Глибокоп, Піскорит, <u>Тунеллі</u> — такі зустрічалися й у Гобітанії.</p> <p>(ВП ПМ, 117)</p>
94.	<p><i>Er ist das Haupt der Mearas, der Fürsten unter den Pferden, und nicht einmal <u>Théoden</u>, König von Rohan, hat je ein</i></p>	<p>Це Тінебор, ватажок табунів <u>Рохану</u>. Навіть Теоден, ярл Рохану, не бачив кращого скакуна.</p> <p>(ВП ПМ, 66)</p>

	<i>besseres Ross erblicht.</i> (HR,558)	
95.	<i>Vielleicht waren alle tot im Turm von <u>Cirith Ungol</u>, aber noch immer war er erfüllt von Schrecken und Unheil.</i> (HR,1005)	Усе наче повмирало у фортеці над <u>Кіріт-Унголом</u> , та залишилися страх і ворожість. (ВП ПК, 120)
96.	<i>Wir haben zu lange zugeschaut«, sagte Merry. »Da ist <u>Uglúk!</u></i> (HR, 510)	— Це <u>Углук</u> зі своїми, — сказав Меррі. (ВП ДВ,35)
97.	<i>Aber was ist mit diesem Frodo, der bei ihm wohnt?«, fragte der <u>Alte Eichler</u> aus Wasserau.</i> (HR, 38)	— Ну, а цей Фродо, що з ним мешкає? — спитав <u>дядько Нукас</u> із Поріччя. (ВП ПМ, 13)
98.	<i>Die Zungen standen nicht still in <u>Hobbingen</u> und <u>Wasserau</u>; und das Gerücht von dem bevorstehenden Ereignis verbreitete sich im ganzen Auenland.</i> (HR, 41)	Язики заторохтіли і в Гобітоні, і в <u>Поріччі</u> , чутки про подію, що наближалася, розійшлися по всьому Краю. (ВП, 13)
99.	<i>Dong-dong! Dongelong! Wohin wollt ihr pilgern? Auf, ab, nah und fern - hierhin, dorthin, nirgends? <u>Löffelohr</u>, <u>Schnüffelschnauz</u>, <u>Wedelschwanz</u> und <u>Humpel</u>, <u>Kleiner Weißfuß</u> und mein altes <u>Plumpel!</u></i>	Гайда! Поні де? Де ви заблудили? Непосиди-малюки, коні норовливі. Гостровух і Мудроніс, Пишнохвіст, Брикливий, Мій маленький <u>Білоніг</u> і Товстунчик милий! (ВП ПМ, 109)

	(HR, 168)	
100.	<p><i>Obwohl die Zirperkirper (wie Sam sie genannt hatte) zurückgeblieben waren, verfolgten die Mücken sie immer noch.!</i></p> <p>(HR,211)</p>	<p>Щоправда "<u>кррикуни</u>", як Сем охрестив їх там уже не водилися, але комарі не відставали.</p> <p>(ВП ПМ,138)</p>

Zusammenfassung

Fantasy gehört zur phantastischen Literatur, die sich seit Ende des 19. Jahrhunderts zu einem eigenständigen Genre entwickelt hat. Die imaginären Fantasy-Welten sind von Riesen, Drachen, Elfen, Zwergen, Kobolden und Zauberern bevölkert. Man unterscheidet zwischen Heroic Fantasy und High Fantasy.

Fantasy kann für jeden etwas anderes bedeuten. Die eine allgemein gültige und unbestritten anerkannte Definition von Fantasy gibt es nicht.

Einer der bekanntesten Fantasy-Autoren ist John R.R. Tolkien. Sein Werk ist interessant für die Forschung von Eigennamen, da die vom Autor in seinen Werken geschaffene onomastische Welt vielfältig und ungewöhnlich ist. Aber die Übersetzung von Eigennamen bereitet Schwierigkeiten für einen Übersetzer vor.

Objekt dieser Forschung sind die Eigennamen im Roman "Der Herr der Ringe".

Forschungsgegenstand der Masterarbeit sind sprachliche Mittel der Übersetzung von Eigennamen..

Das Material der Studie ist der Roman von R.R. Tolkien "Der Herr der Ringe" und Übersetzung ins Ukrainische «Володар перснів».

Der Herr der Ringe ist ein Roman von John Ronald Reuel Tolkien. Dieser Roman ist ein Klassiker der Fantasy-Literatur und gilt als grundlegendes Werk der High Fantasy.

Eines der wichtigsten Merkmale vom Tolkiens Fantasy-Roman "Der Herr der Ringe" ist der Wortschatz. In den Roman gibt es mehr als dreihundert Anthroponyme und Toponyme.

Ein Eigenname, auch *Nomen proprium*, bezeichnet einzelne Dinge oder Wesen. Eigennamen bilden eine eigene Klasse von Wörtern. Zusammen mit den Gattungsnamen (*Appellativa*) und den Stoffnamen (*Kontinuativa*) bilden sie die Nomina (Namen im allgemeinen Sinne). Nomina (als Substantive) haben eine

Benennungsfunktion und üben im Großen und Ganzen dieselben Funktionen im Satz aus. Die Eigennamen weisen aber auf allen linguistischen Ebenen Besonderheiten auf.

Die Eigennamen bilden in mehrfacher Hinsicht eine Sondergruppe im Sprachsystem. Das betrifft ihre graphischen, phonetischen, semantischen, morphologischen, syntaktischen und wortbildenden Charakteristika. Sie haben die Potenz, die zur Realität gehörenden ontologischen Objekte und Sachverhalte zu benennen, zu identifizieren und zu individualisieren und sind ein „vielschichtiges, die Grenzen der Einzeldisziplin sprengendes wissenschaftliches Phänomen“.

In der fantastischen Literatur haben Orts-, Personen- und andere Eigennamen meist eine tiefe, der fiktiv geschaffenen Welt oft Jahrhunderte alte Geschichte verleihende Bedeutung. Unter „Anthroponym“ verstehen wir alle Personenbezeichnungen und – gemäß der Eigenart der Fantasyliteratur – die Namen von anderen humanoiden, anthropomorphischen Gestalten, z. B. Hobbits, Orks und Elben (ohne Bezeichnungen von Menschengruppen und personifizierten Bäumen und Tieren [= Ents]). Das onomastische Material wurde allen der Bücher des Romans entnommen..

Bei der Übertragung von literarischen Werken aus dem Fantasy-Genre in eine andere Sprache stellt sich dem Übersetzer eine kontrovers diskutierte Frage: Sollen Eigennamen übersetzt werden oder nicht?

Die Übersetzung von Eigennamen ist etwas Sensibles, seien es die Namen von Personen des öffentlichen Lebens, von Figuren aus Romanen oder auch unseres eigenen Namens

Wenn man den Roman analysiert, kann man feststellen, dass bei der Übersetzung in die ukrainische Sprache die Transliteration und idiosyllistische Besonderheiten der Übersetzung am häufigsten verwendet sind, z.B.:

Baumbart–Древец

Ent– EHM die stilistische Besonderheiten der Übersetzung

Toponym, in einer wörtlichen Übersetzung aus dem Griechischen, ist ein Ortsname "der Name eines Ortes", dh der Name eines bestimmten geographischen Objekts: Kontinent, Kontinent, Berge und Ozean, Meer und Land, Stadt und Straße, Naturobjekte.

Es wurde festgestellt, dass bei der Übersetzung in die ukrainische Sprache am häufigsten die stilistische Besonderheiten der Übersetzung verwendet wird Z.B.:

Starkhorn– Луциў Бепх

Zum Schluss sei es betont, dass „Der Herr der Ringe“ ein sehr spannender Roman ist, der den Lesern viel Spaß beim Lesen bringt. Die Übersetzung der Eigennamen in der Fantasy Literatur ist ein interessantes und nützliches Thema für zukünftige Bearbeitung.